

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kilpailunrajoituksista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄSIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi kilpailunrajoituksista annettuun lakiin yrityskauppavalvontaa koskevat säännökset. Esityksen mukaan yrityskauppavalvontaa koskevia säännöksiä sovelletaan laissa tarkemmin määriteltuihin yrityskauppoihin, joissa yrityskaupan osapuolten yhteenlaskettu liikevaihto ylittää kaksi miljardia markkaa ja joissa vähintään kahden kaupan osapuolen liikevaihto ylittää 150 miljoonaa markkaa. Liikevaihtorajat ylittävät yrityskaupat tulee ilmoittaa kilpailuvirastolle. Kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä kieltää yrityskaupan, jonka seurauksena syntyy tai vahvistuu sellainen määräävä markkina-asema, joka merkittävästi estää kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla. Jos yrityskaupan haitalliset vaikutukset voidaan välttää asettamalla yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja, kilpailuviraston tulee esityksen tekemisen sijasta neuvotella ja määrätä noudatettavaksi tällaiset ehdot. Keskittymisen haittavaikutukset tulee ensisijaisesti pyrkiä poistamaan ehtoja asettamalla. Yrityskauppa kielletään ainoastaan

siinä tapauksessa, etteivät ehdot riitä turvaamaan kilpailun ylläpitämistä Suomen markkinoilla. Lisäksi lakiin ehdotetaan otettavaksi sähkömarkkinoilla tapahtuvia yrityskauppoja koskeva erityissäännös.

Kilpailunrajoituksista annettuun lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi säännös, jonka perusteella kilpailuvirasto voi olla selvittämättä vähämerkityksellisiä kilpailunrajoituksia. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi myös kilpailunrajoituksella aiheutetun vahingon korvaamista koskeva säännös sekä säännös, jonka mukaan elinkeinonharjoittaja voi etukäteen pyytää kilpailuviraston kannanoton tietyn menettelyn lainmukaisuudesta.

Esitykseen sisältyvät lisäksi ehdotukset laeiksi vakuutusyhtiölain, työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain, vakuutusyhdistyslain, eläkesäätiölain, vakuutuskassalain ja kilpailuneuvostosta annetun lain muuttamisesta sekä luottolaitostoiminnasta annetun lain 11 luvun kumoamisesta.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄSIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	4
1. Nykytila	4
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	4
Yleistä	4
Yrityskauppavalvonta	5
1.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	5
Yrityskauppavalvonta	5
Vähämerkitykselliset kilpailunrajoitukset	7
Puuttumattomuustodistus	8
Vahingonkorvaus	8
1.3. Nykytilan arviointi	8
Yleistä	8
Yrityskauppavalvonta	8
Vähämerkitykselliset kilpailunrajoitukset	11
Puuttumattomuustodistus	11
Vahingonkorvaus	11
Erityisviranomaisten toimivalta	12
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	12
2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	12
2.2. Keskeiset ehdotukset	13
Yrityskauppavalvonta	13
Vähämerkitykselliset kilpailunrajoitukset	14
Puuttumattomuustodistus ja sakkoimmunitetti	14
Vahingonkorvaus	14
Erityisviranomaisten toimivalta	14
3. Esityksen vaikutukset	14
3.1. Taloudelliset vaikutukset	14
3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	15
4. Asian valmistelu	16
4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	16
4.2. Lausunnot	16
5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	17

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	17
1. Lakiehdotusten perustelut	17
1.1. Laki kilpailunrajoituksista	17
1.2. Laki kilpailuneuvostosta	36
1.3. Vakuutusyhtiölaki	37
1.4. Laki työeläkevakuutusyhtiöistä	38
1.5. Vakuutusyhdistyslaki	38
1.6. Eläkesäätiölaki	38
1.7. Vakuutuskassalaki	38
1.8. Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain 11 luvun kumoamisesta	39
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	39
3. Voimaantulo	39
LAKIEHDOTUKSET	39
1. Laki kilpailunrajoituksista annetun lain muuttamisesta	39
2. Laki kilpailuneuvostosta annetun lain 6 ja 13 §:n muuttamisesta	44
3. Laki vakuutusyhtiölain muuttamisesta	44
4. Laki työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 7 §:n muuttamisesta	45
5. Laki vakuutusyhdistyslain 14 luvun 4 §:n muuttamisesta	45
6. Laki eläkesäätiölain 102 §:n muuttamisesta	46
7. Laki vakuutuskassalain 135 §:n muuttamisesta	46
8. Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain 11 luvun kumoamisesta	47
LIITE	
Rinnakkaistekstit	48

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Yleistä

Suomen kilpailulainsäädäntöä on kehitetty viime vuosikymmenten kuluessa kohti yhä tiukempaa suhtautumista taloudellista kilpailua rajoittaviin toimenpiteisiin. Nykyinen kilpailunrajoituksista annettu laki (480/1992), jäljempänä *kilpailunrajoituslaki*, tuli voimaan 1 päivänä syyskuuta 1992. Tämän jälkeen lakiin on tehty neljästi muutoksia (447 ja 448/1994 sekä 600 ja 908/1995), joissa on täsmennetty kilpailunrajoituslain asiallista soveltamisalaa ja kilpailuviraston tarkastusvaltuuksien sisältöä.

Kilpailunrajoituslain yleisenä tavoitteena on terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen vahingollisilta kilpailunrajoituksilta. Lakia ei sovelleta sopimuksiin tai järjestelyihin, jotka koskevat työmarkkinoita tai maataloustuotteiden alkutuotantoa. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät yleensä myös sellaiset kilpailunrajoitukset, jotka rajoittavat taloudellista kilpailua Suomen ulkopuolella ja jotka eivät kohdistu suomalaiseen asiakaspiiriin.

Voimassa oleva kilpailunrajoituslaki perustuu pääasiassa kieltoperiaatteelle. Lain mukaan kiellettyjä kilpailunrajoituksia ovat määrahinnat, tarjouskartellit, hinnoista ja tuotannonrajoituksista sopiminen sekä markkinoiden ja hankintalähteiden jakaminen. Lisäksi laissa kielletään määräävän markkina-aseman väärinkäyttö. Muita kuin laissa suoraan kiellettyjä kilpailunrajoituksia arvioidaan väärinkäyttöperiaatteen mukaisesti. Väärinkäyttöperiaatteen mukaan kilpailunrajoitukseen puututaan silloin, kun rajoituksella on laissa mainittuja vahingollisia vaikutuksia. Määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä lukuun ottamatta kielletyille kilpailunrajoitukselle voi saada poikkeusluvan, jos menettelystä aiheutuu tehokkuushyötyjä, jotka välittyvät myös asiakkaille ja kuluttajille.

Lain kieltoja rikkoneelle elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrätään erityinen hallinnollinen seuraamusmaksu (*kilpailunrikkomismaksu*), jollei menettelyä ole pidettävä vähäisenä tai seuraamusmaksun määräämistä kilpailun turvaamisen kannalta muutoin perusteetto-

mana. Seuraamusmaksun määrää kilpailuviraston esityksestä kilpailuneuvosto. Lisäksi kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä määrätä elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän lopettamaan lain vastaisen menettelyn. Lain kieltojen ja kilpailuneuvoston päätöksen vastaisia ehtoja ei saa soveltaa tai panna täytäntöön.

Elinkeinonharjoittajalla on velvollisuus antaa kilpailuviranomaisille niiden tarvitsemat tiedot ja asiakirjat. Lisäksi kilpailuviranomaisilla on kilpailunrajoituslain säännösten valvomiseksi oikeus toimittaa tarkastus elinkeinonharjoittajan liiketiloissa.

Kilpailuasioita käsittelevät kilpailuvirasto, kilpailuneuvosto ja korkein hallinto-oikeus sekä lääninhallitukset. Kilpailuvirastosta annetun lain (711/1988) mukaan kilpailuviraston tehtävänä on terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen. Virasto tutkii kilpailuolosuhteita, selvittää kilpailunrajoituksia, ryhtyy toimenpiteisiin kilpailunrajoitusten vahingollisten vaikutusten poistamiseksi sekä tekee aloitteita kilpailun edistämiseksi ja kilpailua rajoittavien säännösten ja määräysten purkamiseksi. Kilpailuvirasto voi myöntää elinkeinonharjoittajalle poikkeusluvan kilpailunrajoituslain kielloista. Lisäksi virasto voi antaa väliaikaisia määräyksiä ja tehdä kilpailuneuvostolle esityksen kilpailunrajoituksen kieltämiseksi ja seuraamusmaksun määräämiseksi. Pankki- ja vakuutusalan kilpailuvalvonnassa rahoitustarkastuksella ja sosiaali- ja terveysministeriöllä on kilpailuviraston kanssa rinnakkainen valvontaoikeus. Kilpailuviraston lisäksi myös rahoitustarkastus ja sosiaali- ja terveysministeriö voivat tehdä esityksen valvomiensa alojen kilpailunrajoitusten käsittelemisestä kilpailuneuvostossa. Rahoitustarkastus ja sosiaali- ja terveysministeriö eivät kuitenkaan voi myöntää poikkeuslupia, vaan poikkeusluvat myöntää aina kilpailuvirasto. Lääninhallitukset toimivat kilpailuviraston alaisina viranomaisina kilpailunrajoitusten selvittämiseksi taloudellisen kilpailun turvaamista koskevissa asioissa.

Kilpailuneuvosto on tuomioistuintyyppinen lainkäyttöelin, joka voi kilpailuviraston esityksestä määrätä kilpailunrajoituslain vastaisen menettelyn lopetettavaksi sekä määrätä elinkeinonharjoittajalle seuraamusmaksun. Kilpailuviraston ratkaisemissa poikkeuslupa-

asioissa kilpailuneuvosto toimii muutoksen hakuasteena. Kilpailuneuvoston päätöksiin voidaan poikkeuslupapäätöksiä lukuun ottamatta hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Yrityskauppavalvonta

Voimassa oleva kilpailunrajoituslaki ei sisällä varsinaisia yrityskauppavalvontasäännöksiä. Kilpailunrajoituslain 11 §:n mukaan kilpailuvirasto voi velvoittaa elinkeinonharjoittajan ilmoittamaan yrityskauppansa kilpailuvirastolle. Toistaiseksi kilpailuvirasto on asettanut yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuuden 28 elinkeinonharjoittajalle. Kilpailunrajoituslain mukaan kilpailuvirastolla ei kuitenkaan ole toimivaltuuksia puuttua sille ilmoitettuihin yrityskauppoihin. Yrityskauppaa ei voida kieltää, vaikka se aiheuttaisi kilpailun merkittävän vähenemisen markkinoilla tai sen seurauksena syntyisi määräävä markkina-asema tai jopa monopol.

Myös sähkömarkkinalakiin (386/1995) sisältyy säännös, jonka mukaan sähköverkotoimintaa koskevat yrityskaupat tulee ilmoittaa kilpailuvirastolle. Lisäksi luottolaitostoiminnasta annettuun lakiin (1607/1993), jäljempänä *luottolaitoslaki*, ja vakuutusyhtiöitä koskevaan lainsäädäntöön sisältyy luottolaitosten ja vakuutusyhtiöiden osakkeiden ja takuusuuksien hankintaa koskevat säännökset. Valvovana viranomaisena vakuutus-toiminnan osalta on sosiaali- ja terveystoiministeriö ja luottolaitosten osalta rahoitustarkastus. Sosiaali- ja terveystoiministeriö voi kieltää vakuutusyhtiön osakkeiden tai takuusuuksien hankinnan, jos omistuksen katsotaan vaarantavan vakuutustoiminnan tervettä kehitystä. Vakuutustoiminnan terveen kehityksen arvioinnissa otetaan yhtiöiden terveen ja vakaan johtamisen lisäksi huomioon myös omistusjärjestelyjen kilpailupoliittiset vaikutukset. Sen sijaan luottolaitoslain mukaiseen omistajakontrolliin ei sisälly järjestelyn kilpailupoliittisten vaikutusten arviointia.

1.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Yrityskauppavalvonta

Euroopan yhteisön kilpailusääntöihin sisältyy yrityskeskittymien valvontaa koskevat säännökset. Neuvoston asetus (ETY) N:o 4064/89 yrityskeskittymien valvonnasta, jäl-

jempänä *fuusiovalvonta-asetus*, annettiin vuonna 1989 ja se tuli voimaan 21 päivänä syyskuuta 1990. Fuusiovalvonta-asetusta sovelletaan sellaisiin yrityskeskittymiin, jotka ovat yhteisönlaajuisia. Keskittymää pidetään yhteisönlaajuisena, jos kaikkien siihen osallistuvien yritysten yhteenlaskettu koko maailmasta kertynyt kokonaisliikevaihto on yli 5 miljardia ecua ja ainakin kahden siihen osallistuvan yrityksen yhteisön alueelta kertynyt kokonaisliikevaihto on yli 250 miljoonaa ecua. Soveltamisalan ulkopuolelle jäävät kuitenkin tapaukset, joissa jokaisen keskittymään osallistuvan yrityksen yhteisön alueelta kertyneestä liikevaihdosta yli kaksi kolmasosaa on kertynyt yhdestä ja samasta jäsenvaltiosta.

Kesällä 1997 hyväksyttiin fuusiovalvonta-asetuksen muutos, jossa asetukseen lisättiin niin sanottuja moninkertaisia kansallisia ilmoituksia koskeva artikla. Artiklan mukaan edellä mainitut rajat-arvot ylittävien keskittymien lisäksi yhteisönlaajuisina pidetään myös sellaisia keskittymiä, joissa kaikkien keskittymään osallistuvien yritysten yhteenlaskettu, koko maailmasta kertynyt kokonaisliikevaihto on yli 2,5 miljardia ecua; kaikkien yritysten yhteenlaskettu kokonaisliikevaihto vähintään kolmessa jäsenvaltiossa on jokaisessa jäsenvaltiossa yli 100 miljoonaa ecua; kyseisissä vähintään kolmessa jäsenvaltiossa vähintään kahdelle yritykselle erikseen kertynyt liikevaihto on jokaisessa jäsenvaltiossa yli 25 miljoonaa ecua ja ainakin kahdelle yritykselle erikseen yhteisön alueelta kertynyt liikevaihto on yli 100 miljoonaa ecua; eikä ns. kahdenkolmasosan sääntö täyty. Asetuksen muutos tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1998.

Fuusiovalvonta-asetus perustuu "yhden luukun" periaatteelle, jonka mukaan komissiolla on eräin poikkeuksin yksinomainen toimivalta käsitellä asetuksen soveltamisalaan kuuluvia yhteisönlaajuisia keskittymiä, eivätkä jäsenvaltiot saa soveltaa niihin kansallista kilpailulainsäädäntöään. Sen sijaan asetuksen raja-arvojen alapuolelle jääviin yrityskeskittymiin jäsenvaltiot voivat soveltaa kansallisia yrityskauppavalvontasäännöksiään.

Fuusiovalvonta-asetuksen mukaan keskittymän syntymisellä tarkoitetaan yritysten sulautumista, yritysostoa tai muuta järjestelyä, jonka seurauksena yksi tai useampi yritys saa määräysvallan toisesta yrityksestä tai sen osasta, tai määräysvallan saa luonnollinen

henkilö, jolla jo ennestään on määräysvalta ainakin yhdessä yrityksessä tai sen osassa. Määräysvallalla tarkoitetaan kaikenlaisia keinoja, jotka tosiasiallisesti antavat mahdollisuuden käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa toisessa yrityksessä. Lisäksi fuusiovalvotusta sovelletaan keskittymäyhteisyrityksiin.

Yhteisönlajaiset keskittymät on ilmoitettava komissiolle. Komission tulee kuukauden kuluessa päättää, ryhtyykö se asiassa jatkotutkimuksiin. Yrityskaupan hyväksymistä koskeva lopullinen päätös komission tulee antaa neljän kuukauden kuluessa jatkotutkimusten aloittamisesta. Komission on todettava keskittymä yhteismarkkinoille soveltumattomaksi, jos se johtaa sellaisen määrävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen, jonka seurauksena tehokas kilpailu yhteismarkkinoilla tai niiden olennaisella osalla merkittävästi estyy. Keskittymän toteaminen yhteismarkkinoille soveltumattomaksi merkitsee, ettei keskittymää voida toteuttaa. Jos keskittymä on jo toteutettu, komissio voi määrätä keskittymän purettavaksi. Keskittymän kieltämisen sijasta komissio voi määrätä sen toteuttamiselle ehtoja. Komission asiassa antamista päätöksistä voidaan valittaa ensimmäisen asteen tuomioistuimeen, jonka päätöksistä voidaan oikeuskysymysten osalta valittaa edelleen Euroopan yhteisöjen tuomioistuimeen.

Pääosa komissiolle ilmoitetuista keskittymistä on käytännössä hyväksytty kuukauden kuluessa keskittymän ilmoittamisesta. Osassa näistä tapauksista keskittymän hyväksymiselle on asetettu ehtoja. Vain noin seitsemässä prosentissa komissiolle ilmoitetuista tapauksista komissio on päättänyt jatkotutkimuksen aloittamisesta ja vain pieni osa jatkotutkimukseen otetuista fuusioista on kielletty. Toistaiseksi kielteinen päätös on tehty seitsemässä tapauksessa.

Euroopan unionin 15 jäsenvaltiosta 11 valtion kansalliseen kilpailulainsäädäntöön sisältyy yrityskauppojen valvontaa koskevat säännökset. Lisäksi Euroopan talousalueen maista Norjassa ja Islannissa on yrityskauppaluvontasäännökset. Euroopan unionin jäsenmaista Suomessa, Hollannissa, Tanskassa ja Luxemburgissa ei ole kansallista yrityskauppaluvontaa. Hollannin parlamentissa on kuitenkin jo hyväksytty kilpailulain uudistus, joka sisältää yrityskauppaluvontaa koskevat säännökset. Laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

Euroopan unionissa jäsenmaiden kilpailuviranomaisten toimivaltuudet ja kilpailuasioita koskevat päätöksentekojärjestelmät poikkeavat toisistaan. Saksassa, Italiassa, Belgiassa ja Kreikassa päätökset yrityskauppa-asioissa tekee itsenäinen kilpailuviranomainen. Ruotsissa hyväksyvät päätökset tekee itsenäinen kilpailuviranomainen ja kieltopäätökset tuomioistuin. Irlannissa, Espanjassa, Portugalissa, Isossa-Britanniassa ja Ranskassa yrityskauppa-asiat ratkaistaan ministeriötasolla. Lisäksi Saksassa ja Kreikassa asianomaisen hallinnonalan ministeri voi yleisen edun perusteella kumota kilpailuviranomaisen tekemän päätöksen. Norjassa yrityskauppa-asiat ratkaisee itsenäinen kilpailuviranomainen.

Ruotsissa vuonna 1982 voimaan tulleen kilpailulakiin sisältyi yrityskauppojen valvontaa koskevat säännökset. Säännöksiä uudistettiin vuonna 1993 voimaan tullessa uudessa kilpailulaissa (Konkurrenslag), joka laadittiin käyttäen mallina Euroopan yhteisön kilpailulainsäädäntöä. Ruotsin kilpailulain mukaan yrityskauppa on ilmoitettava Ruotsin kilpailuviranomaiselle, Konkurrensverketille, jos järjestelyyn osallisten yritysten yhteenlaskettu liikevaihto ylittää 4 miljardia kruunua ja ostettavan yrityksen liikevaihto on vähintään 100 miljoonaa kruunua. Yrityskaupalla tarkoitetaan sellaisen yrityksen hankintaa, joka harjoittaa liiketoimintaa Ruotsissa. Yrityskauppana pidetään myös liiketoiminnan ostamista samoin kuin yritysten sulautumista. Yrityskauppa voidaan kieltää silloin, kun se luo määrävän aseman tai vahvistaa määrävää asemaa, joka merkittävästi estää tai on omiaan estämään tehokkaan kilpailun syntymistä tai kehittymistä Ruotsin markkinoilla kokonaisuudessaan tai niiden olennaisella osalla. Lisäksi edellytetään, että edellä mainittu tapahtuu tavalla, joka on yleisen edun kannalta vahingollista. Jos Konkurrensverket ei hyväksy yrityskauppaa, sen on nostettava kanne Tukholman käräjäoikeudessa, joka päättää yrityskaupan kieltämisestä. Tukholman käräjäoikeuden yrityskauppa-asiaa antamasta päätöksestä voidaan valittaa markkinatuomioistuimeen. Nykyisen lain voimassaoloaikana Konkurrensverket on kahdessa tapauksessa nostanut Tukholman käräjäoikeudessa kanteen yrityskaupan kieltämisestä. Toisessa tapauksessa Käräjäoikeus hylkäsi kanteen ja toisessa tapauksessa asian käsittely jäi sillensä, koska Konkurrensverket ja kaupan osapuolet sopi-

vat kaupan hyväksymisen ehdoista.

Norjan kilpailulaissa (Konkurranseloven) on yrityskauppavalvontaa koskevat säännökset. Norjan kilpailuviranomainen Konkurransetilsynet voi puuttua yrityskauppoihin, jotka aiheuttavat tai vahvistavat kilpailun merkittävää rajoittumista kilpailulain tavoitteiden vastaisella tavalla. Ennen yrityskauppaan puuttumista Konkurransetilsynetin pitää pyrkiä neuvotteluratkaisuun yritysten kanssa. Konkurransetilsynetin päätöksistä voidaan valittaa hallintoministeriöön. Norjassa sähkömarkkinoiden yrityskauppoja valvotaan yleisen, kaikkia toimialoja koskevan yrityskauppavalvonnan lisäksi myös sähkömarkkinoita koskevin erityissäännöksin. Voimallaitosten rakentamiseen, vesivoimavarojen käyttöön, sähköön tuotantoon, siirtoon, jakeluun ja kauppaan tarvitaan erillinen lupa. Yrityskauppojen ja fuusioiden jälkeen toimiluvat joudutaan uusimaan. Uusi toimilupa myönnetään, jos yritysjärjestely toteutetaan tavalla, joka vähentää monopolitoimintojen ja kilpailtujen toimintojen välisiä sidoksia. Luvanhaltijalle voidaan asettaa ehtoja, joilla varmistetaan, ettei tällaisia sidoksia synny.

Yhdysvaltain yrityskauppavalvontaa koskevat säännökset sisältyvät Clayton Act ja Sherman Act -nimisiin säädöksiin. Clayton Act:n mukaan yrityskauppa voidaan pitää laittomana, jos se voi merkittävästi vähentää kilpailua markkinoilla tai jos sen seurauksena voi syntyä monopoli. Hart-Scott-Rodino Act sisältää määräykset yrityskauppojen ilmoitusmenettelystä. Arvoltaan tietyn kynnyksen ylittävät yrityskaupat on ilmoitettava kahdelle liittovaltion viranomaiselle (The Antitrust Division of Department of Justice ja Federal Trade Commission), jotka sopivat keskenään siitä, kumpi niistä tutkii yrityskaupan. Tutkiva viranomainen selvittää yrityskaupan laillisuuden ja voi asettaa kaupalle ehtoja. Se ei kuitenkaan voi kieltää yrityskauppa tai määrätä sitä purettavaksi. Jos viranomainen katsoo, että yrityskauppa on laitton, sen on nostettava kanne liittovaltion tuomioistuimessa, joka voi kieltää yrityskaupan. Yrityskauppoja koskevan ennakkovalvonnan lisäksi myös yksityiset oikeussubjektit voivat nostaa liittovaltion tuomioistuimissa kanteita yrityskauppojen kieltämiseksi tai niihin liittyviä vahingonkorvauskanteita. Myös liittovaltion viranomainen (state attorneys general) voi nostaa yrityskauppa koskevan yksityisoikeudellisen kanteen. Lisäksi osalla osavaltioista ja eräillä toimialoilla on

omia yrityskauppavalvontaa koskevia erityissäännöksiä.

Vähämerkitykselliset kilpailunrajoitukset

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa kielletään kilpailua rajoittavat sopimukset, päätökset ja yhdenmukaiset menettelytavat. Kiellon soveltuminen edellyttää, että kilpailunrajoituksen vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan on huomattava. Komissio on julkaissut tätä periaatetta täsmentävän tiedonannon (vaikutukseltaan vähäisiä sopimuksia koskeva tiedonanto, EYVL 1970 C 84). Tiedonantoa on uudistettu viimeksi lokakuussa 1997. Tiedonannon mukaan komissio ei pidä yritysten sopimuksia 85 artiklan 1 kohdan mukaan kiellettyinä, jos sopimuksen kohteina olevien hyödykkeiden markkinaosuus on enintään 5 prosenttia (horisontaaliset sopimukset) tai enintään 10 prosenttia (vertikaaliset sopimukset). Myös markkinaosuusrajojen alapuolelle jäävät perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaiset sopimukset voidaan kieltää, jos niiden tarkoituksena on hintojen tai tuotanto- tai myyntikiintiöiden määrittäminen, tai markkinoiden tai hankintalähteiden jakaminen. Samoin voidaan kieltää myös markkinaosuusrajojen alapuolelle jäävät vertikaaliset sopimukset, joiden tarkoituksena on määrahintojen asettaminen tai aluesuojasta määrääminen. Pk-yritysten sopimuksiin ei yleensä puututa, vaikka tiedonannossa säädetyt markkinaosuusraajat ylittysivätkin. Pk-yrityksillä tarkoitetaan yrityksiä, joiden liikevaihto ei ylitä 40 miljoonaa ecua tai joiden taseen loppusumma ei ylitä 27 miljoonaa ecua ja joissa on enintään 250 työntekijää. Komissio noudattaa tiedonantoa omassa käytännössään, mutta tiedonanto ei sido Euroopan yhteisöjen tuomioistuinta eikä rajoita kansallisten tuomioistuinten toimivaltaa.

Ruotsin kilpailulain kartellikiellon soveltamisen edellytyksenä on, että menettelyn tarkoituksena tai seurauksena on kilpailun merkittävä rajoittuminen Ruotsin markkinoilla. Lakia koskevan hallituksen esityksen mukaan yhteistyön ei yleensä katsota rajoittavan kilpailua merkittävästi, jos kyseessä on pienten ja keskisuurten yritysten yhteistyö ja sopimustuotteiden markkinaosuus relevanteilla markkinoilla on enintään noin 10 prosenttia. Silloin, kun on kyse pienistä yrityksistä (liikevaihto alle 10 miljoonaa kruunua),

sallitaan jonkin verran 10 prosenttia suurempi markkinaisuus ilman, että yhteistyö tulee kieltoasäännöksen piiriin.

Norjassa kilpailuviranomainen voi myöntää kilpailulain kielloista poikkeuksen muun muassa silloin, kun kilpailun rajoittamista voidaan pitää vähämerkityksellisenä.

Puuttumattomuustodistus

Komissio voi neuvoston perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäisen täytäntöönpanoasetuksen N:o 17 mukaan hakeuksesta vahvistaa, ettei komissiolla hallussaan olevien tietojen perusteella ole aihetta ryhtyä toimenpiteisiin perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan tai 86 artiklan nojalla tietyn sopimuksen, päätöksen tai yhdenmuukaisen menettelytavan suhteen. Tällaista komission vahvistusta kutsutaan puuttumattomuustodistukseksi. Puuttumattomuustodistus on komission ilmoitus siitä, ettei komissio sillä käytettävissä olevien tietojen perusteella pidä ilmoitettua menettelyä Euroopan yhteisön kilpailusääntöjen vastaisena. Puuttumattomuustodistus voidaan peruuttaa, jos olosuhteet muuttuvat tai komission tietoon tulee uusia seikkoja.

Ruotsin kilpailulain 20 §:n mukaan Konkurrensverket voi myöntää yrityksille hakeuksesta puuttumattomuustodistuksen, jossa todetaan, että ilmoitettu menettely ei ole kilpailulain kieltojen vastainen. Konkurrensverket voi myös tietyin edellytyksin peruuttaa antamansa puuttumattomuustodistuksen. Konkurrensverketin puuttumattomuustodistuksen antamista ja peruuttamista koskevista päätöksistä voi valittaa Tukholman käräjäoikeuteen.

Vahingonkorvaus

Komissio ei voi määrätä perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa ja 86 artiklaa rikkoneita elinkeinonharjoittajia maksamaan kilpailunrajoituksesta vahinkoa kärsineille vahingonkorvauksia. Euroopan yhteisön kilpailusäännöt ovat kuitenkin jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta ja yksityisillä oikeussubjekteilla on niiden perusteella oikeuksia ja velvollisuuksia. Tästä syystä monien Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalliset tuomioistuimet ovat oikeuskäytännössään katsoleet, että Euroopan yhteisön perustamissopimuksen vastaisista kilpailunrajoituksista vahinkoa kärsinyt voi kansalli-

sessä tuomioistuimessa vedota perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaan ja 86 artiklaan ja vaatia niiden perusteella korvausta kärsimistään vahingoista.

Ruotsin kilpailulakiin sisältyy vahingonkorvausta koskeva erityissäännös. Kilpailulain 33 §:n mukaan yrityksen, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo kilpailunrajoituksista annetun lain kieltoja, tulee korvata menettelystään toiselle yritykselle tai sopimuskumppanille aiheutunut vahinko. Vahingonkorvauskanteet käsitellään yleisissä alioikeuksissa ja kanne voidaan aina nostaa myös Tukholman käräjäoikeudessa. Korvaukseen oikeutettuja ovat vain ne, joita kilpailulain suojeleuintressi koskee. Korvausta voivat siten saada kilpailevat yritykset ja yritykset, joita kilpailua rajoittava menettely suoraan koskee. Myös niillä, joita lain suojeleuintressi ei koske mutta joilla on sopimus kilpailua rajoittavan yrityksen kanssa, voi olla oikeus korvaukseen. Sellaisilla kuluttajapiireillä, joita kilpailunrajoitus välillisesti koskee, ei sen sijaan ole oikeutta vahingonkorvaukseen. Kilpailulakiin sisältyvän vahingonkorvaussäännöksen mukaan maksetaan korvaus puhtaasta varallisuusvahingosta. Muutoin sovelletaan vahingonkorvauslakia ja yleisiä vahingonkorvausoikeudellisia periaatteita.

1.3. Nykytilan arviointi

Yleistä

Kilpailunrajoituslaki on osoittautunut perusteiltaan toimivaksi ja tarkoituksenmukaiseksi. Lakia vuonna 1992 uudistettaessa tehdyt muutokset eli kieltoperiaatteen laajentaminen ja lain sanktiojärjestelmän tehostaminen ovat lain soveltamisesta saatujen kokemusten perusteella osoittautuneet onnistuneiksi ratkaisuuksi. Kokemukset nykyisestä laista ovat muutoinkin enimmäkseen myönteisiä. Euroopan unionin jäsenyydestä johtuneen kilpailun lisääntymisen ohella kotimaisen kilpailunrajoituslainsäädännön soveltaminen on tervehdyttänyt kilpailuolosuhteita Suomen markkinoilla. Kilpailulainsäädännössä on kuitenkin havaittu eräitä puutteita, jotka edellyttävät kilpailunrajoituslain uudistamista.

Yrityskauppavalvonta

Yrityskaupat ovat yksi niistä keinoista,

joiden avulla yritykset ja talouden eri sektorit sopeutuvat muuttuviin markkinaolosuhteisiin. Yrityskauppojen vaikutukset voivat yhteiskunnan kannalta olla haitallisia tai hyödyllisiä. Elinkeinorakenteen keskittyminen voi olla kilpailuprosessin luonnollinen seuraus, kun tehottomat yritykset karsiutuvat markkinoilta. Jos keskittymisellä saavutetaan alan kannalta tehokkaampi yrityskoko, yrityskauppa voi lisätä elinkeinotoiminnan tehokkuutta ja yritysten kansainvälistä kilpailukykyä. Kansainvälisen kaupan ja kilpailun lisääntymisen seurauksena tällainen rakennemuutos onkin monilla aloilla tarpeellinen. Vuonna 1999 alkavaksi suunniteltu Euroopan talous- ja rahaliiton kolmas vaihe lisää edelleen monilla toimialoilla ulkomaista kilpailua. Lisäksi Euroopan unionin sisämarkkinoiden täydellistyessä kilpailu kiristyy vientiteollisuutemme päämarkkina-alueilla. Tässä tilanteessa erikoistumisen, riittävien tutkimus- ja tuotekehitysesurssien turvaamisen ja yrityskoon kasvattamisen tarve korostuvat. Yrityskauppojen tekeminen saattaakin monesti olla keino selviytyä kiristyvistä kilpailusta, eikä valtiovallalla ole lähtökohtaisesti syytä jarruttaa tätä kehitystä.

Keskittymisellä voi kuitenkin olla myös merkittäviä haitallisia vaikutuksia. Voimakas keskittymiskehitys ja yrityskoon kasvu voivat vahvistaa jonkin yrityksen kilpailuasemaa kotimarkkinoilla siten, että kilpailu ei enää toimi. Yrityskauppa voi johtaa sellaisen määräävän markkina-aseman syntymiseen, joka merkittävästi estää kilpailua ja joka vaikuttaa haitallisesti elinkeinonalan kehitykseen. Keskittymisen myötä myös alalle pääsyn esteet voivat lisääntyä siten, ettei uusien yritysten enää kannata tulla markkinoille. Jos alalle pääsyn esteet ovat merkittäviä, potentiaalinen kilpailu ei turvaa kilpailun toimivuutta. Riittävän kilpailun puuttuminen markkinoilta tekee mahdolliseksi tehottoman toiminnan, mistä aiheutuu kansantaloudellisia tappioita. Keskittymisestä johtuva, jonkin tuotannon tekijän hinnan nousu heikentää niiden yritysten kansainvälistä kilpailukykyä, jotka ovat kyseisestä tuotannon tekijästä riippuvaisia. Pahimmassa tapauksessa keskittymisen haitat näkyvät hintatason korkeutena ja kansantalouden tehokasta toimintaa estävänä käyttäytymisenä. Kansallisen yrityskauppavalvonnan tarve korostuu erityisesti kotimarkkina-aloilla. Suomen kaltaisilla pienillä markkinoilla yksittäinenkin yrityskauppa voi merkittävästi vähentää kil-

pailua. Suomen kansantalouden pienuus ja maamme maantieteellinen etäisyys Keski-Euroopan markkinoista vähentävät jo sinänsä ulkomaisten yritysten laajamittaista alalle tuloa. Vientimarkkina-aloilla, joilla yritykset kohtaavat kansainvälisen kilpailun, kansallisen valvonnan tarve on olennaisesti pienempi.

Koska kilpailuvirastolla ei nykyisin ole toimivaltuuksia puuttua sille ilmoitettuihin yrityskauppoihin, kilpailunrajoituslain 11 §:ään perustuvalla yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuudella on käytännössä ollut ainoastaan vähäinen informatiivinen merkitys. Vaikka voimassa oleva kilpailunrajoituslaki antaa viranomaisille hyvät mahdollisuudet puuttua yritysten kilpailua rajoittavaan sopimusperusteiseen yhteistyöhön ja jo saavutetun määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön, kilpailunrajoituslain perusteella ei voida lainkaan puuttua markkinoiden haitalliseen keskittymiseen. Esimerkiksi kilpailua rajoittava kartelliyhteistyö on laissa kielletty, mutta omistuksen keskittyminen on kokonaan valvonnan ulkopuolella. Tämän vuoksi kilpailuviranomaisen kartelliyhteistyöhön puuttuminen voidaan aina estää korvaamalla sopimusyhteistyö omistuksellisella järjestelyllä. Kilpailupoliittisesti on kuitenkin kestävämpiä, että kilpailuvalvonnalla voidaan puuttua vain sitoutumisasteeltaan heikompaan ja tilapäisempään sopimusperusteiseen yhteistyöhön, mutta ei lainkaan haitallisempiin yrityskauppoihin.

Myös määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen käyttäytymistä voidaan jo nykyisin valvoa kilpailunrajoituslain 7 §:ssä olevan määräävän markkina-aseman väärinkäyttökiellon avulla. Määräävän markkina-aseman syntyminen tai vahvistuminen tai jopa monopolitilanteen syntyminen yrityskaupan seurauksena on sen sijaan kokonaan kilpailuvalvonnan ulkopuolella. Pelkästään jälkikäteisellä määräävän markkina-aseman väärinkäytön valvonnalla ei pystytty poistamaan kaikkia määräävään asemaan johtaneiden yrityskauppojen haittavaikutuksia. Tämä johtuu siitä, että yrityskaupan kilpailuvaikutukset voivat olla niin voimakkaita, ettei niiden korjaaminen jälkikäteisellä käyttäytymisen valvonnalla ole mahdollista tai ettei käyttäytymisen valvonta ole riittävää. Myöskään keskittymisestä aiheutuva hintojen nousu ei ole tehokkaasti kontrolloitavissa kilpailunrajoituslain 7 §:n mukaisella väärinkäyttövalvonnalla. Jotta hinnoittelua pidettäisiin

määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä, sen tulee olla ilmeisen kohtuutonta. Kuitenkin hintojen nousu voi tämän kieltokynnyksen alapuolellakin olla kuluttajien ja kansantalouden kannalta vahingollista. Kilpailun puuttuminen voi myös haitata dynaamista taloudellista tehokkuutta tavalla, joka jää kilpailunrajoituslain 7 §:ssä olevan määräävän markkina-aseman väärinkäyttövalvonnan soveltamisalan ulkopuolelle.

Vaikka Suomessa ei ole kansallista yrityskauppavalvontaa, kaikki suomalaisten yritysten yrityskaupat eivät ole nykyisinkään jääneet täysin kilpailuvalvonnan ulottumattomiin. Tämä johtuu siitä, että fuusiovalvonta-asetuksen säännökset koskevat myös suomalaisia yrityskauppoja. Fuusiovalvonta-asetuksen soveltaminen kuitenkin edellyttää, että asetuksen soveltumisen liikevaihtorajat ylittävät. Liikevaihtorajojen korkeuden vuoksi lähes kaikki Suomessa tehdyt yrityskaupat ja myös kokonaisia toimialoja jää käytännössä fuusiovalvonta-asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävät aina myös niin sanotut kansalliset yrityskaupat, joissa jokaisen yrityskauppaan osallistuvan yrityksen yhteisön alueelta kertyneestä liikevaihdosta yli kaksi kolmasosaa kertyy yhdestä ja samasta jäsenvaltiosta.

Vaikka fuusiovalvonta-asetusta lähtökohteisesti sovelletaan vain yhteisönlaajuisiin keskittymiin, jäsenvaltioilla on tietyn edellytyksin mahdollisuus saada muitakin keskittymiä komission käsiteltäväksi. Fuusiovalvonta-asetuksen 22 artiklan (ns. Dutch clause) mukaan jäsenvaltio voi pyytää komissiota tutkimaan sellaisen yrityskaupan, joka ei täytä asetuksen liikevaihtorajoja mutta joka luo sellaisen määräävän aseman, jonka seurauksena tehokas kilpailu olennaisesti estyy jäsenvaltion alueella. Suomi teki tällaisen pyynnön Kesko Oy:n ja Tuko Oy:n fuusiotapauksessa. Fuusiovalvonta-asetuksen 22 artiklan soveltamisella ei kuitenkaan voida korvata kansallista yrityskauppavalvontaa, sillä asetuksen 22 artiklan käyttäminen edellyttää, että yrityskaupalla on vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Siirtomahdollisuus ei siten koske puhtaasti Suomen kotimarkkinoille rajoittuvia yrityskauppoja. Lisäksi tapausten siirtäminen komission tutkittavaksi fuusiovalvonta-asetuksen 22 artiklan nojalla merkitsee poikkeusluontoista ja jälkikäteistä yrityskauppoihin puuttumista. Yritysten onkin vaikea etukäteen arvioida,

saatetaanko yrityskauppa fuusiovalvonta-asetuksen 22 artiklan perusteella komission tutkittavaksi vai ei. Koska fuusiovalvonta-asetuksen 22 artiklan mukainen tutkinta on jälkikäteisvalvontaa, sen soveltaminen voi merkitä jo toteutettujen keskittymien purkamista. Lisäksi siirtopäätöksellä yrityskaupan kilpailuoikeudellinen arviointi ja sitä koskeva päätösvalta siirtyy Suomen kansallisen lainsäädännön soveltamisalan ja suomalaisten viranomaisten toimivallan ulkopuolelle. Myöskään Euroopan unionin läheisyysperiaate eli toissijaisuusperiaate ei puolla turvautumista fuusiovalvonta-asetuksen 22 artiklaan. Toissijaisuusperiaatteen mukaan yhteisön tulee toimia vain siinä määrin ja siinä laajuudessa kuin tietty toiminta voidaan toteuttaa paremmin yhteisön kuin jäsenvaltioiden tasolla.

Komissio voi fuusiovalvonta-asetuksen 9 artiklan mukaisesti (ns. German clause) siirtää komissiolle ilmoitetun keskittymän jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten käsiteltäväksi. Siirtäminen on mahdollista tapauksissa, joissa kyseessä on määräävä asema, jonka seurauksena tehokas kilpailu estyy erillisillä jäsenvaltion markkinoilla. Jäsenvaltion kilpailuviranomaiset soveltavat siirrettyyn tapaukseen omaa kansallista yrityskauppainsäädäntöään. Koska Suomessa ei ole kansallista yrityskauppavalvontaa, komissio ei voi fuusiovalvonta-asetuksen 9 artiklan mukaisesti siirtää komissiolle ilmoitettuja, Suomea koskevia yrityskauppoja Suomen viranomaisten käsiteltäväksi.

Sähkömarkkinalain 33 §:ään perustuvalla yrityskauppojen ilmoitusmenettelyllä on ollut hyvin vähäinen käytännön merkitys, sillä kilpailuvirastolla ei ole ollut toimivaltuuksia puuttua myöskään sille sähkömarkkinalain perusteella ilmoitettuihin kauppoihin.

Vuosina 1995—97 toteutettiin sähkömarkkinoiden vapauttaminen, jonka tarkoituksena oli varmistaa sähkömarkkinoiden toiminnan tehokkuus ja poistaa kilpailun esteet niissä toiminnoissa, joissa se on mahdollista. Avaimella sähköverkot ulkopuolisille toimijoille sähkömarkkinalaki mahdollisti kilpailun sähkön tuotannossa ja siihen liittyvässä tukku-myynnissä, vähittäismyynnissä ja ulkomaankaupassa. Sen sijaan sähkön siirto, mukaan luettuna siirto jakeluverkossa on luonnollinen monopoli, eikä kilpailun aikaansaaminen siinä ole teknisesti mahdollista.

Sähkömarkkinoilla on ollut havaittavissa kehitys, jossa sähköntuottajat integroituvat vertikaalisesti ostamalla jakeluverkkotoimin-

taa ja vähittäismyyntiä harjoittavia yhtiöitä. Vertikaalinen integraatio sähköön tuottajan ja vähittäismyyntiä sekä jakelua harjoittavan yhtiön välillä voi aiheuttaa kilpailullisia ongelmia sähkömarkkinoilla erityisesti sen takia, että etenkin suurtuotannon etujen vuoksi sähköön tuotanto ja tukkumarkkinat ovat hyvin keskittyneet ja suurilla toimijoilla on merkittävää markkinavoimaa. Vertikaalinen integraatio voi vähentää myös uusien, potentiaalisten tuottajien jakelukanavia ja siten merkittävästi heikentää alalietulon mahdollisuuksia. Samalla tukku- ja vähittäismarkkinoiden keskittyminen vähentää loppukäyttäjien mahdollisuuksia hyötyä kilpailuttamisesta. Erityisesti tavalliset sähkökuluttajat eli kotitaloudet ja monet pienyritykset ovat usein käytännössä sidottuja paikalliseen sähköjakelijan ja siten myös jakelijan integroituneeseen tukkumyyntiin.

Jos vähittäismyyjät integraation jälkeen myyvät vain omistajayhtiön tuottamaa sähköä, markkinoiden kautta kulkevan sähkökaupan osuus sähköön myynnistä pienenee. Ohuet markkinat ovat alttiita luonnollisista kysyntä- ja tarjontatekijöistä sekä kilpailunrajoittamisesta johtuville hintaheilahteluille. Jos sähköntuottaja hankkii omistukseensa jakeluverkon omistavan vähittäismyyjän, ei tuottaja integroidu pelkästään vähittäismyyntiin vaan myös luonnollisen monopolin asemassa olevaan jakeluverkkotoimintaan. Kun kilpailevan sähköön tukku- tai vähittäismyyjän on käytettävä kilpailijansa omistamaa sähköverkkoa toimittakseen sähköä asiakkailleen, voi kilpailulliseksi ongelmaksi tällöin tulla siirron hinnoittelu ja ristisubventio.

Yleensä horisontaalisia yrityskauppoja pidetään haitallisempina kuin vertikaalisia yrityskauppoja. Sähkömarkkinoilla vertikaaliin yrityskauppoihin liittyy kuitenkin erityisongelmia. Sähkömarkkinayrityksiä koskevia yrityskauppoja joudutaan siten arvioimaan jonkin verran eri perustein kuin yrityskauppavalvontasäännösten piiriin tulevia muita kauppia. Tästä syystä yleisen yrityskauppavalvonnan lisäksi tarvitaan erityissäännös sähkömarkkinoiden vertikaalisen integraation haitallisten vaikutusten estämiseksi.

Vähämerkittävyysselliset kilpailunrajoitukset

Voimassa olevan kilpailulainsäädännön mukaan kilpailuvirastolla on velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin silloin, kun se katsoo

lain kielto- ja säännöksiä rikotun tai havaitsee kilpailunrajoituksella olevan laissa tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia. Terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen kuitenkin edellyttää, että viranomaisten resurssit voidaan ensi sijassa kohdentaa merkittävien kilpailunrajoitusten selvittämiseen. Tämän vuoksi kilpailuviraston tulisi voida olla käsittelemättä sellaisia epäilyjä kilpailunrajoituksia, joilla on ainoastaan vähäinen merkitys taloudelliselle kilpailulle.

Puuttumattomuustodistus

Suomen nykyisessä kilpailunrajoituslaissa ei ole säännöstä, jonka mukaan elinkeinonharjoittajilla olisi oikeus saada kilpailuviranomaiselta etukäteen kannanotto siitä, täyttääkö niiden menettely laissa kielletyn kilpailunrajoituksen tunnusmerkistön. Elinkeinonharjoittajat ja heidän järjestönsä ovat tuoneet eri yhteyksissä ilmi, että elinkeinonharjoittajilla olisi kuitenkin tarve etukäteen saada kilpailuviranomaisen vahvistus sille, onko jokin menettely kilpailunrajoituslain kieltojen vastainen vai ei (puuttumattomuustodistus). Viranomaisen etukäteen antamalla kannanotolla on katsottu olevan suuri merkitys elinkeinonharjoittajien oikeusturvalle, toimintaedellytyksille ja investointien turvaamiselle. Asia on elinkeinonharjoittajien oikeusturvan kannalta tärkeä varsinkin kiellettyihin kilpailunrajoituksiin liittyvän sakkoriskin vuoksi. Puuttumattomuustodistuksen käyttöönottoa ehdotettiin myös kauppa- ja teollisuusministeriön vuonna 1995 teettämässä kilpailuviraston toiminnan evaluoinnissa.

Vahingonkorvaus

Vahingonkorvauslakia (412/1974) sovelletaan sen 1 luvun 1 §:n mukaan toissijaisesti. Ellei vahingonkorvauslaissa tai muussa laissa toisin säädetä, laki ei koske sopimukseen perustuvaa eikä muussa laissa säädettyä korvausvastuuta. Koska kilpailunrajoituslaissa ei ole vahingonkorvausta koskevaa erityissäännöstä, kilpailunrajoituksen vuoksi vahinkoa kärsineen asema riippuu lähtökohtaisesti siitä, onko hän sopimussuhteessa vahingon aiheuttajaan vai ei. Jos kilpailunrajoitukseen syyllistyneen ja kilpailunrajoituksen kohteen välillä on sopimussuhde, oikeus korvaukseen määräytyy sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaan. Sopimussuhteen ulkopuolella kilpailunrajoituksesta vahinkoa kärsineen

oikeus vahingonkorvaukseen määräytyy vahingonkorvauslain perusteella. Kun sopimussuhteessa taloudellisen vahingon korvaaminen on pääsääntö, sopimussuhteen ulkopuolella sovellettavan vahingonkorvauslain mukainen vahingonkorvaus käsittää lähtökohteisesti vain korvauksen henkilö- ja esinevahingosta ja taloudellinen vahinko korvataan vain vahingonkorvauslaissa säädetyissä poikkeustilanteissa. Kilpailunrajoituksesta vahinkoa kärsivät elinkeinonharjoittajat voivat sopimussuhteen olemassaolosta riippuen olla keskenään eriarvoisessa asemassa, sillä kilpailunrajoituksista tyypillisesti aiheutuva vahinko on yleensä nimenomaan taloudellista vahinkoa.

Erityisviranomaisten toimivalta

Rahoitustarkastuksen rooli kilpailuvalvon- nassa on ollut lähinnä tietojen vaihtoa, lausuntojen antoa ja yleensäkin tarvetta toimivaan yhteistyöhön kilpailuviranomaisten kanssa rahoitustarkastuksen markkinatuntemuksen hyödyntämiseksi kilpailuvalvon- nassa. Tämän tehtävän hoitaminen toteutuu jo yleisen viranomaisyhteistyön kautta. Myös valtionvarainministeriölle 13 päivänä joulukuuta 1996 muistionsa jättänyt Rahoitustarkastustyöryhmä on ehdottanut, että rahoitustarkastuksen rinnakkainen esityksente- ko-oikeus poistettaisiin ja luottolaitoslain kilpailun turvaamista koskeva 11 luku kumottaisiin. Sosiaali- ja terveysministeriön kilpailuviraston kanssa rinnakkainen esityksente- ko-oikeus on kuitenkin katsottu aiheelliseksi säilyttää.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Ehdotusten tavoitteena on yhtäältä tehostaa kilpailulainsäädäntöä ja toisaalta parantaa elinkeinonharjoittajien oikeusturvaa. Ehdotettujen säännösten tarkoituksena on täydentää kilpailunrajoituslain keinovalikoimaa, korjata laissa olevia puutteita sekä selkeyttää lain systematiikkaa ja säännöksiä.

Ensi vuoden alussa Euroopan unionin nykyisestä 15 jäsenmaasta 12:ssa on yritys- kaupan kieltämisen mahdollistava lainsäädäntö. Suomen lisäksi säännökset puuttuvat tällöin ainoastaan Tanskasta ja Luxembur-

gista. Yrityskauppavalvonta onkin kilpailuoikeudellisen keinovalikoiman ja varsinkin kieltoperiaattelelle rakentuvan kilpailulainsäädännön olennainen osa, joka täydentää yritysten käyttäytymisen valvontaa koskevia kartellikieltoa ja määräävän aseman väärinkäytön kieltä. Yrityskauppavalvonnan avulla voidaan puuttua markkinoiden toimintaan haitallisesti vaikuttavaan keskittymiseen. Valvonta mahdollistaa sen, että erityisen vahingollisissa tapauksissa voidaan kieltää kilpailun toimivuutta estävän markkinarakenteen tai määräävän markkina-aseman syntyminen. Kilpailunrajoituslakiin otettavat säännökset mahdollistavat myös sen, että kotimaiset yrityskaupat voidaan tutkia Suomessa ja että tutkiminen tapahtuu Suomen lainsäädännön mukaan. Jotta yrityskauppavalvonnalla saavutettaisiin sille asetetut päämäärät, säännösten tulkinnan tulee olla joustavaa. Koska keskittymisellä on usein samanaikaisesti sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia, tavoitteena on keskittymien haittavaikutusten poistaminen niin, että toimitaan yhteistyössä yrityskauppaan osallisten elinkeinonharjoittajien kanssa. Yrityskaupan lopullinen kieltäminen tulee kyseeseen vain niissä tapauksissa, joissa yrityskaupan haittavaikutukset kilpailun toimivuudelle ovat niin suuret, ettei ehtojen asettamista ole pidettävä kilpailun turvaamisen kannalta riittävänä.

Yleistä yrityskauppavalvontaa täydentävän, sähkömarkkinoilla tapahtuvia yrityskauppoja koskevan säännöksen tavoitteena on kilpailua rajoittavien, vertikaalista integraatiota lisäävien yrityskeskittymien syntyminen estäminen.

Kilpailunrajoituslaissa ehdotetaan säädettäväksi, että kilpailuvirasto voi olla ryhtymättä kilpailunrajoituslain mukaisiin toimenpiteisiin silloin, kun epäilty kilpailunrajoitus on vähämerkityksellinen. Ehdotuksen tavoitteena on tehokkaan kilpailuvalvonnan turvaaminen siten, että kilpailuviranomaisten resurssit kohdennetaan merkittävien kilpailunrajoitusten selvittämiseen.

Puuttumattomuustodistusta ja sakkoimunitaattia koskevien säännösten tarkoituksena on parantaa elinkeinonharjoittajien oikeusturvaa. Koska kilpailunrajoituslain soveltamiseen liittyy elinkeinonharjoittajien kannalta merkittäviä oikeusturvakysymyksiä, yritysten kannalta on usein tärkeää, että ne saavat etukäteen tietoonsa kilpailuviranomaisen kannan suunnitteilla olevaan järjestykseen. Näin voidaan entistä paremmin turvata

esimerkiksi järjestelyihin liittyvät investoinnit. Sakkoimmunita koskevan säännöksen johdosta poikkeusluvan tai puuttumattomuustodistuksen hakija voi aloittaa hakemuksessa ilmoittamansa menettelyn hakemuksen jättämisen jälkeen ilman seuraamusmaksuriskiä.

Ehdotukseen sisältyvän vahingonkorvaussäännöksen tavoitteena on, että kilpailunrajoituksen vuoksi vahinkoa kärsineet elinkeinonharjoittajat asetetaan keskenään yhdenvertaiseen asemaan riippumatta siitä, onko vahinkoa kärsineen ja sen aiheuttajan välillä sopimussuhdetta vai ei. Tarkoituksena on selkeyttää kilpailunrajoituksella aiheutetun varallisuusvahingon korvaamista erityisesti niissä tapauksissa, joissa vahingon aiheuttajan ja vahinkoa kärsineen elinkeinonharjoittajan välillä ei ole sopimussuhdetta.

Rahoitustarkastuksen toissijaisen esityksen teko-oikeuden poistaminen ja luottolaitolaissa olevien kilpailuvalvontasäännösten kumoamisen tarkoituksena on saattaa luottolaitosten kilpailuvalvonta kokonaan yleisten kilpailuvalvontasäännösten piiriin. Rahoitustarkastuksen erityisasiantuntemuksen hyödyntäminen tapahtuu jatkossa normaalin viranomaisyhteistyön kautta. Muutoksella pyritään selkeyttämään viranomaistoiminnan rakennetta luottolaitoksiin kohdistuvassa kilpailunvalvonnassa.

2.2. Keskeiset ehdotukset

Yrityskauppavalvonta

Kilpailunrajoituslakiin ehdotetaan lisättäväksi yrityskauppavalvontaa koskevat säännökset. Ehdotuksen mukaan säännöksiä sovelletaan niihin laissa tarkemmin määriteltuihin yrityskauppoihin, joissa yrityskaupan osapuolten yhteenlaskettu liikevaihto ylittää 2 miljardia markkaa ja joissa vähintään kahden kaupan osapuolen liikevaihto ylittää 150 miljoonaa markkaa. Ostajan liikevaihtoon lasketaan kaikkien saman määräysvallan piiriin kuuluvien yhteisöjen liikevaihto. Sen sijaan ostettavan yrityksen liikevaihtona pidetään hankinnan kohteen liikevaihtoa. Laissa ehdotetaan säädettäväksi, että kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä kieltää yrityskaupan, jonka seurauksena syntyy tai vahvistuu sellainen määräävä markkina-asema, joka merkittävästi estää kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla. Jos yrityskaupan haitalliset vaikutukset

voidaan välttää asettamalla yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja, kilpailuviraston tulee esityksen tekemisen sijasta neuvotella ja määrätä noudatettavaksi tällaiset ehdot. Keskeyttämisen haittavaikutukset tulee ensisijaisesti pyrkiä poistamaan ehtoja asettamalla. Yrityskauppa kielletään ainoastaan siinä tapauksessa, etteivät ehdot riitä turvaamaan kilpailun ylläpitämistä Suomen markkinoilla. Lisäksi lakiin ehdotetaan otettavaksi sähkömarkkinoilla tapahtuvia yrityskauppoja koskeva erityissäännös, joka mukaan voidaan kieltää sellainen sähkömarkkinoilla tapahtuva yrityskauppa, jonka seurauksena saadaan valtakunnallisesti yli 25 prosentin osuus jakeluverkkotoiminnasta.

Esityksen mukaan yrityskaupasta tulee ilmoittaa kilpailuvirastolle viikon kuluessa yrityskaupan tekemisestä. Kilpailuvirasto tutkii viipymättä saamansa ilmoituksen ja ilmoittaa viimeistään kuukauden sisällä siitä, onko yrityskauppa syytä ottaa tarkemman tutkinnan alaiseksi. Yrityskauppaa ei saa toteuttaa tai panna täytäntöön tutkimusmenettelyn ollessa kesken, ellei täytäntöönpanoa erikseen sallita. Laissa on sanktiot ilmoitusvelvollisuuden täyttämättä jättämisen ja kaupan täytäntöönpanokiellon rikkomisen varalta. Kilpailuviraston on tehtävä esitys yrityskaupan kieltämisestä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun kilpailuvirasto päätti jatkoselvitykseen ryhtymisestä. Kilpailuneuvoston tulee antaa päätöksensä asiassa, jossa kilpailuvirasto on esittänyt yrityskaupan kieltämistä, kolmen kuukauden kuluessa esityksen tekemisestä. Jos kilpailuvirasto tai kilpailuneuvosto eivät anna ratkaisuaan säädetyssä ajassa, yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi. Kilpailuviraston asettamista ehdoista voidaan valittaa kilpailuneuvostoon. Kilpailuneuvoston yrityskauppa-asioissa antamista päätöksistä valitetaan korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Esityksen mukainen kilpailunrajoituslain yrityskauppavalvonta koskee kaikkia toimialoja ja siten sen piiriin kuuluvat suoraan lain nojalla myös pankki- ja vakuutuslalla tapahtuvat yrityskaupat. Yrityskauppavalvontaa koskevilla säännöksillä ei ole vaikutusta luottolaitosten ja vakuutusyhtiöiden osakkeiden tai takuuosuuksien hankintaa koskevien säännösten voimassaoloon. Rahoitustarkastuksella ja sosiaali- ja terveysministeriöllä säilyy erityislaeissa säädetty toimivalta. Kun sosiaali- ja terveysministeriö käsittelee vakuutus- ja eläkelaitoksia koskevien säännös-

ten nojalla asiaa, johon sovelletaan myös kilpailunrajoituslain yrityskauppavalvontasäännöksiä, ministeriön tulee hankkia asian kilpailupoliittisesta puolesta kilpailuviraston lausunto.

Vähämerkitykselliset kilpailunrajoitukset

Kilpailunrajoituslain 12 §:ää ehdotetaan muutettavan siten, että säännöksestä nimenomaisesti ilmenee kilpailuviraston velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin sekä kilpailunrajoituslain 9 §:n mukaisten vahingollisten kilpailunrajoitusten että lain 4—7 §:ssä tarkoitettujen kiellettyjen kilpailunrajoitusten kyseessä ollessa. Kilpailuvirasto voi kuitenkin olla ryhtymättä toimenpiteisiin silloin, kun kilpailunrajoituksella on vain vähäinen vaikutus taloudelliseen kilpailuun. Kilpailuviraston päätökseen olla ryhtymättä toimenpiteisiin kilpailunrajoituksen vähämerkityksellisyyden vuoksi voi hakea muutosta kilpailuneuvostolta.

Puuttumattomuustodistus ja sakkoimmunitetti

Kilpailunrajoituslakiin ehdotetaan otettavaksi puuttumattomuustodistusta koskeva säännös, jonka mukaan kilpailuvirasto voi elinkeinonharjoittajan hakemuksesta antaa päätöksen siitä, kuuluuko hakemuksessa ilmoitettu järjestely lain 4—6 §:n kieltojen soveltamisalan piiriin. Puuttumattomuustodistussäännös ei koske lain 7 ja 9 §:ssä tarkoitettuja kilpailunrajoituksia. Päätös annetaan elinkeinonharjoittajan antamien tietojen perusteella ja puuttumattomuustodistuksen oikeusvaikutukset ovat riippuvaisia annettujen tietojen oikeellisuudesta. Puuttumattomuustodistusta voidaan hakea yhdessä poikkeuslupahakemuksen kanssa. Kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä peruuttaa puuttumattomuustodistuksen olosuhteiden muuttumisen, virheellisten tietojen antamisen sekä lain soveltamiskäytännön olennaisen muuttumisen johdosta. Puuttumattomuustodistuksen hakijalla on oikeus hakea kilpailuviraston asiassa antamaan päätökseen muutosta kilpailuneuvostolta.

Kilpailunrajoituslakiin ehdotetaan otettavaksi myös sakkoimmunitettia koskeva säännös, jonka mukaan seuraamusmaksua ei voi määrätä kilpailunrajoituksesta, jolle on haettu poikkeuslupaa tai puuttumattomuustodistusta. Tämä edellyttää kuitenkin sitä,

että rajoitukseen on ryhdytty vasta hakemuksen jättämisen jälkeen.

Vahingonkorvaus

Kilpailunrajoituslakiin ehdotetaan otettavaksi vahingonkorvausta koskeva säännös, jonka mukaan elinkeinonharjoittaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo kilpailunrajoituslakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, on velvollinen korvaamaan toiselle elinkeinonharjoittajalle aiheuttamansa vahingon. Säännös koskee kilpailunrajoituksella aiheutetun vahingon korvaamista sekä sopimussuhteessa että sopimussuhteen ulkopuolella.

Erityisviranomaisten toimivalta

Koska rahoitustarkastuksen kilpailuvalvontatehtävät voidaan hoitaa normaalin viranomaisyhteistyön kautta, rahoitustarkastuksen rinnakkainen esityksenteko-oikeus ehdotetaan poistettavaksi ja luottolaitoslain kilpailun turvaamista koskeva 11 luku kumottavaksi.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Kansantalouden kokonaisuhyödyn kannalta yrityskauppavalvonnan vaikutukset ovat myönteisiä. Yrityskauppavalvonta mahdollistaa markkinoiden toimivuuden kannalta haitallisiin yrityskauppoihin puuttumisen. Yrityskauppavalvonnan avulla voidaan estää markkinoiden haitallista keskittymistä, joka johtaisi hintatason nousuun ja kuluttajien hyvinvoinnin alenemiseen. Lisäksi valvonnalla voidaan varmistaa uusien yritysten alallepääsymahdollisuudet sekä toimivan kilpailun edellytysten säilyminen markkinoilla.

Esityksellä on myös elinkeinoelämää välittömästi koskevia taloudellisia vaikutuksia. Yrityksille aiheutuu kustannuksia yrityskauppavalvontaa koskevien ilmoitusten valmistelusta ja suunnitellun yrityskaupan lykkäytymisestä. Jotta tällaiset kustannukset olisivat mahdollisimman vähäiset, yrityskauppojen käsittelyajat on ehdotettu säädetävän lyhyiksi. Toisaalta selkeät kansalliset yrityskauppavalvontaa koskevat säännökset mahdollistavat sen, että yritykset voivat nykyistä paremmin etukäteen arvioida, kuuluu-

ko suunniteltu yrityskauppa valvonnan piiriin ja millaisten säännösten nojalla kauppaan tullaan arvioimaan. Kansallisen yrityskauppavalvonnan avulla voidaan myös varmistaa, että yrityskauppa-asiat käsitellään suomalaisessa kilpailuviranomaisessa tai tuomioistuimessa, mikä on yritysten kannalta edullisempaa kuin yrityskauppojen siirtäminen fuusiovalvonta-asetuksen 22 artiklan mukaisesti Euroopan yhteisöjen komission tutkittavaksi.

Puuttumattomuustodistusta koskevan säännöksen säätämällä on elinkeinonharjoittajien kannalta myönteisiä taloudellisia vaikutuksia. Puuttumattomuustodistuksessa elinkeinonharjoittajat saavat etukäteen kilpailuviranomaisen kannan suunnitteilla oleviin järjestelyihinsä, mikä osaltaan turvaa näihin järjestelyihin tarvittavia investointeja. Puuttumattomuustodistuksia koskevia hakemuksia arvioidaan tehtävän noin 50 vuosittain. Puuttumattomuustodistusten ja poikkeuslupien hakeminen säädetään maksulliseksi. Poikkeuslupa-asioista ja puuttumattomuustodistuksista valtiolle kertyvät tulot eivät kuitenkaan ole valtiontalouden kannalta merkittäviä, ja niiden tarkkaa määrää on etukäteen vaikea arvioida.

Yrityskauppavalvontaa ja puuttumattomuustodistusta koskevien säännösten toteuttaminen lisäävät kilpailuviranomaisten käsiteltäviksi tulevien asioiden määrää. Ehdotteilla liikevaihtorajoilla kilpailuviraston käsiteltäväksi arvioidaan tulevan vuosittain noin 25–40 yrityskauppaa. Yrityskauppa-asiat poikkeavat merkittävästi muista kilpailuvirastossa käsiteltävistä asioista ja niiden selvittämisen tiedetään kansainvälisten kokemusten perusteella olevan vaativaa ja työlästä. Lisäksi yrityskauppoja koskevien ilmoitusten käsittelylle on ehdotettu asetettavan asioiden laatuun ja laajuuteen nähden lyhyet määräajat. Kilpailuviraston mahdollisuus olla puuttumatta vähämerkityksellisiin kilpailunrajoituksiin voi toisaalta vähentää kilpailunrajoitusten käsittelyyn tarvittavaa työpanosta. Tarkoituksena kuitenkin on, että vähämerkityksellisten kilpailunrajoitusten käsittelystä vapautuvat voimavarat kohdennetaan kansantalouden kannalta merkittävimpien kilpailunrajoitusten käsittelyyn. Ehdotetut muutokset kokonaisuudessaan edellyttävät, että kilpailuviraston ja kilpailuneuvoston voimavaroja lisätään.

Vuoden 1996 lopussa kilpailuvirastossa työskenteli 54 virkamiestä. Esitetyistä muutoksista aiheutuvaa tehtävien merkittävää

lisäystä ei pystytty hoitamaan kilpailuviraston nykyisellä henkilöstömäärällä. Esityksen seurauksena virastossa tarvitaan noin 10 henkilötyövuoden verran uusia henkilöstöresursseja yrityskauppatapausten ja puuttumattomuustodistushakemusten käsittelyä varten. Kokonaisuudessaan ehdotetut muutokset edellyttävät noin 4 miljoonan markan lisäystä kilpailuviraston budjettiin.

Esitetty keinovalikoiman laajennus lisää myös kilpailuneuvostossa käsiteltävien tapausten määrää. Nykyisin kilpailuneuvostossa on yksi pääsihteerin virka, minkä lisäksi neuvoston esittelijänä toimii toinen määrääkainen sihteeri. Kilpailuneuvoston puheenjohtaja ja jäsenet ovat sivutoimisia. Kilpailunrajoituslain muutosehdotuksista aiheutuvien välittömien vaikutusten vuoksi kilpailuneuvoston sihteeristöön tarvitaan nykyisten resurssien lisäksi kaksi uutta virkaa. Tämä edellyttää noin 600 000 markan lisäystä kilpailuneuvoston toimintamenoihin. Lisäksi hallitus ryhtyy selvittämään erikseen kilpailuneuvoston asemaa ja sen mahdollista kehittämistä erityistuomioistuimeksi.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksen mukaan yrityskauppasäännösten piiriin kuuluvat yrityskaupat ilmoitetaan kilpailuvirastolle. Kilpailuvirasto tutkii yrityskaupan kilpailuvaikutukset. Jos kilpailuvirasto katsoo, ettei yrityskaupalla ole kilpailun kannalta haitallisia vaikutuksia, se voi hyväksyä kaupan. Toisaalta jos kaupan seurauksena syntyy sellainen määräävä markkina-asema, joka merkittävästi estää kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla, kilpailuviraston tulee tehdä kilpailuneuvostolle esitys kaupan kieltämisestä. Jos kilpailun estyminen voidaan välttää asettamalla yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja, kilpailuviraston tulee esityksen tekemisen sijasta neuvotella ja määrätä noudatettavaksi tällaiset ehdot. Kilpailuviraston asettamista ehdoista voidaan valittaa kilpailuneuvostoon. Kilpailuneuvoston yrityskauppa-asioissa antamista päätöksistä valitetaan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Rahoitustarkastuksella ja sosiaali- ja terveysministeriöllä säilyy erityislaeissa säädetty toimivalta. Kun sosiaali- ja terveysministeriö käsittelee vakuutus- ja eläkelaitoksia koskevien säännösten nojalla asiaa, johon sovelletaan myös kilpailunrajoituslain yrityskauppavalvontasäännöksiä, ministeriön tulee hankkia asian kilpailupoliitti-

sesta puolesta kilpailuviraston lausunto.

Kilpailunrajoituslaista poistetaan rahoitustarkastuksella ollut kilpailuviraston kanssa rinnakkainen esityksenteko-oikeus, jonka mukaan myös rahoitustarkastus on voinut saattaa valvomansa alan kilpailunrajoitukset kilpailuneuvoston käsiteltäväksi. Rahoitustarkastuksen erityisasiantuntemusta hyödynnetään jatkossa normaalin viranomaisyhteistyön kautta. Muutoksen seurauksena pankkialan kilpailuvalvonta yhdenmukaistuu muiden toimialojen valvonnan kanssa.

4. Asian valmistelu

4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Asiaa on valmistellut kauppa- ja teollisuusministeriön 13 päivänä joulukuuta 1995 asettama työryhmä, jonka työn lähtökohtina ovat olleet nykyisen hallituksen hallitusohjelma, kauppa- ja teollisuusministeriön vuonna 1995 teettämässä kilpailuviraston toiminnan evaluoinnissa esiintulleet kilpailunrajoituslain uudistamistarpeet ja nykyisestä lainsäädännöstä saadut kokemukset. (Kilpailulainsäädännön uudistaminen - yrityskauppojen valvonta ja toimivaltakysymykset, kauppa- ja teollisuusministeriön työryhmä- ja toimikuntaraportteja 3/1997). Sähkömarkkinoiden vertikaalista integraatiota koskevan lainsäädännön tarpeellisuutta on selvittänyt kauppa- ja teollisuusministeriön 14 päivänä kesäkuuta 1996 asettama sähkömarkkinoiden vertikaali-integraatiotyöryhmä (kauppa- ja teollisuusministeriön työryhmä- ja toimikuntaraportteja 11/1997).

4.2. Lausunnot

Kilpailulainsäädännön uudistamistyöryhmän mietinnöstä on saatu lausunnot ulkoasiainministeriöltä, oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä, liikenneministeriöltä, korkeimmalta hallinto-oikeudelta, kilpailuvirastolta, kilpailuneuvostolta, kuluttaja-asiamieheltä, kuluttajavirastolta, rahoitustarkastukselta, sähkömarkkinakeskukselta, Valtiontakuukeskukselta, Akava ry:ltä, Elin- ja elintarviketeollisuus ry:ltä, Helsingin Arvopapiripörssi Oy:ltä, Kaupan Keskusliitto ry:ltä, Keskuskauppakamarilta, Koneyrittäjien liitto

ry:ltä, Kuluttajat-Konsumenterna ry:ltä, Liikealan ammattiliitto ry:ltä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:ltä, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:ltä, Suomen Asianajajaliitto ry:ltä, Suomen Kuluttajaliitto ry:ltä, Suomen Kuntaliitto ry:ltä, Suomen Lakimiesliitto ry:ltä, Suomen Pankkiyhdistys ry:ltä, Suomen Vakuutusyhdistysten Keskusliitto SVK ry:ltä, Suomen Yrittäjät ry:ltä, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry:ltä, Uudenmaan lääninhallitukselta, Kuopion lääninhallitukselta, Kymen lääninhallitukselta, Pohjois-Karjalan lääninhallitukselta, Vaasan lääninhallitukselta, Teollisuuden ja Työnantajien keskusliitto ry:ltä ja Metsäteollisuus ry:ltä. Sähkömarkkinoiden vertikaali-integraatiotyöryhmän mietinnöstä on saatu lausunnot oikeusministeriöltä, sähkömarkkinakeskukselta, kilpailuvirastolta, kuluttaja-asiamieheltä, Suomen Kuntaliitto ry:ltä, Sähköenergialiitto SENER ry:ltä, Teollisuuden ja Työnantajain keskusliitto ry:ltä, Suomen Yrittäjät ry:ltä, Keskuskauppakamarilta, Suomen Kantaverkko Oy:ltä, Energia-alan Keskusliitto Finergy:ltä, Imatran Voima Oy:ltä, Vattenfall Oy:ltä, Pohjolan Voima Oy:ltä, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:ltä, Sähköalojen ammattiliitto ry:ltä, Kunta-alan ammattiliitto KTV ry:ltä, Teknisten liitto ry:ltä, kauppa- ja teollisuusministeriön teollisuusosastolta, Ahlström Energia Oy:ltä, VTT Energialta, Kymppivoima Oy:ltä, Teollisuuden sähkömyynti Oy:ltä, Vihreältä eduskuntaryhmältä ja Kouvolan seudun sähkö Oy:ltä.

Lausunnonantajat ovat suhtautuneet kilpailulainsäädännön uudistamistyöryhmän ehdotuksiin pääosin myönteisesti. Työryhmän ehdotuksen eräistä yksityiskohdista lausunnonantajat ovat kuitenkin esittäneet erilaisia näkökantoja esimerkiksi kilpailuviranomaisen välisen toimivallan jaon osalta. Pääosa lausunnonantajista on suhtautunut myönteisesti yrityskauppavalvontaa, vähämerkityksellisiä kilpailunrajoituksia, puuttumattomuustodistusta, sakkoinnointia ja vahingonkorvausta koskeviin ehdotuksiin. Useat lausunnonantajat ovat kiinnittäneet huomiota yrityskauppavalvonnan liikevaihtorajojen sopivaan tasoon.

Lausunnonantajien esittämät näkökohdat on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon esitystä lopulliseen muotoon saatettaessa.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Eduskunnalle on erikseen annettu esitys oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten

uudistamiseksi (HE 6/1997 vp), johon sisältyy lakiehdotus kilpailunrajoituksista annetun lain 27 §:n muuttamisesta. Mainittu esitys voidaan käsitellä ja ehdotettu lain muutos voidaan saattaa voimaan tästä esityksestä riippumatta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki kilpailunrajoituksista

8 §. Pykälän 4 momentti ehdotetaan kumottavaksi. Sitä vastaava säännös ehdotetaan otettavaksi lain 16 §:ään.

9 §. Pykälää ehdotetaan muutettavan siten, että siinä olevan esimerkkiluettelon 1 ja 4 kohta poistetaan ja että pykälässä nimenomaisesti todetaan sen koskevan muita kuin 4—7 §:ssä kiellettyjä kilpailunrajoituksia. Pykälän mukaan kilpailunrajoituksella, joka ei ole 4—7 §:n perusteella kielletty, katsotaan olevan vahingollisia vaikutuksia, jos se terveän ja toimivan taloudellisen kilpailun kannalta sopimattomalla tavalla vähentää tai on omiaan vähentämään tehokkuutta elinkeinoelämän piirissä tai estää tai vaikeuttaa toisen elinkeinon harjoittamista.

Ehdotus ei merkitse nykyisen, 9 §:ssä tarkoitettuja vahingollisia kilpailunrajoituksia koskevan soveltamiskäytännön muuttamista, vaan ainoastaan vahingollisia kilpailunrajoituksia koskevan säännöksen selkeyttämistä. Voimassa olevan lain 9 §:n 1 ja 4 kohta ovat käyneet tarpeettomiksi, sillä 1 kohdassa todettujen vaikutusten arviointi sisältyy jo nykyisen 2 kohdan tehokkuustarkasteluun ja 4 kohta on menettänyt käytännössä merkityksensä Suomen liittyttyä Euroopan unioniin. Voimassa olevan lain 9 §:n esimerkkiluettelon 2 ja 3 kohdan jäävät edelleen voimaan ja niiden mukaista tehokkuuden vähentymistä ja toisen elinkeinonharjoittamisen estämistä tai vaikeuttamista koskeva arviointi säilyy voimassa olevan lain ja sen soveltamiskäytännön mukaisena.

3 a luku. Yrityskauppa- ja valvonta

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi yritys- ja kauppa- ja valvontaa koskeva 3 a luku. Voimassa oleva yritys- ja kauppojen ilmoitusvelvollisuutta koskeva 11 § ehdotetaan muutettavaksi. Esityksen 11 § sisältää yritys- ja kauppojen määritelmän. Esityksen 11 a §:ssä säädetään yritys- ja kauppojen piiriin tulevia kauppiaita koskevista liikevaihtorajoista ja muista soveltamisalajauksista. Liikevaihtorajoitusten laske- misesta ehdotetaan säädettäväksi 11 b §:ssä, yritys- ja kauppojen tehtävistä ilmoituksesta 11 c §:ssä ja yritys- ja kauppojen kieltämisestä 11 d §:ssä. Esityksen 11 e § sisältää säännökset yritys- ja kauppojen ilmoituksen käsittelystä kilpailuvirastossa ja 11 f §:n säännökset yritys- ja kauppojen toimeenpanokiellosta. Ehdotetussa 11 g §:ssä säädetään seuraamusmaksusta ilmoitusvelvollisuuden tai täytäntöönpanokiellon rikkomisen varalta. Esityksen 11 h § koskee yritys- ja kauppojen asioiden käsitte- lyä kilpailuneuvostossa ja 11 i § niitä poikkeus- tilanteita, joissa jo ratkaistu asia voidaan ottaa uudelleen käsiteltäväksi.

11 §. Yritys- ja kauppojen valvontaa koskevia säännöksiä sovelletaan kaikkiin 11 §:ssä tarkoitettuihin ja 11 a §:n mukaisesti soveltamisalaan kuuluihin yritys- ja kauppoihin siitä riippumatta, millaisessa yhtiömuodossa liike- toimintaa harjoitetaan. Myös julkisyhteisöjen harjoittama elinkeinotoiminta kuuluu yritys- ja kauppojen valvontaa koskevien säännösten soveltamisalaan. Yritys- ja kauppojen valvontaa koskevia säännöksiä ei sovelleta kuitenkaan sil- tä osin kuin kyse on julkisyhteisöjen viran- omaistoiminnasta. Sääntelyn piiriin kuuluvat yhtäläisesti kaikki elinkeinoalat. Yritys-

kauppasäännösten soveltamisalan piiriin kuuluvat sellaiset rakenteelliset järjestelyt, jotka tähtäävät määräysvallan vaihdokseen tai osapuolten liiketoiminnan siirtämiseen. Sen sijaan pelkästään elinkeinonharjoittajien markkinakäyttäytymistä säänteleviä sopimus- ja yhteistyöjärjestelyjä arvioidaan edelleen lain 4—7 ja 9 §:n säännösten mukaisesti. Yrityskauppavalvontaa koskevat säännökset soveltuvat siitä riippumatta, toteutetaanko kauppa ostajan ja myyjän keskinäisellä sopimuksella vai esimerkiksi hankkimalla määräysvaltaan riittävä määrä kohdeyrityksen osakkeita arvopaperimarkkinoilta. Ratkaisevaa on 11 §:ssä tarkoitettu lopputulos, ei niinkään järjestelyn oikeudellinen toteuttamismuoto.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan yrityskaupalla tarkoitetaan osakeyhtiölain (734/1978) 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettua määräysvallan tai vastaavan tosiasiallisen määräysvallan hankkimista. Näistä käytetään kilpailunrajoituslaissa yhteistä nimitystä määräysvalta.

Osakeyhtiölain 1 luvun 3 §:n mukainen määräysvalta voi syntyä kahdella tavalla. Määräysvalta voi perustua tietyillä perusteilla saatavaan ääntenemmistöön yhteisössä tai tietyillä perusteilla saatavaan oikeuteen nimittää enemmistö toisen yhteisön johtoelimen jäsenistä taikka enemmistö henkilöistä, jotka nimittävät johtoelimen jäsenet. Myös pelkkä sopimus ilman omistukseen perustuvaa osakkuutta tai jäsenyyttä voi oikeuttaa käyttämään enemmistöä yhteisön äänistä. Vaikka osakeyhtiölain 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettua määräysvallan kriteerit eivät täytykään, järjestelyä pidetään kuitenkin pykälän 1 kohdassa tarkoitettuna yrityskauppana, jos siinä saadaan vastaava tosiasiallinen määräysvalta. Määräysvalta on sidottu mahdollisuuteen nimittää yli puolet kohdeyhtiön hallituksen jäsenistä. Osakeyhtiössä suhteellisen pienikin äänimäärä saattaa tuottaa määräysvallan, jos omistus on hajallaan tai osakkeenomistajat ovat passiivisia. Yrityskauppana pidetään aina yli 50 prosentin ääniosuuteen johtavaa järjestelyä, mutta myös järjestelyä, joka tosiasiaassa tuo mahdollisuuden nimittää yhtiön hallituksen jäsenten enemmistö. Määräysvalta voi syntyä muun muassa yhtiökäytännön perusteella tai sen vuoksi, että osallistuminen yhtiökokoukseen on jatkuvasti vähäistä. Esimerkiksi yhtiössä, jonka yhtiökokoukseen on säännönmukaisesti osallistunut korkeintaan 40 prosenttia yhtiön

koko äänimäärästä ja tilanteen voidaan olettaa pysyvän samanlaisena jatkuvasti, tosiasiallinen määräysvalta voidaan saavuttaa yli 20 prosentin äänivaltaan oikeuttavalla osakkeenomistuksella, sillä kyseisen suuruisella omistuksella voidaan käytännössä valita hallituksen jäsenten enemmistö. Määräysvalta syntyy myös silloin, kun esimerkiksi rahoitussuhteiden takia voidaan määrätä yli puolesta yhtiön hallituksen jäsenistä. Määräysvallan hankintatavalla ei ole merkitystä, vaan ratkaisevaa on tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa kyseessä olevan yhteisön toimintaan ja kilpailukäyttäytymiseen. Määräysvallan hankintana pidetään myös tilannetta, jossa määräysvalta yhteisöissä siirtyy perustettavalle yhteisölle esimerkiksi holding-yhtiölle.

On huomattava, että osakeyhtiölaissa määritellään määräysvalta käsitteen avulla osakeyhtiön konserni. Tässä laissa määräysvallan käsitettä käytetään kuvaamaan kaikkia niitä tilanteita, joissa syntyy joko osakeyhtiölain 1 luvun 3 §:n mukainen tai vastaava tosiasiallinen määräysvalta. Erona osakeyhtiölakiin on siten myös se, että tässä laissa määräysvallan hankkijan ei tarvitse olla osakeyhtiö, vaan se voi olla luonnollinen henkilö, säätiö tai mikä tahansa yhteisö. Myös hankinnan kohde voi olla mikä tahansa yhteisö tai säätiö. Määräysvallan hankkijoita voi olla yksi tai useampi. Näin ollen määräysvallan hankinta voi johtaa myös yhteisyyriyksen muodostumiseen. Useamman elinkeinonharjoittajan voidaan katsoa hankkivan määräysvallan yhdessä silloin, kun määräysvallan käyttäminen on sidottu yhteiseen toimintaan. Yhteisen määräysvallan hankkimisesta voi olla kyse esimerkiksi silloin, kun hankkijoilla on jakamaton yhteisomistus tai hankkijoiden välillä on sopimus määräysvallan käyttämisestä. Määräysvalta toisessa yrityksessä voidaan hankkia myös välillisesti esimerkiksi toteuttamalla hankinta kahden yhteisön määräysvallassa olevan yhteisyyriyksen kautta.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan yrityskauppasäännösten soveltamisalaan kuuluvat yrityskaupat, joissa hankitaan elinkeinonharjoittajan koko liiketoiminta tai osa siitä. Elinkeinonharjoittajan määritelmä on laaja ja vastaa lähtökohtaisesti kilpailunrajoituslain 3 §:n 1 momentin määritelmää. Pykälän 1 momentin 2 kohdan säännöksen soveltaminen edellyttää yleensä, että yrityskaupalla hankitaan tietty liiketoiminta, osas-

to tai yksikkö. Hankittaessa ainoastaan yrityksen omaisuutta, esimerkiksi kone, laite tai vastaava, ilman että samalla siirtyisi asiakassuhteita, tietotaitoa tai henkilökuntaa, kyse ei normaalisti ole 2 kohdassa tarkoitettusta yrityskaupasta. Jos kaupan yhteydessä siirtyy henkilökuntaa, viittaa se yleensä yrityskauppavalvontaa koskevien säännösten soveltavuuteen. Pykälän 2 kohdassa tarkoitettuna yrityksen liiketoiminnan osan hankkimisena voidaan joissain tapauksissa pitää myös immateriaalioikeuksien hankintaa, vaikka hankinnan yhteydessä ei tapahdukaan henkilösiirtoja. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi korkean teknologian aloilla, joilla tuotemerkkien tai muiden immateriaalioikeuksien hallinnalla voi olla ratkaisevan merkityksen markkinavoimaan.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan säännösten soveltamisalaan kuuluu myös sulautuminen. Sulautumisesta säädetään esimerkiksi osakeyhtiölain 14 luvussa, osuuskuntalain (247/1954) 16 luvussa, säätiölain (109/1930) 17 a — 17 c §:ssä ja vakuutusyhtiölain (1062/1979) 16 luvussa.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan yrityskauppana pidetään myös sellaisen yhteisyrityksen perustamista, joka hoitaa pysyvästi kaiken itsenäiselle taloudelliselle yksikölle kuuluvan toiminnan. Tällaisen yhteisyrityksen katsotaan syntyvän silloin, kun yhteisyrityksen toiminta on tarkoitettu pitkäaikaiseksi tai jatkuvaksi, sillä on riittävät omat resurssit eikä se ole riippuvainen perustajiensa toimituksista tai ostoista.

Yhteisyrityksen katsotaan hoitavan kaiken itsenäiselle taloudelliselle yksikölle kuuluvan toiminnan silloin, kun se hoitaa itsenäisesti vastaavat tehtävät kuin muut samoilla markkinoilla mahdollisesti toimivat yritykset. Jos yhteisyrityksen tehtävänä on hoitaa vain tietty perustajiensa liiketoiminnan osa-alue kuten esimerkiksi perustajayritysten tutkimus ja tuotekehitys tai markkinointi, kyseessä ei yleensä ole 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu yhteisyritys. Yhteisyrityksen toiminnallinen itsenäisyys edellyttää myös, että sillä on riittävät taloudelliset ja aineelliset resurssit ja riittävä henkilöstö, ja että se ei ole ostoissaan tai myynneissään merkittävässä määrin perustajistaan riippuvainen.

Yhteisyrityksen pysyvyydellä tarkoitetaan sitä, että yritys on tarkoitettu pitkäaikaiseksi tai jatkuvaksi. Lyhyeksi aikaa, esimerkiksi tiettyä projektia tai hanketta varten perustettua yhteisyritystä ei pidetä tässä laissa tar-

koitettuna yrityskauppana. Arvioitaessa sitä, onko yhteisyrityksen toiminta pysyvää ja hoitaako yritys kaiken itsenäiselle taloudelliselle yksikölle kuuluvan toiminnan, voidaan tulkinta-apuna soveltuvin osin käyttää näitä edellytyksiä koskevaa, fuusiovalvontasetuksen soveltamiskäytäntöä. Yhteisyrityksen perustajien yhteistyöhön yhteisyrityksessä, jota ei pidetä 11 §:n 4 kohdassa tarkoitettuna yhteisyrityksenä, voidaan soveltaa nykyisen soveltamiskäytännön mukaisesti kilpailunrajoituslain 4—6 ja 9 §:n säännöksiä. Kilpailunrajoituslain 4—6 §:ssä tarkoitettun yhteistyön sallittavuus edellyttää 19 §:ssä tarkoitettua poikkeuslupaa.

Yrityskauppaa on tarkasteltava kokonaisuutena. Yrityskauppaan elimellisesti liittyviä rajoituksia käsitellään sen vuoksi osana kauppaa, vaikka rajoitukset erikseen toteutettaessa täyttäisivätkin lain 4—6 §:ssä kielletyn kilpailunrajoituksen tunnusmerkistön. Yrityskaupan osana voidaan kuitenkin käsitellä vain sellaisia liitännäisrajoituksia, jotka välittömästi liittyvät yrityskauppaan ja ovat välttämättömiä sen toteuttamiselle. Jotta rajoituksia pidettäisiin yrityskaupan yhteydessä arvioitavina liitännäisrajoituksina, niiden ei tule ajalliselta kestoaltaan tai asiallisesti tai alueelliselta ulottuvuudeltaan ylittää sitä, mitä yrityskaupan toteuttaminen kohtuudella edellyttää. Tällaisia rajoituksia voivat olla esimerkiksi mainitulla tavalla kohtuulliset kilpailukieltolausekkeet, teknologian lisensointi tai jakelusopimukset. Jos yrityskauppaan liittyy 4—6 §:ssä tarkoitettuja kilpailunrajoituksia, joita ei voida pitää liitännäisrajoituksina, niiden sallittavuus edellyttää 19 §:ssä tarkoitettua poikkeuslupaa.

Pykälän 2 momentin mukaan yrityskauppavalvontaa koskevia säännöksiä ei sovelleta 1 momentissa tarkoitettuun konsernin sisäiseen järjestelyyn. Yrityskauppavalvontaa koskevia säännöksiä ei siten sovelleta konsernin sisäisiin yrityskauppoihin. Esimerkiksi osakeyhtiön konserni on määritelty osakeyhtiölain 1 luvun 3 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa määritellään yrityskaupan osapuolet. Yrityskaupan osapuolella tarkoitetaan pykälän 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettun määräysvallan hankkijaa, 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettun liiketoiminnan tai sen osan hankkijaa, 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettun määräysvallan kohdetta, 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua liiketoimintaa tai sen osaa, 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun sulautumiseen osallis-

tuva yhteisöä tai säätiötä sekä 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun yhteisyrityksen perustajaa.

11 a §. Pykälän 1 momentin mukaan yrityskauppavalvontaa koskevat säännökset soveltuvat, jos yrityskaupan osapuolten yhteenlaskettu liikevaihto ylittää 2 miljardia markkaa ja vähintään kahden yrityskaupan osapuolen liikevaihto ylittää 150 miljoonaa markkaa. Jälkimmäinen liikevaihtoraja merkitsee sitä, että vähintäänkin kahdella kaupan osapuolella tulee kullakin erikseen olla yli 150 miljoonan markan liikevaihto. Liikevaihtorajojen ylittymisen lisäksi yrityskauppavalvontaa koskevien säännösten soveltaminen edellyttää sitä, että hankinnan kohde tai sen kanssa samaan konserniin kuuluva yhteisö tai säätiö, sulautuva yhteisö tai säätiö tai sen kanssa samaan konserniin kuuluva yhteisö tai säätiö taikka perustettava yhteisyritys harjoittaa liiketoimintaa Suomessa. Sulautumistapauksessa yrityskauppasäännökset soveltuvat, jos yksikin sulautuvista yhteisöistä tai säätiöistä harjoittaa liiketoimintaa Suomessa. Yrityskauppasäännökset soveltuvat myös esimerkiksi sellaisen yrityksen ostamiseen, jolla on Suomessa liiketoimintaa harjoittava tytäryhtiö. Toiminnan harjoittamisella Suomessa tarkoitetaan normaalisti, että yritys tarjoaa tavaroita, palveluita tai muita hyödykkeitä Suomen markkinoilla. Pelkkä rekisteröity toimipaikka Suomessa ei johda yrityskauppasäännösten soveltumiseen.

Pykälän 2 momentin mukaan se, mitä tässä laissa säädetään liikevaihdosta, koskee niiden luottolaitosten, sijoituspalveluyritysten ja muiden rahoituslaitosten, joihin sovelletaan luottolaitoslain 4 luvun säännöksiä, mainitun lain mukaisesti laaditun tuloslaskelman mukaisten tuottoerien yhteenlaskettua määrää lukuun ottamatta satunnaisia tuottoja sekä vakuutus- ja eläkelaitosten kokonaisvakuutusmaksutuloa tai, kun kysymys on eläkesäätiöistä, maksutuloa.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan säännöstä sovelletaan niihin luottolaitoksiin, sijoituspalveluyrityksiin ja muihin rahoituslaitoksiin, joihin sovelletaan luottolaitoslain 4 luvun säännöksiä. Pykälässä tarkoitettuja tuottoeria ovat korkotuotot, leasingtoiminnan tuotot, osinkotuotot, palkkiotuotot, arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan kate sekä muut toimintatuotot. Tuottoerien yhteenlaskettuun määrään ei kuitenkaan lasketa satunnaisia tuottoja.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan se,

mitä laissa säädetään liikevaihdosta, koskee vakuutus- ja eläkelaitosten kokonaisvakuutusmaksutuloa tai, kun kysymys on eläkesäätiöistä, maksutuloa. Vakuutus- ja eläkelaitoksilla tarkoitetaan vakuutusyhtiöitä, työeläkevakuutusyhtiöitä, vakuutusyhdistyksiä, eläkesäätiöitä ja vakuutuskassoja. Kokonaisvakuutusmaksutulo ja maksutulo lasketaan sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön antamien säännösten mukaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan säännöksiä ei lähtökohtaisesti sovelleta myöskään niihin yrityskauppoihin, jotka kuuluvat fuusiovalvonta-asetuksen soveltamisalaan. Säännös on luonteeltaan selventävä. Yrityskauppasäännöksiä voidaan kuitenkin soveltaa tapauksissa, joissa komissio siirtää komissiolle ilmoitetun keskittymän fuusiovalvonta-asetuksen 9 artiklan nojalla kilpailuviraston käsiteltäväksi.

11 b §. Pykälässä säädetään 11 a §:n 1 momentissa tarkoitetun liikevaihdon laskemisesta. Liikevaihdolla tarkoitetaan yrityskaupan osapuolten maailmanlaajuisista, viimeisestä vahvistetusta tilinpäätöksestä laskettua liikevaihtoa, joka on saatu tavaroiden myynnistä ja palvelujen tarjoamisesta. Liikevaihdon käsite perustuu perustamissopimuksen 54 artiklan 3 kohdan g alakohdan nojalla, yhtiömuodoltaan tietyntaisten yhtiöiden tilinpäätöksistä annetun neljännen neuvoston direktiivin 78/660/ETY, jäljempänä *neljäs yhtiöoikeudellinen direktiivi*, 28 artiklaan. Liikevaihtoon ei siten katsota kuuluvaksi arvonlisäveroa eikä muita yritykselle kuulumattomia myyntituloihin sisältyneitä eräiä. Liikevaihtoon ei myöskään oteta mukaan 11 b §:n 1 tai 2 ja 3 momentissa mainittujen yhteisöjen ja säätiöiden muodostaman ryhmän osapuolten välisestä tuotteiden myynnistä tai palveluiden tarjoamisesta aiheutunutta liikevaihtoa. Jos osa yrityskaupan osapuolten liikevaihdosta on saatu ulkomailta, ulkomaisessa valuutassa ilmoitettu osuus muutetaan kokonaisliikevaihtoa laskettaessa Suomen valuutaksi. Jos viimeisen päätyneen tilikauden liikevaihtoa ei ole vielä vahvistettu, mutta se on tiedossa, voidaan vielä vahvistamattomat liikevaihtotiedot ottaa huomioon. Liikevaihtoa oikaistaan laskennallisesti, jos viimeisin tilikausi on poikennut 12 kuukaudesta tai jos yrityskaupan osapuoli on tilikauden jälkeen tehnyt yritysoston tai myynnin, joka vaikuttaa sen liikevaihtoon.

Pykälän 1 momentissa säädetään pykälän johdantokappaleessa mainittujen yritys-

kaupan osapuolten liikevaihdon laskemisesta. Pykälän 1 momentti koskee siten määräysvallan hankkijan, 11 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettun liiketoiminnan tai sen osan hankkijan, absorptiosulautumisessa vastaanottavan yhteisön tai säätiön, kombinaatiosulautumisessa sulautuvan yhteisön tai säätiön ja yhteisyrityksen perustajan liikevaihdon laskemista. Absorptiosulautumisella tarkoitetaan tilannetta, jossa vastaanottava yhteisö tai säätiö ja yksi tai useampi sulautuva yhteisö tai säätiö sulautuvat. Kombinaatiosulautumisella tarkoitetaan tilannetta, jossa vähintään kaksi sulautuvaa yhteisöä tai säätiötä sulautuu perustamalla yhdessä vastaanottavan yhteisön tai säätiön. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan säännöksen johdantokappaleessa mainittujen yhteisöjen ja säätiöiden liikevaihtoon luetaan sellaisen yhteisön tai säätiön liikevaihto, joka käyttää niissä määräysvaltaa. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan säännöksen johdantokappaleessa mainittujen yhteisöjen ja säätiöiden liikevaihtoon luetaan sellaisen yhteisön tai säätiön liikevaihto, jossa ne käyttävät määräysvaltaa. Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan kyseisten yhteisöjen ja säätiöiden liikevaihtoon luetaan myös sellaisen yhteisön tai säätiön liikevaihto, jossa 1 kohdassa tarkoitettu yhteisö tai säätiö käyttää määräysvaltaa. Pykälän 1 momentin 1 kohdan perusteella säännöksen soveltamisalaan tulevat esimerkiksi johdantokappaleessa mainittujen yhteisöjen emoyhtiöt, 2 kohdan perusteella esimerkiksi niiden tytäryhtiöt ja 3 kohdan perusteella esimerkiksi niiden sisaryhtiöt.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan hankkijan, vastaanottavan yhteisön tai säätiön (absorptiosulautuminen), sulautuvan yhteisön tai säätiön (kombinaatiosulautuminen) ja yhteisyrityksen perustajan liikevaihtoon lasketaan sellaisen yhteisön ja säätiön liikevaihto, jossa määräysvaltaa käyttää sama luonnollinen henkilö kuin pykälän johdantokappaleessa mainitussa yhteisössä tai säätiössä. Pykälän 1 momentin 4 kohdan säännös soveltuu esimerkiksi tilanteisiin, joissa luonnollisella henkilöllä on määräysvalta johdantokappaleessa mainitun yhteisön tai säätiön lisäksi myös jossain muussa yhteisössä tai säätiössä.

Määräysvalta voi olla suoraa tai välillistä ja se voi olla myös useammalla yhteisöllä tai säätiöllä yhteisesti. Tulee huomata, että osakeyhtiölain 1 luvun 3 §:n 4 momentin mukaan osakeyhtiöllä on määräysvalta toisessa

yhteisössä myös silloin, kun osakeyhtiöllä yhdessä yhden tai useamman tytäryhteisönsä kanssa taikka tytäryhteisöllä yksin tai yhdessä muiden tytäryhteisöjen kanssa on osakeyhtiölain 1 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu määräysvalta. Liikevaihdon laskemisessa otetaan huomioon myös yhteisöt ja säätiöt, joissa 11 b §:n 1 momentin 1—4 kohdissa tai 2 ja 3 momentissa mainitut yhteisöt ja säätiöt käyttävät yhdessä määräysvaltaa.

Pykälän 2 momentissa säädetään muiden kuin 1 momentissa mainittujen yrityskaupan osapuolten liikevaihdon laskemisesta. Pykälän 2 momentin mukaan hankinnan kohteen liikevaihtona pidetään sen yhteisön tai säätiön liikevaihtoa, josta hankitaan määräysvalta, 11 §:n 2 kohdassa tarkoitettuun liiketoimintaan tai sen osaan liittyvää liikevaihtoa tai absorptiosulautumisessa sulautuvan yhteisön tai säätiön liikevaihtoa. Sen sijaan kombinaatiosulautumisessa kaikkien sulautumiseen osallisten yhteisöjen liikevaihdot lasketaan pykälän 1 momentin mukaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan hankinnan kohteen liikevaihtoon luetaan myös sen yhteisön tai säätiön liikevaihto, jossa pykälän 2 momentin 1 tai 3 kohdassa tarkoitettu yhteisö tai säätiö käyttää määräysvaltaa. Määräysvalta voi olla suoraa tai välillistä. Siten hankinnan kohteen liikevaihtoon luetaan myös esimerkiksi hankinnan kohteen tytäryritysten liikevaihdot sekä hankinnan kohteen määräysvaltaa vastaava osa sellaisten yhteisyritysten liikevaihdosta, joissa hankinnan kohde käyttää määräysvaltaa yhdessä toisen yhteisön tai säätiön kanssa.

Pykälän 4 momentin mukaan hankittaessa liiketoiminta tai sen osa useammassa erässä, hankinnan kohteen liikevaihtona pidetään hankintaa edeltävän kahden vuoden aikana samalta yhteisöltä tai säätiöltä hankittuun liiketoimintaan liittyvää yhteenlaskettua liikevaihtoa. Säännöksellä yrityskauppavalvonnan soveltamisalan piiriin tulevat sellaiset yrityskaupat, joissa hankitaan yhteisön liiketoiminnan osia lyhyen ajan sisällä useilla erillisillä kaupoilla, jotka yksinään tarkasteltuna jäisivät 11 a §:n 1 momentissa tarkoitettun 150 miljoonan markan rajan alapuolelle.

Pykälän 5 momentin mukaan hankinnan kohteen liikevaihtoon luetaan myös kaikkien niiden samalla toimialalla Suomessa toimivien yhteisöjen tai säätiöiden liikevaihdot, joissa hankkija on hankintaa edeltävän kah-

den vuoden aikana hankkinut määräysvallan. Säännöksen soveltamisalaan tulee sellainen keskittyminen, jossa tietty markkinoilla toimija hankkii järjestelmällisesti samalla alalla toimivia pieniä yrityksiä. Vaikka hankinnan kohteena olevan yhteisön liikevaihto tällöin yksin tarkasteltuna jäisikin alle 150 miljoonan markan, yrityskauppavalvontaa koskevat säännökset kuitenkin soveltuvat, jos hankkijan viimeisen kahden vuoden aikana samalta toimialalta hankkimien yhteisöjen tai säätiöiden yhteenlaskettu liikevaihto ylittää 150 miljoonaa markkaa.

Pykälän 6 momentin mukaan liikevaihdon laskemisesta antaa tarkempia säännöksiä kauppa- ja teollisuusministeriö.

11 c §. Pykälässä säädetään yrityskaupan ilmoittamisesta. Lain soveltamisalaan kuuluvien kauppajen ilmoittaminen kilpailuvirastolle ehdotetaan säädettävän pakolliseksi. Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohdan mukaan yrityskaupasta on ilmoitettava kilpailuvirastolle viikon kuluessa määräysvallan hankkimisesta tai 11 §:n 2 kohdassa tarkoitetun liiketoiminnan tai sen osan hankkimisesta. Silloin kun kyse ei ole pörssikaupasta, määräaika lasketaan yleensä yrityskauppaa koskevan sopimuksen tekemisestä. Jos kyse on arvopaperimarkkinalain (495/1989) 6 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta julkisesta ostotarjouksesta, ilmoitus on pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan tehtävä viikon kuluessa arvopaperimarkkinalain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta ostotarjouksen julkistamisesta. Sulautumisesta on 1 momentin 4 kohdan mukaan ilmoitettava viikon kuluessa siitä, kun sulautumisesta on sulautumiseen osallisissa yhteisöissä päätetty. Määräaika lasketaan siitä, kun sulautumisesta on päätetty siten kuin asianomainen laki edellyttää. Esimerkiksi osakeyhtiölaissa tarkoitetun sulautumisen ilmoittamisen määräaika lasketaan siitä, kun sulautuminen on osakeyhtiölain 14 luvun 8 §:n mukaisesti hyväksytty kaikkien sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden yhtiökokouksissa. Pykälän 5 kohdan mukaan 11 §:n 4 kohdassa tarkoitetusta yhteisyrityksestä on ilmoitettava viikon kuluessa siitä, kun yhteisyrityksen perustamisesta on perustamiskokouksessa päätetty. Järjestelyissä, jotka sisältävät useamman kuin yhden edellä mainittuun toimenpiteistä, ilmoitusvelvollisuus syntyy ajallisesti ensimmäisen toimenpiteen suorittamisesta.

Pykälän 2 momentissa on yrityskaupan ilmoittamista koskeva erityissäännös, joka

koskee ilmoitusvelvollisuutta yrityskaupoissa, joihin sovelletaan vakuutusyhtiölaainsäädännön säännöksiä. Säännöksen mukaan yrityskaupasta, johon sovelletaan vakuutusyhtiölain 3, 16 tai 16 a luvun säännöksiä, työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain (354/1997) 3 tai 10 luvun säännöksiä, vakuutusyhdistyslain (1250/1987) 1 luvun 2 §:n 3 momentin tai 14 luvun säännöksiä, eläkesäätiölain (1774/1995) 11 luvun säännöksiä tai vakuutuskassalain (1164/1992) 12 luvun säännöksiä, on ilmoitettava kilpailuvirastolle viikon kuluessa siitä, kun yrityskaupan osapuolet ovat saaneet tiedon sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksesta tai siitä, ettei ministeriö vastusta yrityskauppaa. Ilmoitusta yrityskaupasta ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos sosiaali- ja terveysministeriö, sen mukaan kuin edellä sanotuissa laeissa säädetään, on pyytänyt yrityskaupasta kilpailuviraston lausunnon ja kilpailuvirasto on lausunnossaan katsonut, ettei estettä kaupan hyväksymiselle ole. Sen sijaan, jos kilpailuvirasto on lausunnossaan katsonut, ettei yrityskauppaa sellaisenaan voida hyväksyä, tulee kauppa 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaisesti ilmoittaa kilpailuvirastolle. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos ilmoitusvelvollisuuden perustetta ei synny. Näin voi olla muun muassa siinä tapauksessa, että sosiaali- ja terveysministeriö kieltää esimerkiksi vakuutusyhtiölain 3 luvun 4 §:n nojalla osakkeiden tai takuuosuuksien hankinnan, mistä seuraa, että hankintaa ei voida toteuttaa.

Pykälän 3 momentin mukaan ilmoitusvelvollisia ovat määräysvallan, liiketoiminnan tai sen osan hankkija, sulautumiseen osallistuvat yhteisöt tai säätiöt ja yhteisyrityksen perustajat. Jos ilmoitusvelvollisia yhteisöjä on useampia, ne voivat halutessaan tehdä yhteisen ilmoituksen tai valtuuttaa yhden ilmoitusvelvollisista tai asiamiehen tekemään ilmoituksen. Kukin ilmoitusvelvollinen vastaa kuitenkin siitä, että ilmoitus tehdään säädetyssä määräajassa ja että annetut tiedot ovat oikeita.

Pykälän 4 momentin mukaan ilmoitusvelvollisuudesta antaa tarkempia säännöksiä kauppa- ja teollisuusministeriö. Ilmoitusvelvollisuuden laajuudesta määrättäessä lähtökohdaksi tulee ottaa yrityskaupan merkittävyys kilpailun toimivuuden kannalta. Ilmoitusvelvollisuus voidaan määrätä suppeammaksi esimerkiksi niissä tapauksissa, joissa yrityskaupan kilpailuvaikutusten voidaan

olettaa jäävän vähäisiksi.

Yrityskauppaa koskevan ilmoituksen tekemisellä on se oikeusvaikutus, että 11 e §:n 1 momentissa ehdotettu kuukauden määräaika yrityskaupan tutkimiselle alkaa. Määräaika ei ala kulua, jos ilmoitus on olennaisesti puutteellinen. Kilpailuvirasto tutkii ilmoitusvelvollisuuden täyttyminen välittömästi ilmoituksen saatuaan. Jos ilmoitus on joltain osin puutteellinen, kilpailuviraston tulee ilmoittaa ilmoituksen tekijälle puutteista ilman aiheutonta viivytystä. Asian joutuisan ratkaisemisen edistämiseksi ilmoitusvelvollisilla on mahdollisuus kääntyä kilpailuviraston puoleen jo ennen virallisen ilmoituksen tekemistä. Säädetty kuukauden määräaika alkaa kuitenkin siitä, kun virallinen ja säädetyt tiedot sisältävä ilmoitus on jätetty kilpailuvirastolle.

Asian käsittelyssä kilpailuvirastossa ja kilpailuneuvostossa on kiinnitettävä erityistä huomiota kilpailunrajoituslain 24 §:ssä säädettyyn salassapitovelvollisuuteen. Yrityskauppoja koskevat ilmoitukset sisältävät säännönmukaisesti liike- ja ammattisalaisuuksia. Erityisesti julkisesti noteerattujen yhtiöiden osalta on turvattava se, ettei tieto suunnitellusta tai juuri toteutetusta yrityskaupasta leviä ennen arvopaperimarkkinain mukaista kaupan julkistamista. Edellä mainittua tietoa yrityskaupasta ennen sen julkistamista on pidettävä 24 §:ssä tarkoitettuna liikesalaisuutena.

Arvopaperimarkkilain 5 luvun 1 §:ssä on säädetty yleinen kieltä käyttäjä hyväksi julkisen kaupankäynnin kohteena olevia arvopapereita koskevaa sisäpiirintietoa. Kun yrityskaupan osapuolena on yhtiö, jonka osakkeet tai muut arvopaperimarkkina-asiat tarkoitettavat arvopaperit on arvopaperimarkkinain 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettu tavoin julkisen kaupankäynnin kohteena, kilpailuviraston tietoon yrityskauppa-asian käsittelyn eri vaiheissa tulevat seikat, joita ei ole arvopaperimarkkinain nojalla julkistettu, ovat lähtökohtaisesti aina sellaista arvopaperimarkkinain 5 luvun 1 §:ssä tarkoitettua sisäpiirintietoa, joka on omiaan olennaisesti vaikuttamaan kyseisten yhtiöiden liikellelaskevien arvopaperien arvoon. Kilpailuviraston ja kilpailuneuvoston tulee kiinnittää erityistä huomiota myös siihen, että tieto yrityskauppa-asian ratkaisusta on kaikkien sijoittajien käytössä samanaikaisesti. Kun yrityskaupan jonkun osapuolen arvopaperit ovat julkisen kaupankäynnin kohteena, kilpailuviranomai-

set eivät saa julkistaa yrityskauppaa koskevaa päätöstä ennen kuin se on saatettu kaupan osapuolten tietoon ja niille on annettu riittävä aika julkistaa päätös arvopaperimarkkilain 2 luvun 7 §:n mukaisesti.

11 d §. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä kieltää tai määrätä purettavaksi yrityskaupan tai asettaa yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja, jos sen seurauksena syntyy tai vahvistuu sellainen määräävä markkina-asema, joka merkittävästi estää kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla. Kieltosäännöksen tunnusmerkistö edellyttää siten määräävän markkina-aseman syntymistä tai vahvistumista yrityskaupan seurauksena, tästä johtuvaa kilpailun merkittävää estymistä sekä haittavaikutusten ilmenemistä Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla. Lisäksi edellytetään, ettei edellä tarkoitettu kilpailun estyminen ole vältettävissä asettamalla yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja. Kieltämisen sijasta kilpailuneuvosto voi asettaa yrityskaupan hyväksymiselle ehtoja.

Yrityskaupan arviointi edellyttää relevanttien tuotekohtaisten ja maantieteellisten markkinoiden määrittelyä. Markkinoiden määrittelyn perusteella tutkitaan, johtaako yrityskauppa määräävään markkina-asemaan Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla. Markkinoiden määrittely ja elinkeinonharjoittajan tai niiden yhteenliittymän määräävän markkina-aseman syntymisen tai olemassaolon arviointi vastaa lähtökohtaisesti voimassa olevan lain 3 §:n 2 momentin mukaista arviointia. Huomiota kiinnitetään kuitenkin erityisesti markkinoiden tulevaan kehitykseen. Yrityskaupan vaikutuksia arvioidaan Suomen markkinoiden kannalta. Jos yrityskaupan seurauksena syntyy määräävä markkina-asema tai jo olemassa oleva määräävä asema entisestään vahvistuu, arvioidaan, estääkö kauppa merkittävästi kilpailua.

Yrityskaupan arvioinnissa otetaan huomioon sekä kotimaisten että ulkomaisten kilpailijoiden taholta tuleva olemassa oleva ja potentiaalinen kilpailu. Arviointiin vaikuttavat myös markkinoiden rakenne, yrityskaupan osapuolten markkina-asema sekä niiden taloudellinen ja rahoituksellinen vahvuus, kauppakumppaneiden vaihtoehtoiset valintamahdollisuudet ja neuvotteluvoima, oikeudelliset ja taloudelliset markkinoille pääsyn esteet, kyseessä olevien tavaroiden tai palveluiden tarjonnan ja kysynnän kehi-

tys, väli- ja loppukäyttäjien asema sekä markkinoiden taloudellinen ja tekninen kehitys, joka on kuluttajille eduksi eikä estä kilpailua. Kun kyse on jo olemassa olevan määräävän markkina-aseman vahvistumisesta yrityskaupalla, voi markkinoilla toimivan pienenkin kilpailijan poistumisella olla merkittäviä haittavaikutuksia kilpailun toimivuudelle. Tällaisessa tilanteessa tulee erityisesti tarkastella sitä, voivatko markkinoilla vielä säilyvät itsenäiset yritykset tulevaisuudessa kehittää määräävässä asemassa olevalle yritykselle markkinatilannetta tasapainottavan vaihtoehdon.

Määräävän aseman voidaan aina katsoa jossain määrin estävän kilpailua. Kaikkien määräävään markkina-asemaan johtavien yrityskauppojen ei kuitenkaan voida katsoa täyttävän pykälän 1 momentin kieltoäänöksen tunnusmerkistöä. Määräävän markkina-aseman syntymisen tai vahvistumisen lisäksi yrityskaupan kieltämisen edellytyksenä on, että määräävän aseman vahvistumisen seurauksena on kilpailun merkittävä estyminen. Merkittävyyttä voidaan arvioida laadullisesti ja ajallisesti. Merkittävyys voi syntyä siten, että yrityskaupan seurauksena syntyvät haittavaikutukset ovat joko voimakkaita tai pitkäaikaisia. Yrityskauppa voidaan määräävän aseman syntymisestä huolimatta sallia esimerkiksi silloin, kun on nähtävissä, että keskittymä tulee lyhyellä aikavälillä esimerkiksi ulkomaisen kilpailun lisääntymisen tai uusien yritysten markkinoilletulon seurauksena menettämään määräävän asemansa. Yrityskauppaa, jonka kilpailuvaikutukset ovat ainoastaan vähäisiä, ei voida kieltää. Vaikutusten tulee ilmetä Suomen markkinoilla. Suomen markkinoiden oleellisuena osana voidaan pitää esimerkiksi läiniä tai maakuntaa tai alueeltaan tätä pienempää mutta asukasmäärältään suurehkoa aluetta, esimerkiksi suurempaa kaupunkia.

Yrityskaupan vaikutuksia tulee arvioida kokonaisuutena. Arvioitaessa sitä, aiheutuuko yrityskaupasta merkittävää kilpailun estymistä, otetaan yhtäältä huomioon yrityskaupan aiheuttama kilpailun vähentyminen ja toisaalta yrityskaupan mahdolliset tehokkuusvaikutukset. Kyse ei ole varsinaisesta tehokkuuspuolustuksesta, vaan siitä, että tehokkuusvaikutukset otetaan yrityskaupan kokonaisarvioinnissa huomioon. Saman yrityskaupan vaikutukset voivat myös vaihdella eri markkinoilla. Yrityskauppa voi samankaltaisesti vähentää kilpailua ja tehostaa tuo-

tantoa esimerkiksi toimialarationalisoinnin seurauksena. Merkityksellisiä ovat vain sellaiset tehokkuusvaikutukset, jotka ovat yrityskaupan seurausta ja jotka ovat Suomen markkinoiden kannalta relevantteja. Tehokkuusedut voivat toteutua niillä markkinoilla, joilla määräävä markkina-asema syntyy taikka muilla markkinoilla, joilla yrityskaupan osapuolet toimivat. Tehokkuusetujen tulee välittyä myös asiakkaille tai kuluttajille. Yrityskaupan tehokkuusvaikutuksia arvioitaessa on toisaalta otettava huomioon, että tehokkuuden lisäys tapahtuu kilpailun vähentymisen kustannuksella. Haittavaikutukset voivat liittyä muun ohella kustannustason nousuun, resurssien epäoptimaaliseen allokointiin, kuluttajahintojen noususta aiheutuviin tulonsiirtoihin, määräävän markkina-aseman puolustamisesta aiheutuviin ylimääräisiin kustannuksiin tai yleisemmin staattiseen ja dynaamiseen tehottomuuteen kilpailun paineen vähentymisen seurauksena. Mitä keskityneempään markkinarakenteeseen yritys-kauppa johtaa, sitä todennäköisemmin haittavaikutukset ylittävät hyödyt tai hyötyjä ei siirretä asiakkaille tai kuluttajille.

Tietyissä tilanteissa yrityskaupan ei voida katsoa merkittävästi estävän kilpailua, jos yrityskaupan toteutumatta jääminen aiheuttaisi hankinnan kohteen poistumisen markkinoilta (ns. failing firm -tilanne). Jos yrityskaupan vaihtoehdona on esimerkiksi kaupan osapuolen konkurssi, eivät markkinat yrityskaupan jälkeen ole välttämättä sen keskityneemmät kuin ne olisivat siinä tapauksessa, että kauppa ei olisi toteutettu ja kyseessä oleva omaisuus olisi poistunut markkinoilta. Yrityskaupan vaikutukset kilpailuolosuhteisiin voivat tällaisissa olosuhteissa olla vähäisiä, koska markkinat keskittyisivät joka tapauksessa ilman yrityskauppaakin. Yrityskaupan osapuolten tulee kuitenkin tällaisessa tilanteessa osoittaa, että kyseessä oleva yritys-kauppa on ainoa käytettävissä oleva, liiketaloudellisesti järkevä keino välttää omaisuuden poistuminen markkinoilta eikä vähemmän kilpailua rajoittavaa vaihtoehtoa ole käytettävissä.

Esityksen 11 f §:n 1 momentin mukaan yrityskauppasäännösten piiriin kuuluvaa yrityskauppaa ei saa toteuttaa ennen kuin kilpailuviranomaiset ovat hyväksyneet kaupan. Yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuudesta ja täytäntöönpanokiellosta johtuen ei pääsääntöisesti ole tarvetta jälkikäteen purkaa jo toteutettuja yrityskauppoja. Mahdollisuus

määrätä jo toteutettu yrityskauppa purettavaksi rajoittuu yleensä niihin tilanteisiin, joissa 11 c §:ssä säädetty ilmoitusvelvollisuus on laiminlyöty tai yrityskauppa on pantu täytäntöön 11 d tai 11 f §:n vastaisesti tai joissa ilmoitusvelvollinen on antanut 11 i §:n 2 momentissa tarkoitettuja virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja.

Yrityskaupan purkamisella ei tarkoiteta kaupan siviilioikeudellista purkamista, vaan yrityskauppaa edeltävän kilpailutilanteen palauttamista. Käytännössä yrityskaupan purkaminen voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kilpailuneuvosto määrää yrityskaupan osapuolen luopumaan yrityskaupalla hankitusta määräysvallasta, liiketoiminnasta tai sen osasta. Ostaja ja myyjä voivat kuitenkin yrityskauppasopimuksessa sopia keskinäisestä suhteesta esimerkiksi yrityskaupan purkavasta ehdosta sen varalta, että kauppa ei hyväksytty. Silloin kun kyse on pörssiokaupasta, yrityskauppa on luonnollisesti jo toteutettu, kun yrityskauppa tulee kilpailuviraston käsiteltäväksi. Myös tällöin yrityskaupan purkaminen tarkoittaa sitä, että kilpailuneuvosto velvoittaa hankkijan myymään hankkimansa osakkeet eteenpäin. Yrityskaupan purkamistilanteissa kilpailuneuvosto voi asettaa määräajan, jonka kuluessa esimerkiksi osakkeet tai liiketoiminta tulee myydä.

Pykälän 2 momentissa on sähkömarkkinoilla tapahtuvia yrityskauppoja koskeva erityissäännös. Säännös täydentää yleistä, kaikkia toimialoja koskevaa yrityskauppaluvontaa. Säännöksen mukaan kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä kieltää 1 momentissa mainitun lisäksi myös sellaisen sähkömarkkinoilla tapahtuvan yrityskaupan, jonka seurauksena yrityskaupan osapuolten ja niihin 11 b §:n 1—3 momentin mukaisessa suhteessa olevien jakeluverkkotoimintaa harjoittavien yhteisöjen tai laitosten yhteenlaskettu siirtoliiketoiminnan osuus 400 voltin jännitteellä jakeluverkossa siirretystä sähkömäärästä ylittää valtakunnallisesti 25 prosenttia. Sähkömarkkinoilla tapahtuva yrityskauppa voidaan siten kieltää, kun yrityskaupalla on joko 11 d §:n 1 momentissa tai 11 d §:n 2 momentissa mainittuja vaikutuksia.

Pykälän 2 momentin mukainen 25 prosentin mukainen rajoitus kohdistuu siihen ryhmään verkkotoimintaa, johon vertikaalisen integraation negatiiviset vaikutukset eniten painottuvat. Tällä perusteella suojelun kohteena ovat niin sanotut sidotut sähkön käyt-

täjät, jotka eivät pääse sähkön hankinnan kilpailuttamisvaihtoehdon piiriin tai joille kilpailuttamisesta koituvat hyödyt ovat niin vähäisiä, ettei kilpailuttamismahdollisuus ole käytännössä houkutteleva vaihtoehto. Tämä sähkönkäyttäjäjoukko löytyy 400 voltin jännitteellä jakeluverkkoon liittyneistä sähkönkäyttäjistä. Pykälän 2 momentin mukaista 25 prosentin osuutta laskettaessa otetaan huomioon kaikkien niiden jakeluverkkotoimintaa harjoittavien yhteisöjen ja laitosten osuudet, jotka ovat yrityskaupan osapuoliin 11 b §:n 1—3 momentissa tarkoitettussa suhteessa. Osuuksia laskettaessa otetaan huomioon kyseisten yhteisöjen ja laitosten jakeluverkoissa siirtämän sähkömäärää kaikissa niiden hallinnassa olevissa jakeluverkoissa riippumatta siitä, omistavatko ne verkon vai hallinnoivatko ne sitä esimerkiksi vuokra- tai leasingosopimusten perusteella. Siirrettyä sähkömäärällä tarkoitetaan kauppa- ja teollisuusministeriön antamien säännösten mukaista tunnuslukua, jota myös tilastoidaan.

Käsitellessään sähkömarkkinoilla tapahtuvia yrityskauppoja kilpailuviraston tulee pyytää käsiteltävänä olevasta asiasta sähkömarkkinakeskuksen lausunto. Sähkömarkkinakeskuksen tulee lausunnossaan esittää laskelma 2 momentissa tarkoitettua kaupan osapuolten ja niihin 11 b §:n 1—3 momentissa tarkoitettussa suhteessa olevien jakeluverkkotoimintaa harjoittavien yhteisöjen ja laitosten siirtoliiketoiminnan osuudesta 400 voltin jännitteellä siirretystä sähkömäärästä.

Pykälän 3 momentissa säädetään yrityskaupan ehdollisesta hyväksymisestä. Jos 1 momentissa tarkoitettu kilpailun estyminen voidaan välttää asettamalla yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja, kilpailuviraston tulee esityksen tekemisen sijasta neuvotella ja määrätä noudatettavaksi tällaiset ehdot. Pykälän 1 momentissa tarkoitettu yrityskauppa kielletään ainoastaan siinä tapauksessa, etteivät kaupan osapuolten esittämät muutokset tai viranomaisen asettamat ehdot riitä turvaamaan kilpailun ylläpitämistä Suomen markkinoilla. Pykälän 1 momentissa tarkoitettua yrityskaupan kieltäminen on siten poikkeuksellinen toimenpide ja ehtojen asettamisella on ensisijainen asema suhteessa yrityskaupan kieltämiseen.

Kilpailuvirasto voi esityksen tekemisen sijasta asettaa ehtoja myös 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa. Jos 2 momentissa tarkoitettua sähkömarkkinoilla tapahtuvan

yrityskaupan haitalliset vaikutukset voidaan välttää asettamalla yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja, kilpailuviraston tulee esityksen tekemisen sijasta neuvotella ja määrätä noudatettavaksi tällaiset ehdot. Ehtojen asettaminen voi tulla 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa kyseeseen esimerkiksi sähkönkäkelijöiden välisissä horisontaalisissa yritys-kaupoissa.

Asetettujen ehtojen tulee olla pääasiassa rakenteellisia. Yrityskauppaan osalliset yritykset voidaan velvoittaa esimerkiksi myymään tietty tytäryhtiö, liiketoiminta tai omaisuus kokonaan tai osittain, purkamaan tietty yhteistyöjärjestely tai eroamaan siitä tai siirtämään tai lisensoimaan immateriaalioikeuksia kolmansille osapuolille. Ehtojen asettamista koskevassa päätöksessä tulee mainita määräaika, jonka kuluessa ehdot on täytettävä. Lisäksi päätöksessä voidaan antaa ehtojen valvomiseksi tarpeellisia määräyksiä.

Ehtojen asettamisen tavoitteena on yrityskaupan aiheuttamien haitallisten vaikutusten poistaminen yhteistyössä kaupan osapuolten kanssa. Yrityskauppavalvonnalla ei tule rajoittaa yritysten sopimusvapautta enempää kuin kilpailun turvaaminen välttämättä edellyttää. Ehtoja asetettaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota kaupan osapuolten liiketaloudellisten intressien turvaamiseen. Ehtoja asetettaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota myös hallinto-oikeudellisten periaatteiden kuten suhteellisuusperiaatteen ja tarkoituksidonnaisuuden periaatteen noudattamiseen. Asetettavat ehdot eivät esimerkiksi saa mennä pidemmälle kuin mitä kilpailun rakenteellisten edellytysten turvaaminen kyseisillä markkinoilla edellyttää. Yrityskaupan osapuolilla on käsittelyn kuluessa tilaisuus esittää muutoksia järjestelyyn haitallisten kilpailuvaikutusten poistamiseksi. Kaupan osapuolten tulee esittää muutosehdotuksensa riittävän ajoissa ennen 11 e §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen määräaikojen päättymistä, jotta kilpailuvirastolla on mahdollisuus tehdä ratkaisunsa säädettyissä määräajoissa. Yrityksillä on luonnollisesti myös mahdollisuus peruuttaa yrityskauppa, jos ne kilpailuviraston vaatimien muutosten tai ehtojen vuoksi eivät katso aiheelliseksi toteuttaa kauppaa. Jos kauppa peruutetaan, asian käsittely virastossa raukeaa.

Pykälän 4 momentin mukaan kilpailuvirasto voi asettaa ehdon tehosteeksi uhkasakon. Samoin kilpailuneuvosto voi asettaa kiellon tai yrityskaupan purkamista koskevan mää-

räyksen tai ehdon tehosteeksi uhkasakon. Molemmissa tapauksissa uhkasakon määrää maksettavaksi kilpailuneuvosto. Uhkasakon asettamisessa ja maksettavaksi määräämisessä noudatetaan muutoin, mitä kilpailunrajoituslaissa ja uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään. Yritysten oikeusturvan kannalta on olennaista, että asetettujen ehtojen osalta muutoksenhakutie on avoinna. Kilpailuviraston asettamista ehdoista voidaan 21 §:n 1 momentin mukaisesti valittaa kilpailuneuvostoon ja kilpailuneuvoston asettamista ehdoista korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

11 e §. Säännöksen tavoitteena on turvata asian mahdollisimman joutuista käsittely, koska kyse on huomattavia pääomia sitovista investoinneista. Pykälän 1 momentin mukaan kilpailuvirasto tutkii yrityskauppaa koskevan ilmoituksen välittömästi sen saatuaan. Ensi vaiheessa kilpailuvirasto ratkaisee, onko asiassa ryhdyttävä jatkoselvitykseen. Jos kilpailuvirasto ei anna päätöstä jatkoselvitykseen ryhtymisestä kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta, yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi, eikä jatkoselvitykseen ryhtyminen, ehtojen asettaminen tai kielteisen päätöksen tekeminen enää ole mahdollista. Ainoana poikkeuksena tästä on 11 i §:n 2 momentin säännös, jonka nojalla asia voidaan ottaa uudelleen käsiteltäväksi niissä poikkeustapauksissa, joissa ilmoitusvelvollinen on antanut virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja. Pykälän 1 momentissa säädetty määräaika ei kuitenkaan ala kulua, jos ilmoitus on olennaisesti puutteellinen.

Mainitussa kuukauden määräajassa kilpailuvirasto voi tehdä päätöksen siitä, ettei yrityskauppa kuulu lain soveltamisalaan tai että kauppa hyväksytään sellaisenaan tai ehdollisena, tai kilpailuvirasto voi päättää jatkoselvityksen aloittamisesta. Periaatteena tulee olla, ettei kilpailuviraston tutkimus viivytä yrityskaupan toteuttamista pidempään kuin mitä kaupan kilpailuvaikutusten selvittäminen välttämättä edellyttää. Kilpailuvaikutuksiltaan vähäisten yrityskauppojen osalta käsittely päättyy kuukauden pituisen ensivaiheen aikana. Kilpailuvaikutuksiltaan vähäisinä pidetään esimerkiksi luottolaitoslaissa tarkoitetun luottolaitoksen tai rahoituslaitoksen, sijoituspalveluyrityksistä annetussa laissa (579/1996) tarkoitetun sijoituspalveluyrityksen tai vakuutusyhtiölaissa tarkoitetun vakuutusyhtiön tavanomaiseen toimintaan kuuluvia osakesijoituksia, joilla edellä mainitut yhteisöt hankkivat arvopapereita väliaikai-

seen omistukseensa ja joissa arvopapereihin liittyvää äänioikeutta ei käytetä arvopaperit liikkeeseen laskeneen yhtiön kilpailukäyttämismisestä määräämiseen.

Jos jatkoselvitykseen on ryhdytty, kilpailuviraston tulee päättää yrityskaupan kieltämistä koskevan esityksen tekemisestä tai ehtojen asettamisesta kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun virasto päätti jatkoselvitykseen ryhtymisestä. Kilpailuneuvosto voi hake- muksesta pidentää sanottua määräaikaa enintään kahdella kuukaudella. Määräaikaa voidaan pidentää esimerkiksi 11 d §:n 3 momentissa tarkoitettujen ehtojen selvittämiseksi tai sen johdosta, että ilmoituksen tehnyt elinkeinonharjoittaja on kilpailuviraston käsittelyn loppuvaiheessa ilmoittanut muuttavansa alkuperäistä yrityskauppajärjestelyä tavalla, joka edellyttää lisäselvitysten tekemistä kilpailuvirastossa. Jos ilmoituksen tehnyt elinkeinonharjoittaja vastustaa määrääjän pidentämistä, määräaikaa voidaan pidentää vain painavasta syystä. Jollei kilpailuvirasto aseta ehtoja tai tee esitystä yrityskaupan kieltämisestä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun kilpailuvirasto päätti jatkoselvitykseen ryhtymisestä, yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi. Kauppaan puuttuminen myöhemmin on mahdollista vain poikkeuksellisesti 11 i §:n 2 momentin nojalla.

Pykälän 3 momentin mukaan kilpailuvirastolla on sen käsitellessä lain soveltamisalaa kuuluvia yrityskauppoja soveltuvin osin samat toimivaltuudet kuin mitä muiden kilpailuasuiden osalta kilpailunrajoituslain 10, 20 ja 25 §:ssä säädetään. Kilpailuvirasto voi siten esimerkiksi asettaa ilmoitusvelvolliselle uhkasakon tietojen antamista koskevan kehoituksen tehosteeksi tai tehdä tarkastuksen elinkeinonharjoittajan liiketiloissa esimerkiksi, jos on syytä epäillä, että yrityskaupan hyväksymiselle asetettuja ehtoja on rikottu. Kilpailuvirastosta annetun asetuksen (66/1993) 2 §:n ja kilpailunrajoituslain 20 §:n mukaisesti kilpailuvirasto voi käyttää lääninhallituksia avustavana viranomaisena yrityskauppojen selvittämisessä.

11 f §. Pykälän 1 momentin mukaan osapuolet eivät saa ennen yrityskauppaa koskevaa lopullista päätöstä ryhtyä toimenpiteisiin yrityskaupan toteuttamiseksi, ellei laissa toisin säädetä tai kilpailuvirasto tai kilpailuneuvosto asian käsittelyssä toisin määrää. Täytäntöönpanokiello on voimassa siihen asti, kun yrityskauppaa koskevassa asiassa on annettu lopullinen päätös tai kun kaupan kat-

sotaan tulleen hyväksytyksi 11 e §:n 1 tai 2 momentissa tai 11 h §:n 1 momentissa säädettyjen määräaikaisten ylityksen seurauksena. Täytäntöönpanokiellon voimassa ollessa yrityskaupan osapuolet eivät saa ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin kaupan täytäntöönpanemiseksi tai toteuttamiseksi. Sallittuja ovat ainoastaan omaisuuden säilyttämisen ja turvaamisen sekä liiketoiminnan jatkamisen kannalta välttämättömät toimet. Kiellettyjä ovat sen sijaan kaikki toimet, joilla vaikutetaan hankinnan kohteen kilpailukäyttämiseen. Täytäntöönpanokiellon poikkeuksista säädetään pykälän 2 ja 3 momentissa.

Kilpailuvirasto ja kilpailuneuvosto voivat päätöksellään poistaa täytäntöönpanokiellon ennen lopullisen päätöksen antamista. Jatkoselvitykseen ryhtymistä ja täytäntöönpanon lykkäämistä tai sallimista koskevia ratkaisuja tehtäessä punnitaan yhtäältä jatkoselvitysten tarpeellisuutta ja toisaalta sitä, missä määrin yrityskaupan täytäntöönpanon lykkäämisestä aiheutuu haittaa kaupan osapuolille. Kilpailuneuvostossa täytäntöönpanokiello kuitenkin 11 h §:n 2 momentin mukaan automaattisesti raukeaa, jollei kilpailuneuvosto kuukauden kuluessa esityksen tekemisestä tai valituksen vireilletulosta toisin määrää.

Pykälän 2 momentin mukaan se, mitä 1 momentissa säädetään, ei estä arvopaperimarkkilain 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettua julkisen ostotarjouksen toteuttamista tai arvopaperimarkkinalain 6 luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua lunastusvelvollisuuden tai osakeyhtiölain 14 luvun 19 §:n 1 momentin mukaisen lunastusvelvollisuuden tai -oikeuden käyttämistä. Kilpailunrajoituslain yrityskauppavalvontasäännöksillä ei siten ole vaikutusta mainittujen arvopaperimarkkinalain ja osakeyhtiölain säännösten mukaisiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Arvopaperimarkkilain 6 luvun 1 §:n mukaisen ostotarjouksen tehnyt saa siten ostaa tarjouksen hyväksyneiden arvopaperit. Pykälän 1 momentin täytäntöönpanokiello ei myöskään vaikuta arvopaperimarkkinalain 6 luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuun lunastusvelvollisuuteen tai osakeyhtiölain 14 luvun 19 §:n 1 momentin mukaiseen lunastusvelvollisuuteen ja -oikeuteen sinänsä, vaan lunastusmenettelyn toteutetaan arvopaperimarkkinalain ja osakeyhtiölain säännösten mukaisesti pykälän 1 momentin täytäntöönpanokiellon estämättä. Jos kilpailuneuvosto kieltää yrityskaupan tai määrää sen puretta-

vaksi, voidaan osakkeiden hankkija velvoittaa myymään myös julkisen ostotarjouksen, tai lunastusoikeuden tai -velvollisuuden johdosta hankkimansa osakkeet. Pykälän 2 momentissa oleva täytäntöönpanokiellon poikkeus koskee ainoastaan ostotarjouksen toteuttamista ja lunastusmenettelyä. Muilta osin täytäntöönpanokielloa sovelletaan myös 2 momentissa mainituissa tapauksissa. Tämän vuoksi lunastaja ei saa käyttää 2 momentissa tarkoitettulla tavalla hankkimiinsa osakkeisiin tai osuuksiin liittyvää äänioikeutta hankinnan kohteena olevan yhteisön kilpailukäyttäytymisestä määräämiseen ennen yrityskauppaa koskevaa lopullista päätöstä, elleivät kilpailuvirasto tai kilpailuneuvosto asian käsittelyn kuluessa toisin määrää. Tämä merkitsee, että esimerkiksi määräysvallan hankkijan ja hankinnan kohteen liiketoimintoja ei saa yhdistää.

Pykälän 3 momentin mukaan se, mitä 1 momentissa säädetään, ei estä sulautumisen täytäntöönpanoluvan myöntämistä. Sulautumisen täytäntöönpanoa ei kuitenkaan saa rekisteröidä ennen kuin yrityskauppaa koskevassa asiassa on annettu lopullinen päätös tai kaupan katsotaan tulleen muutoin hyväksytyksi. Täytäntöönpanolupa voidaan antaa, koska se koskee sulautumisen yhtiöoikeudellista hyväksyttävyyttä. Sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröinti edellyttää kuitenkin tämän lisäksi sitä, että kilpailuviranomaiset ovat selvittäneet yrityskaupan kilpailuoikeudellisen hyväksyttävyyden. Rekisteriviranomaisen tulee lykätä rekisteröintiasian käsittelyä siihen saakka, kun yrityskauppaa koskevassa asiassa on annettu lopullinen päätös tai kaupan katsotaan tulleen muutoin hyväksytyksi. Jos kilpailuviranomaiset eivät hyväksy sulautumista eli sulautumista ei voida kilpailuoikeudellisista syistä toteuttaa, ei rekisteriviranomainen voi rekisteröidä sulautumista. Muutoin sulautumisen täytäntöönpano voidaan rekisteröidä sen jälkeen, kun kilpailuviranomaiset ovat päätöksellään hyväksyneet yrityskaupan tai kun yrityskauppa on tullut hyväksytyksi sen vuoksi, että kilpailuviranomaiset ovat ylittäneet 11 e §:n 1 tai 2 momentissa taikka 11 h §:n 1 momentissa asian käsittelylle säädetyn määräajan. Sulautumisen täytäntöönpano voidaan rekisteröidä myös heti, kun kilpailuviranomaiset ovat antaneet 11 d §:n 3 momentissa tarkoitetun yrityskaupan ehdollista hyväksymistä koskevan päätöksen. Jotta rekisteriviranomainen olisi tietoinen siitä, että sulautumista koske-

va asia on vireillä kilpailuvirastossa, kilpailuviraston tulee ilmoittaa rekisteriviranomaiselle siitä, että sen käsiteltäväksi on tullut 11 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yrityskauppaa koskeva ilmoitus. Ilmoitus rekisteriviranomaiselle on tehtävä välittömästi yrityskauppaa koskevan ilmoituksen saavuttua kilpailuvirastoon. Lisäksi kilpailuvirasto ja kilpailuneuvosto ilmoittavat rekisteriviranomaiselle sulautumista koskevissa yrityskauppa-asioissa annetuista lopullisista päätöksistään. Käytännössä rekisteröinnin lykääminen tulee kyseeseen vain harvoissa tapauksissa, sillä suuressa osassa tapauksista sulautumista koskeva kilpailuoikeudellinen käsittely on jo päättynyt siinä vaiheessa, kun yrityskaupan rekisteröiminen tulee ajankoh-taiseksi.

Tulee huomata, että esimerkiksi osakeyhtiölain 14 luvun 17 §:n 2 momentin mukaan oikeus 14 luvun 12 §:n mukaiseen lunastushintaan syntyy sulautuvan yhtiön purkau-tuessa, mikä tapahtuu samanaikaisesti, kun sulautumisen täytäntöönpano on rekisteröity. Koska sulautumista ei voida rekisteröidä ennen kuin yrityskauppaa koskevassa asiassa on annettu lopullinen päätös tai kaupan kat-sotaan tulleen muutoin hyväksytyksi, ei sulautuva yhtiö purkaudu eikä oikeutta osakeyhtiölain 14 luvun 17 §:n 2 momentin mukaiseen lunastushintaan synny ennen kuin sulautumisasia on yrityskauppasäännösten nojalla ratkaistu. Jos kilpailuviranomaiset eivät hyväksy sulautumista eli sulautumista ei voida kilpailuoikeudellisista syistä toteut-taa, ei sulautumista voida rekisteröidä eikä sulautumista vastaan äänestäneille osakkeen omistajille synny osakeyhtiölain 14 luvun 17 § mukaista oikeutta lunastushintaan.

11 g §. Jotta yrityskauppoja koskeva ilmoitusten tekeminen olisi tehokkaasti turvat-tu, pykälässä säädetään ilmoitusvelvollisuu-den laiminlyönnin ja yrityskaupan täytän-töönpanokiellon vastaisten toimien aiheutta-masta seuraamusmaksusta. Pykälän mukaan elinkeinonharjoittajalle, joka jättää täyttämät-tä 11 c §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden tai panee yrityskaupan täytäntöön 11 d tai 11 f §:n vastaisesti, määrätään 8 §:ssä sää-detty seuraamusmaksu. Maksu voidaan jättää määräämättä, jos menettelyä on pidettävä vähäisenä tai maksun määräämistä kilpailun turvaamisen kannalta muutoin perusteetto-mana. Seuraamusmaksun määrääminen edel-lyttää ilmoitusvelvollisuuden tai täytäntöön-panokiellon olennaista rikkomista. Seuraa-

musmaksu jätetään määräämättä esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa on kyse ilmoittamiselle asetetun määräajan vähäisestä ylittämisestä tai ilmoitusvelvollisuuden vähäisestä laiminlyönnistä. Jos ilmoituksesta puuttuu vain suhteellisen pieni osa ilmoitettavaksi säädetyistä tiedoista, ei seuraamusmaksua määrätä, vaan kilpailuvirasto kehottaa ilmoitusvelvollista täydentämään ilmoitustaan. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä seuraa lisäksi, että aika, jonka kuluessa kilpailuviraston on päätettävä jatkoselvitykseen ryhtymisestä ja jonka kuluessa yrityskauppaa ei saa toteuttaa, ei ala kulua. Kilpailuneuvosto voi määrätä 11 d tai 11 f §:n vastaisesti toteutetun yrityskaupan purettavaksi. Vastuu ilmoitusvelvollisuuden täyttämisestä on aina ilmoitusvelvollisella yhteisöllä, mutta kilpailuvirastolla on velvollisuus vastata yritysten ilmoitusvelvollisuuden laajuutta koskeviin tiedusteluihin ja muutoinkin antaa ohjausta yrityskauppavalvontasäännösten noudattamisessa. Seuraamusmaksun määrää 8 §:n mukaisesti kilpailuviraston esityksestä kilpailuneuvosto. Seuraamusmaksun määräämisessä noudatetaan muutoin, mitä kilpailunrajoituksissa ja kilpailuneuvostosta annetussa laissa säädetään.

11 h §. Pykälän 1 momentissa säädetään määräajasta, joka koskee yrityskauppa-asioiden käsittelyä kilpailuneuvostossa. Säännöksen mukaan kilpailuneuvoston tulee antaa päätöksensä asiassa, jossa kilpailuvirasto on esittänyt yrityskaupan kieltämistä, kolmen kuukauden kuluessa esityksen tekemisestä. Muutoin yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi.

Pykälän 2 momentin mukaan yrityskaupan täytäntöönpanokiello raukeaa, jollei kilpailuneuvosto kuukauden kuluessa esityksen tekemisestä tai valituksen vireilletulosta toisin määrää. Yrityskaupan hyväksyttävyyttä koskeva asia pysyy kuitenkin edelleen vireillä. Esityksen 11 e §:n 1 ja 2 momentista ja 11 h §:n 1 momentista poiketen säännöksellä ei ole kilpailuviranomaisten toimivaltaa koskevaa vaikutusta, eikä kaupan katsota tulleen hyväksytyksi, vaikka pykälän 2 momentissa säädetty määräaika ylitettäisiinkin. Täytäntöönpanokielloa koskevat päätökset voidaan kilpailuneuvoston sisäisen työnjaon mukaisesti delegoida puheenjohtajan päätettäväksi. Tällöin puheenjohtajan antama täytäntöönpanoa koskeva ratkaisu saatetaan kilpailuneuvoston vahvistettavaksi neuvoston seuraavan kerran kokoontuessa.

11 i §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi niistä poikkeustilanteista, joissa lainvoimainen päätös voidaan ottaa uudelleen käsiteltäväksi. Pykälän 1 momentin mukaan kilpailuvirasto voi hakemuksesta poistaa yrityskaupan hyväksymiselle asetetun ehdon tai lieventää sitä, jos markkinaolosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet ehdon asettamisen jälkeen tai jos on ilmennyt muu painava syy ehdon poistamiselle tai lieventämiselle. Säännöstä voidaan soveltaa esimerkiksi, jos kilpailutilanne on olennaisesti muuttunut uuden merkittävän yrityksen alalletulon seurauksena. Pykälän 1 momentin perusteella voidaan myös pidentää yrityskaupan ehdon toteuttamiselle asetettua määräaika, jos se, jolle ehto on asetettu, ei ole sitä itsestään riippumattomasta syystä pystynyt asetusmääräajassa täyttämään.

Pykälän 2 momentin mukaan kilpailuneuvosto voi aikaisemman päätöksen estämättä kilpailuviraston esityksestä kieltää yrityskaupan tai määrätä sen purettavaksi tai asettaa sen toteuttamiselle ehtoja, jos kaupan osapuolet ovat antaneet virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja, joilla on ollut olennainen vaikutus asian ratkaisuun tai jos kauppa on pantu täytäntöön 11 d tai 11 §:n vastaisesti. Kun kyse on lainvoimaisen hallintopäätöksen purkamiseen rinnastettavasta toimenpiteestä, 11 i §:n 2 momentin soveltaminen tulee kyseeseen vain hyvin poikkeuksellisesti. Virheellisten tai harhaanjohtavien tietojen antamisen täytyy koskea keskeisiä seikkoja, joiden ollessa kilpailuviranomaisten tiedossa ne eivät olisi antaneet aiemman sisällöistä päätöstä. Säännös soveltuu myös, jos kauppa on pantu täytäntöön 11 f §:n täytäntöönpanokiellon vastaisesti tai kilpailuviranomaisten 11 d §:n nojalla antaman päätöksen vastaisesti. Yrityskauppa voidaan siten jälkikäteen kieltää tai määrätä purettavaksi esimerkiksi siinä tapauksessa, ettei kilpailuviranomaisten asettamia ehtoja ole noudatettu. Uutta käsittelyä koskeva kilpailuviraston esitys tulee antaa osapuolille tiedoksi viimeistään vuoden kuluessa siitä, kun virheellisiin tai harhaanjohtaviin tietoihin perustunut päätös sai lainvoiman tai yrityskauppa pantiin täytäntöön. Jos asian käsittely on päättynyt 11 e §:n 1 tai 2 momentin tai 11 h §:n 1 momentin perusteella, vuoden määräaika lasketaan siitä päivästä, kun käsitteilylle asetettu määräaika päättyi. Järjestelyissä, jotka sisältävät useamman kuin yhden mainituista toimenpiteistä, vuoden määräaika

lasketaan ajallisesti viimeisestä toimenpiteestä. Virheellisten tai harhaanjohtavien tietojen antaminen voi myös täyttää 27 §:ssä kilpailunrajoitusrikkomuksen tunnusmerkistön.

4 luku. Menettelytapasäännöksiä

Lain systematiikan selkeyttämiseksi ehdotetaan, että kaikkia kilpailunrajoituksia koskevat menettelytapasäännökset sijoitetaan lain 4 lukuun ja että luvun otsikointia muutetaan siten, että "vahingollisten kilpailunrajoitusten poistaminen" otsikko korvataan otsikolla "menettelytapasäännöksiä".

12 §. Pykälässä säädetään yhtäältä kilpailuviraston toimimisvelvollisuudesta ja toisaalta kilpailuviraston mahdollisuudesta olla ryhtymättä toimenpiteisiin silloin, kun kilpailunrajoituksella on vain vähäinen vaikutus taloudelliseen kilpailuun. Pykälän 1 momentin mukaan kilpailuvirastolla on velvollisuus ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin kilpailunrajoituksen tai sen vahingollisten vaikutusten poistamiseksi silloin, kun se katsoo elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rajoittavan kilpailua 4—7 tai 9 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Kilpailunrajoituksen poistamisella tarkoitetaan 4—7 §:ssä kiellettyjen kilpailunrajoitusten poistamista ja kilpailunrajoituksen vahingollisten vaikutusten poistamisella 9 §:ssä tarkoitettujen kilpailunrajoitusten vahingollisten vaikutusten poistamista.

Kilpailuviraston velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin ei koske sellaisia kilpailunrajoituksia, joilla on vain vähäinen vaikutus taloudelliseen kilpailuun. Toimenpiteisiin ryhtymättä jättäminen tulee kyseeseen silloin, kun kilpailunrajoituksesta huolimatta kilpailua kyseisillä markkinoilla voidaan kokonaisuudessaan pitää toimivana tai kun rajoituksella muutoin on kilpailun turvaamisen kannalta ainoastaan vähäinen merkitys. Kilpailuvirasto voi olla ryhtymättä toimenpiteisiin esimerkiksi tapauksissa, joissa kiellon vastaisesta toiminnasta on jo luovuttu ja joissa asian selvittämisellä ei olisi kilpailun turvaamisen kannalta tai rikkomuksen periaatteellisen hylättävyyden vuoksi merkitystä. Vähämerkityksellisyyttä arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota epäillyn kilpailunrajoituksen vaikutukseen markkinoiden toimintaan, kuluttajien etuun ja elinkeinonharjoittamisen vapauden turvaamiseen. Lähtökohtaisesti kilpailunrajoituksella katsotaan

olevan vähäinen merkitys taloudelliselle kilpailulle silloin, kun sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palveluiden ja sopimuksen osapuolten muiden sellaisten tavaroiden ja palveluiden, joita käyttäjät pitävät ominaisuuksiltaan, hinnaltaan ja käyttötarkoitukseltaan vastaavina, markkinaosuus relevanteilla markkinoilla ei ylitä viittä prosenttia. Tällä on merkitystä erityisesti pk-yritysten yhteistyön kannalta. Kuitenkin paljaisiin kilpailunrajoituksiin esimerkiksi kartelleihin puututaan myös silloin, kun mainittu markkinaosuusraja ei ylitä. Kilpailunrajoituksen vähämerkityksellisyyden vuoksi, kilpailuvirasto voi myös jättää tekemään lain 8 §:n 3 momentissa tarkoitetun seuraamusmaksuesityksen kilpailuneuvostolle. Arvioinnissa on otettava huomioon sekä rajoituksen vaikutukset kilpailun toimivuuteen että seuraamusmaksun määräämisen rangaistukselliset tavoitteet. Koska seuraamusmaksun määrääminen kielletyistä kilpailunrajoituksista on laissa omaksuttu pääsääntö, kilpailuvirasto voi jättää seuraamusmaksuesityksen tekemättä lähinnä tapauksissa, joissa on lain aikaisemman soveltamiskäytännön perusteella on ilmeisen selvää, ettei kilpailuneuvosto tulisi seuraamusmaksua määräämään.

Kun kilpailuvirasto katsoo, että sille tehdyssä tutkimuspyynnössä tarkoitettu kilpailunrajoitus on merkitykseltään vähäinen, tulee kilpailuviraston tehdä päätös toimenpiteisiin ryhtymättä jättämisestä. Tähän kilpailuviraston päätökseen voidaan hakea muutosta lain 21 §:n 1 momentin mukaisesti kilpailuneuvostolta. Kilpailuneuvosto käsittelee tällaisen valituksen ainoastaan menettelyn vähämerkityksellisyyttä koskevin osin. Jos kilpailuneuvosto ei pidä menettelyä taloudellisen kilpailun kannalta vähämerkityksellisenä, se voi palauttaa asian kilpailuviraston selvitettäväksi.

Pykälän 3 momenttia, joka koskee vahingollisia kilpailunrajoituksia koskevien neuvottelujen käymistä ja niitä koskevan esityksen tekemistä kilpailuneuvostolle, ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälässä selvyiden vuoksi nimenomaisesti mainitaan, että säännös koskee lain 9 §:ssä tarkoitettuja kilpailunrajoituksia. Kyse ei ole lain asiallisesta muuttamisesta, vaan ainoastaan sen selvittämisestä.

Pykälän 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistetaan rahoitustarkastuksen (aiemmin pankkitarkastusvirasto) kilpailuviraston kanssa rinnakkainen esityk-

sentekomahdollisuus. Jotta pankkialaa valvovan erityisviranomaisen asiantuntemus voidaan ottaa huomioon, tulee kilpailuviraston pankkialaa koskevia kilpailunrajoituksia käsitellessään toimia asianmukaisessa yhteistyössä alaa valvovan erityisviranomaisen kanssa. Tämä edellyttää muun muassa sitä, että pankkialaa koskevia kilpailunrajoituksia käsitellessään kilpailuvirasto varaa rahoitustarkastukselle mahdollisuuden antaa lausuntonsa käsiteltävästä asiasta. Lisäksi rahoitustarkastus voi aina tarvittaessa pyytää kilpailuvirastoa ryhtymään toimenpiteisiin havaitsemiensa kilpailunrajoitusten selvittämiseksi. Vakuutusala valvovan sosiaali- ja terveysministeriön esityksenteko-oikeus säilyy ennallaan.

13 §. Voimassa olevan lain 13 § ehdotetaan kumottavaksi. Toissijaisen esityksenteko-oikeuden korvaa sellaisen elinkeinonharjoittajan, jota kilpailunrajoitus välittömästi koskee, oikeus tehdä tutkimuspyyntö kilpailuvirastolle sekä 21 §:n 1 momentin mukainen kilpailuviraston päätöksiä koskeva valitusoikeus. Elinkeinonharjoittajalla, jota kilpailunrajoitus välittömästi koskee, on kilpailuviraston käsitellessä asiaa asianomaisen asema ja hallintomenettelylain (598/1982) mukaiset oikeudet kuten esimerkiksi oikeus tulla kuulluksi. Lisäksi tällaisella elinkeinonharjoittajalla on myös oikeus hakea kilpailuviraston asiassa antamaan päätökseen muutosta kilpailuneuvostolta.

Myös elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien etujen valvomiseksi toimivat yhteisöt voivat aina halutessaan tehdä kilpailuvirastolle tutkimuspyynnön havaitsemiensa kilpailunrajoitusten selvittämiseksi ja poistamiseksi. Lisäksi elinkeinonharjoittajat, joita kilpailunrajoitus välittömästi koskee, voivat valtuuttaa tällaisen yhteisön ajamaan asiaa kilpailuvirastossa ja kilpailuneuvostossa.

14 §. Pykälän 2 momenttiin lisätään maininta määräajasta, jonka kuluessa kilpailuviraston on tehtävä pääasiaa koskeva esitys tapauksissa, joissa virasto on antanut väliaikaista kieltoa tai velvoitetta koskevan määräyksen. Muutoin säännös säilyy asiallisesti aikaisemman sisältöisenä. Pykälän 2 momentissa säädetään, että kilpailuviraston on saatettava väliaikaista kieltoa tai velvoitetta koskeva määräyksensä viikon kuluessa sen antamisesta kilpailuneuvoston käsiteltäväksi. Kilpailuviraston on tehtävä pääasiaa koskeva esitys kuukauden kuluessa väliaikaismääräyksen antamisesta. Jos kilpailuvi-

rasto ei tee esitystä tai ei saata väliaikaista kieltoa tai velvoitetta koskevaa määräystä kilpailuneuvoston käsiteltäväksi säädettyssä määräajassa, kielto tai velvoite raukeaa. Säädettyjen määräaikojen ylittämisestä huolimatta kilpailuvirastolla säilyy oikeus pääasiaa koskevan esityksen tekemiseen. Kilpailuviraston väliaikaisen kiellon tai velvoitteen määräämistä koskevaan päätökseen ei voida 21 §:n 1 momentin mukaisesti hakea muutosta kilpailuneuvostolta.

15 §. Pykälässä säädetään nykyiseen tapaan kilpailunrajoitustapausten esikäsittelystä kilpailuneuvostossa. Lakiin ehdotettujen muutosten vuoksi säännös koskee 8 §:n 3 momentissa, 11 d §:n 1 momentissa, 12 §:n 3 ja 4 momentissa, 14 §:n 2 momentissa, 16 §:ssä, 19 §:n 3 momentissa tai 19 a §:n 2 momentissa tarkoitetun esityksen ja 21 §:n 2 momentissa tarkoitetun valituksen esikäsittelyä kilpailuneuvostossa.

16 §. Pykälä koskee kilpailuneuvostolla kilpailunrajoitustapauksissa käytettävissä olevia pakotteita. Lain selkeyttämiseksi voimassa olevan lain 16 §:ssä, joka nykyisin koskee 9 §:n mukaisten vahingollisten kilpailunrajoitusten pakotteita, ehdotetaan säädettäväksi myös 4—7 §:ssä kiellettyjä kilpailunrajoituksia koskevista pakotteista. Kilpailunrajoituslaissa kiellettyjä kilpailunrajoituksia koskevat pakotteet ovat olleet voimassa olevan lain 8 §:n 4 momentissa, joka ehdotetaan kumottavaksi. Ehdotuksen tarkoituksena ei ole pakotesäännösten asiallinen muuttaminen, vaan lain selkeyttäminen. Asiallisesti pakotteet säilyvät voimassa olevan lain ja sen soveltamiskäytännön mukaisina. Kielletyille kilpailunrajoituksille määrätään nykyisen lain ja käytännön mukaisesti 8 §:n 3 momentissa säädetty seuraamusmaksu.

Pykälän mukaan, jos kilpailunrajoitus on kielletty 4—7 §:ssä tai sillä on 9 §:ssä tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia, kilpailuneuvosto voi kieltää elinkeinonharjoittajaa tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymää soveltamasta 9 §:ssä tarkoitettua sopimusta tai muuta kilpailua rajoittavaa järjestelyä taikka siihen rinnastettavaa menettelyä tai määrätä elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän lopettamaan 4—7 §:n vastaisen menettelyn. Lisäksi kilpailuneuvosto voi sekä 9 että 4—7 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa asettaa elinkeinonharjoittajalle toimitusvelvoitteen, jonka mukaan elinkeinonharjoittajan tulee toimittaa hyödy-

ke toiselle elinkeinonharjoittajalle vastaavansalaisilla ehdoilla kuin hän tarjoaa niitä muille vastaavassa asemassa oleville elinkeinonharjoittajille.

Pykälän 2 momentti, jossa todetaan, että kilpailuneuvoston päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää, ehdotetaan siirrettäväksi 21 §:n 2 momenttiin, jossa säädetään muutoksenhausta kilpailuneuvoston päätöksiin.

17 §. Pykälässä säädetään uhkasakon asettamisesta ja määräämisestä maksettavaksi. Lain 8 §:n 4 momentin ja 16 §:n säännösten muuttamisen vuoksi pykälässä viitataan ainoastaan 16 §:ään. Säännöksen mukaan kilpailuneuvosto voi asettaa 16 §:ssä tarkoitetun määräyksen, kiellon tai velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon.

18 a §. Pykälässä säädetään kilpailunrajoituksella aiheutetun vahingon korvausvelvollisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan elinkeinonharjoittaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo kilpailunrajoituksista annetun lain 4—7 §:n kieltoa tai kilpailuneuvoston päätöstä, jossa kilpailuneuvoston on katsonut, että kilpailunrajoituksella on 9 §:ssä tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia, on velvollinen korvaamaan toiselle elinkeinonharjoittajalle aiheuttamansa vahingon. Vahingonkorvaus käsittää korvauksen kuluista, hinnanerosta, saamatta jääneestä voitosta sekä muusta välittömästä ja välillisestä taloudellisesta vahingosta, jota kilpailunrajoituksesta on aiheutunut.

Pykälän tarkoituksena on saattaa kilpailunrajoituksen vuoksi vahinkoa kärsineet keskenään yhdenvertaiseen asemaan riippumatta siitä, onko vahinkoa kärsineen ja sen aiheuttajan välillä sopimussuhdetta. Pykälässä määritellään sekä sopimussuhteessa että sopimussuhteen ulkopuolella korvattava vahinko, silloin kun se on aiheutettu kilpailunrajoituksella. Tuottamusedellytysten todistustaakka on kuitenkin sopimusvastuun ja rikkomusvastuun osalta erilainen. Sopimusvastuutapauksessa vastaajan tulee korvausvastuusta vapautuakseen pystyä osoittamaan, että hänen vastuullaan ei ole virhettä tai laiminlyöntiä sopimuksen täyttämisenä. Sen sijaan rikkomusvastuussa tuottamuksen näytövelvollisuus on kantajalla. Tässä suhteessa sovelletaan toisaalta sopimusvastuun ja toisaalta rikkomusvastuun osalta vakiintunutta oikeuskäytäntöä.

Pykälän 1 momentin mukainen korvaus

koskee ensinnäkin 4—7 §:n vastaisesta toiminnasta aiheutuneen vahingon korvaamista. Näiden kiellettyjen kilpailunrajoitusten osalta korvausvelvollisuus syntyy lainvastaisella teolla. Koska 9 §:n väärinkäyttöperiaatteen mukaisesti arvioitaville tapauksille on ominaista, että menettelyn lainvastaisuus konkretisoituu vasta viranomaisen kieltopäätöksellä, syntyy vahingonkorvausvelvollisuus 9 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa vasta silloin, kun elinkeinonharjoittaja toimii kilpailuneuvoston jo antama kiellon tai määräyksen vastaisesti. Se, että kilpailuvirasto on jättänyt ryhtymättä toimenpiteisiin järjestelyn vähämerkityksellisyyden vuoksi, ei sinänsä vaikuta elinkeinonharjoittajan vahingonkorvausoikeuteen 4—7 §:ssä tarkoitettujen kilpailunrajoitusten osalta. Sen sijaan kilpailuviraston päätös olla ryhtymättä toimenpiteisiin epäillyn 9 §:ssä tarkoitetun vahingollisen kilpailunrajoituksen osalta merkitsee, ettei perustetta vahingonkorvauksen saamiselle eli kilpailuviranomaisen päätöstä näissä tapauksissa synny.

Pykälän 1 momentin mukaan korvataan toiselle elinkeinonharjoittajalle aiheutunut vahinko. Korvausvelvollisuuden rajaaminen elinkeinonharjoittajiin on perusteltua ottaen huomioon, että kilpailunrajoituslailla säännellään juuri elinkeinonharjoittajien välisiä suhteita. Elinkeinonharjoittajan käsitettä arvioidaan kilpailunrajoituslain 3 §:n 1 momentin mukaisesti. Myös etäämpänä tuotanto- tai jakeluketjussa oleva elinkeinonharjoittaja voi olla oikeutettu vahingonkorvaukseen, jos sen kärsimän vahingon ja toisen elinkeinonharjoittajan kilpailunrajoituslain vastaisen menettelyn välillä on syy-yhteys.

Pykälän 2 momentin mukaan korvausta voidaan sovittaa, jos täysi korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi rikkomuksen laatu, vahingon laajuus, osapuolten olosuhteet ja muut seikat huomioon ottaen. Ehdotuksessa ei ole korvauksen sovittelun osalta viitattu sovittelua koskevaan, vahingonkorvauslain 6 luvun 1 §:ään, vaan pykälään on ehdotettu otettavan oma sovittelua koskeva erityisäännös, sillä kilpailunrajoituslaissa on tarkoituksena säätää kilpailunrajoituksella elinkeinonharjoittajalle aiheutetun vahingon korvaamisesta, kun taas vahingonkorvauslain sovittelusäännös on kirjoitettu luonnollisen henkilön näkökulmasta.

Pykälän 3 momentin mukaan oikeus korvaukseen vanhenee, jollei korvauskannetta ole pantu vireille viiden vuoden kuluessa

siitä, kun elinkeinonharjoittaja sai tiedon tai hänen olisi pitänyt saada tieto vahingon ilmenemisestä. Korvaussäännöksen tehokkuuden turvaamiseksi korvausoikeutta etukäteen rajoittavia määräyksiä pidetään mitättöminä. Tämä ei kuitenkaan rajoita korvauksesta sopimista sen jälkeen, kun elinkeinonharjoittaja on saanut tiedon vahingosta.

Pykälän 4 momentin mukaan tuomioistuin voi 1 momentissa tarkoitettua korvauskannetta käsitellessään pyytää kilpailuviraston lausunnon. Lausunnon pyytäminen ei kuitenkin ole tarpeellista esimerkiksi silloin, kun vahingonkorvausvaatimuksen perusteena oleva kilpailunrajoitusasia on jo kilpailuviraston tai kilpailuneuvoston päätöksellä ratkaistu. Jos saman kilpailunrajoitusasian käsitelly kilpailuviranomaisessa on kesken tai siihen on haettu muutosta, vahingonkorvausasiaa käsittelevän tuomioistuimen tulee ottaa tämä asianmukaisesti huomioon. Tarpeen vaatiessa tuomioistuin voi lykätä vahingonkorvausasian odottamaan kilpailunrajoitusasian lainvoimaista ratkaisua.

Jotta elinkeinonharjoittajan kannalta kohtuuttomat kokonaisseuraamukset voitaisiin välttää, kilpailuneuvoston tulee seuraamusmaksua määrättäessä ottaa huomioon myös kilpailunrajoituslain kieltoja rikkoneen elinkeinonharjoittajan mahdollinen vahingonkorvausvelvollisuus.

19 §. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jossa säädetään kilpailuviraston toimivallasta asettaa poikkeusluvalle ehtoja, sekä poikkeusluvan voimassaoloaikaa koskeva säännös. Kyseessä on lain selvennys, jonka tarkoituksena ei ole poikkeuslupasäännösten asiallinen muuttaminen. Pykälän 2 momentin mukaan kilpailuvirasto voi asettaa poikkeusluvalle ehtoja. Kilpailuviranomaisten asettamien ehtojen tulee olla asiallisissa yhteydessä myönnettävään lupaan ja sen tarkoitukseen, eivätkä ne saa olla laajempia kuin luvan myöntämisen kannalta on tarpeellista. Lisäksi pykälän 2 momentissa säädetään, että poikkeusluvat voidaan myöntää toistaiseksi tai määräajaksi. Pääsääntöisesti poikkeusluvat myönnetään voimassa olevan lain soveltamiskäytännön mukaisesti määräaikaisina. Poikkeusluvan myöntäminen toistaiseksi tulee kyseeseen ainoastaan poikkeuksellisesti. Poikkeuslupa voidaan myöntää toistaiseksi esimerkiksi silloin, kun kyseessä on rakenteellinen järjestely, joka ei kuulu yrityskauppavalvonnan piiriin ja johon sisältyy kilpailunrajoituslain

4—6 §:ssä kiellettyä yhteistyötä. Kielteisen päätöksen saaneella poikkeusluvan hakijalla nykyisin oleva oikeus vaatia kilpailuvirastoa saattamaan kielteinen poikkeuslupa-asia kilpailuneuvoston ratkaistavaksi korvataan 21 §:n 1 momentin mukaisella muutoksenhaku-oikeudella.

19 a §. Pykälän mukaan kilpailuvirasto voi elinkeinonharjoittajan hakemuksesta antaa päätöksen (puuttumattomuustodistus), jonka mukaan hakijan sopimus, päätös tai menettelytapa ei annettujen tietojen perusteella kuulu 4—6 §:ssä tarkoitettujen kieltojen soveltamisalan piiriin. Säännös ei koske 7 ja 9 §:ssä tarkoitettuja kilpailunrajoituksia. Puuttumattomuustodistus annetaan elinkeinonharjoittajan antamien tietojen perusteella ja todistuksen oikeusvaikutukset ovat riippuvaisia annettujen tietojen oikeellisuudesta. Puuttumattomuustodistusta voidaan hakea yhdessä poikkeuslupahakemuksen kanssa. Kilpailuvirasto antaa elinkeinonharjoittajille ohjeet sitä, mitä tietoja puuttumattomuustodistushakemuksessa tulee antaa. Puuttumattomuustodistuksen myöntäminen merkitsee sitä, että kilpailuvirasto ei voi 4—6 §:n perusteella esittää kyseisen menettelyn kieltämistä ja seuraamusmaksun määräämistä edellyttäen, että annetut tiedot ovat olleet oikeita ja täydellisiä. Puuttumattomuustodistuksen myöntäminen ei estä kilpailuvirastoa ryhtymästä myöhemmin toimenpiteisiin 7 tai 9 §:n nojalla. Jos menettelyn mahdollinen 7 tai 9 §:n vastaisuus käy ilmi jo puuttumattomuustodistusta koskevan hakemuksen käsitelyn yhteydessä, tulee kilpailuviraston ilmoittaa tästä hakijalle.

Pykälän 2 momentin mukaan kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä peruuttaa puuttumattomuustodistuksen, jos olosuhteet todistuksen antamisen jälkeen ovat olennaisesti muuttuneet. Todistuksen peruuttaminen olosuhteiden muuttumisen johdosta edellyttää, että olosuhteiden muuttumisella on asiallista merkitystä puuttumattomuustodistuksen myöntämiselle ja että tapahtunut muutos on olennainen. Puuttumattomuustodistus voidaan peruuttaa myös siinä tapauksessa, että sen antaminen on perustunut virheellisiin, harhaanjohtaviin tai puutteellisiin tietoihin. Tällöin edellytetään, että virheellisillä, harhaanjohtavilla tai puutteellisilla tiedoilla on ollut merkitystä kilpailuviraston tehdessä puuttumattomuustodistusta koskevaa ratkaisuaan. Tietojen virheellisyys tai puutteellisuus, joka ei ole vaikuttanut viras-

ton päätökseen, ei ole todistuksen peruuttamisen peruste. Puuttumattomuustodistus voidaan peruuttaa myös siinä tapauksessa, että 4–6 §:ssä tarkoitettujen kieltojen soveltamisalaa koskeva oikeuskäytäntö on kilpailuneuvoston tai korkeimman hallinto-oikeuden antamien päätösten seurauksena olennaisesti muuttunut. Tämä kolmas peruuttamisen edellytys tarkoittaa oikeuskäytännön selvää muuttumista. Pelkästään se, että todistuksen antamista koskeva kilpailuviraston ratkaisu on virheellinen esimerkiksi väärän laintulkinnan johdosta, ei muodosta perustetta todistuksen peruuttamiselle. Silloin, kun puuttumattomuustodistus peruutetaan hakijasta riippumattomista syistä eli olosuhteiden tai oikeuskäytännön muuttumisen johdosta, kyseessä olevalla elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle on annettava kohtuullinen järjestelyaika kielletyn menettelyn muuttamiseksi ennen 8 §:n 3 momentin tai 16 §:n mukaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä.

Puuttumattomuustodistuspäätöstä koskeva muutoksenhaku tapahtuu 21 §:n mukaisesti. Muutoksenhaku kilpailuviraston päätökseen tulee kyseeseen lähinnä tapauksissa, joissa kilpailuvirasto on katsonut, ettei edellytyksiä elinkeinonharjoittajan hakeman todistuksen antamiselle ole. Elinkeinonharjoittajalla, joka kilpailunrajoitus välittömästi koskee, on 21 §:n 1 momentin mukainen muutoksenhakuoikeus, jos kilpailuviraston myöntämällä puuttumattomuustodistuksella on suora ja välitön vaikutus sen oikeusasemaan. Päätökseen, jolla kilpailuneuvosto on peruuttanut puuttumattomuustodistuksen, voi hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

19 b §. Pykälässä säädetään sakkoimmunitetista. Lain 8 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksua ei voida määrätä sellaisesta kilpailunrajoituksesta, jolle on haettu poikkeuslupaa tai puuttumattomuustodistusta, hakemuksen jättämisen ja kilpailuviranomaisen lainvoimaisen päätöksen väliseltä ajalta edellyttäen, että rajoituksen on ryhdytty hakemuksen jättämisen jälkeen. Hakija saa puuttumattomuustodistuksen tai poikkeuslupan hakemisella sakkoimmunitetin siitä lukien, kun sen hakemus on saapunut kilpailuvirastoon. Immunitetti koskee vain hakemuksen kohteena olevaa ja hakemuksessa kuvattua kilpailunrajoitusta ja sen saaminen edellyttää, että kilpailunrajoitukseen on ryhdytty vasta hakemuksen jättämisen jälkeen. Hakemuksen jättämisellä tarkoitetaan ajan-

kohtaa, jona hakemus on saapunut kilpailuvirastoon.

Pykälän 2 momentin mukaan seuraamusmaksu voidaan kuitenkin määrätä, jos kilpailuvirasto kahden kuukauden kuluessa hakemuksen saapumisesta ilmoittaa hakijalle, että sen alustavan tutkimuksen perusteella sopimukselle, päätökselle tai menettelytavalle ei voida myöntää puuttumattomuustodistusta tai poikkeuslupaa. Kilpailuviraston ilmoitus poistaa sakkoimmunitetin takautuvasti. Ilmoitus voidaan tehdä silloin, kun jo kilpailuviraston alustavan tutkimuksen perusteella on ilmeisen selvää, että haettua lupaa tai todistusta ei voida myöntää. Säännös tulee sovellettavaksi ainoastaan poikkeuksellisesti ja sen tarkoituksena on estää immunitetin väärinkäyttö. Kilpailuvirasto voi antaa pykälän 2 momentissa tarkoitettua ilmoituksen lähinnä niissä tapauksissa, joissa hakemus koskee sellaista paljasta kilpailunrajoitusta, jolle ei voida myöntää puuttumattomuustodistusta tai poikkeuslupaa, eikä hakijan todellisena tarkoituksena voida katsoa olevan niinkään puuttumattomuustodistuksen tai poikkeuslupan saaminen kuin seuraamusmaksun välttäminen. Immunitetin poistaminen merkitsee aina, että haettua todistusta tai lupaa ei tulla myöntämään. Sen sijaan se, että kilpailuvirasto ei ole ilmoittanut sakkoimmunitetin poistamisesta, ei vielä ennakoiki hakemuksen hyväksyvää päätöstä. Tapauksissa, joissa kilpailuvirasto ilmoittaa immunitetin poistamisesta, kilpailuvirasto käsittelee immunitetin perusteena olevan hakemusasian kiireellisenä. Immunitetin poistamista koskevaan ilmoitukseen ei voi hakea muutosta valittamalla.

21 §. Pykälä sisältää kilpailuviraston ja kilpailuneuvoston päätöksiä koskevat muutoksenhakusäännökset. Pykälän 1 momentin mukaan kilpailuviraston kilpailunrajoituslain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta siinä järjestyksessä kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Kilpailuviraston 14 §:n 1 momentin nojalla antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Kilpailuviraston 14 §:n 1 momentin nojalla antamaan kieltoon ja velvoitteeseen ei ole muutoksenhakuoikeutta, sillä kilpailuviraston on joka tapauksessa 14 §:n 2 momentin mukaisesti saatettava nämä väliaikaismääräykset kilpailuneuvoston käsiteltäväksi. Myöskään kilpailuviraston 11 e §:n 1 momentin nojalla antamaan päätökseen tai kilpailuviraston päätökseen toimittaa

20 §:ssä tarkoitettu tarkastus ei saa hakea muutosta valittamalla. Säännös on luonteeltaan selventävä. Päätös yrityskaupan jatkokimpuksen aloittamisesta tai tarkastuksen suorittamisesta ovat sellaisia asian selvittämiseen liittyviä valmistelutoimenpiteitä, joihin ei yleisten hallinto-oikeudellisten säännöstenkään mukaan saa hakea muutosta valittamalla.

Myöskään kilpailuviraston 19 b §:n 2 momentin nojalla antamaan ilmoitukseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla. Koska immuniteetin poistaminen on välitoimenpide, josta ei aiheudu yritykselle suoranaista oikeusvaikutuksia, ja koska kilpailuviraston päätökseen, joka koskee immuniteetin perusteena olevaa hakemusasiasa, voidaan hakea muutosta, ei immuniteetin poistamista koskevaan ilmoitukseen voi hakea muutosta valittamalla. Kilpailuviraston 10 §:n nojalla antamaa päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei kilpailuneuvosto toisin määrää. Tietojen saamisen ja kilpailunrajoitusten selvittämisen varmistamiseksi on välttämätöntä, etteivät mahdolliset tietojenantamispäätöksiä koskevat valitukset vaikuta päätösten täytäntöönpanokelpoisuuteen.

Kilpailuviraston päätösten muutoksenhaun osalta noudatetaan hallintolainkäyttölain säännöksiä. Hallintolainkäyttölain 6 §:n 1 momentin mukaan päätöksestä saa valittaa se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Hallituksen esityksessä laiksi hallintolainkäytöstä ja siihen liityväksi lainsäädännöksi (HE 217/1995 vp, s. 39) todetaan, että "valitusoikeutta ei voitaisi johtaa yksinomaan päätöksen välillisistä vaikutuksista. Välittömyyskriteerin soveltuvuutta arvioitaessa olisi kiinnitettävä huomiota kunkin asian laatuun ja asiassa ilmenevään oikeussuojan tarpeeseen". Mainittu valitusoikeus katsotaan olevan ainakin sellaisella elinkeinonharjoittajalla, jota kilpailunrajoitus välittömästi koskee. Elinkeinonharjoittajan intressin välittömyyttä arvioitaessa tapauskohtaisesti ottaen huomioon erityisesti voimassa olevan lain 13 §:n soveltamiskäytäntö, hallintolainkäyttölain 6 § ja yleiset hallinto-oikeudelliset periaatteet. Kilpailunrajoituksen kohteen muutoksenhakuoikeus edellyttää, että kilpailuviraston päätöksellä on suora ja välitön vaikutus kyseessä olevan elinkeinonharjoittajan oikeusasemaan.

Sen sijaan kilpailunrajoituksen aikaansaanen elinkeinonharjoittajien kilpailijoilla, joihin kilpailuviraston päätös välillisesti vaikuttaa, ei välittömän intressin puuttuessa voida katsoa olevan muutoksenhakuoikeutta.

Pykälän 2 momentin mukaan kilpailuneuvoston päätökseen saa hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Lisäksi 2 momentissa luetellaan ne tilanteet, joissa kilpailuneuvoston päätöksiin ei saa hakea muutosta. Kilpailuneuvoston päätökseen, joka koskee kilpailuviraston 19 §:n 1 ja 2 momentin ja 19 a §:n 1 momentin nojalla antamaa päätöstä, ja kilpailuneuvoston 11 e §:n 2 momentin nojalla antamaan päätökseen, ei saa hakea muutosta valittamalla. Muihin kilpailuneuvoston päätöksiin voidaan hakea muutosta valittamalla korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Myös kilpailuneuvoston päätösten muutoksenhakuun sovelletaan hallintolainkäyttölain säännöksiä.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 16 §:n 2 momenttia vastaava säännös, jonka mukaan kilpailuneuvoston päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää. Kilpailuneuvoston päätökset tulevat siten pääsäännön mukaan täytäntöönpanokelpoisiksi muutoksenhausta huolimatta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin virkapäätöksiä koskevasta muutoksenhakukiellosta. Voimassa olevan lain 21 §:n 3 momentissa oleva kilpailuviraston päätöksiä koskeva muutoksenhakukielto kumottaisiin. Muutoin säännös säilyisi aikaisemman kaltaisena.

Voimaantulosäännökset: Lakiehdotukseen on otettu tavanomainen voimaantulosäännös.

Siirtymäsäännöksen mukaan lakia sovelletaan sen voimaantulon jälkeen tehtyihin yrityskauppoihin. Yrityskaupan tekemisellä tarkoitetaan 11 c §:n 1 momentissa tarkoitettua ajankohtaa, josta ilmoitusvelvollisuuden määräaika aletaan laskea.

Lain 18 a §:n vahingonkorvaussäännöksiä sovelletaan lain voimaantulon jälkeen toteutettuihin 4—7 §:ssä tarkoitettuihin kilpailunrajoituksiin ja lain voimaantulon jälkeen annettujen kilpailuneuvoston päätösten rikkomiseen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

1.2. Laki kilpailuneuvostosta

6 §. Pykälässä säädetään kilpailuasioden vireilletulosta kilpailuneuvostossa. Kyse ei ole lain asiallisesta muuttamisesta, vaan kilpailunrajoituslakiin ehdotettujen muutosten edellyttämistä teknisistä muutoksista.

13 §. Kilpailunrajoituslain mukaisten asioiden käsittelyä kilpailuneuvostossa koskevat lähinnä lain 15 §:n ja 21 §:n 2 momentin sekä kilpailuneuvostosta annetun lain (481/1992) säännökset. Lisäksi käsitte-lysäännöksiä on julkisista hankinnoista annetun lain (1505/1992) oikeusturväsäännöksiä koskevassa 3 luvussa. Näiden lakien kilpailuneuvostomenettelyä koskevat säännökset eivät kuitenkaan kattavasti sääntelee kaikkia kilpailuneuvostoprosessissa esiintulevia seikkoja. Kyseisistä laeista puuttuvat esimerkiksi tarkemmat todistelua koskevat säännökset. Kilpailuneuvosto voi kuulla todistajia valan nojalla, mutta esimerkiksi nimenomaiset säännökset todistajan oikeudesta kieltäytyä todistamasta, todistajan poisjäännin seurauksista ja todistajan noutamisesta puuttuvat. Kilpailuneuvoston tehtävät ja neuvoston toimivaltaan kuuluvien seuraamusten määrääminen kuitenkin edellyttävät muun ohella edellä mainittuja säännöksiä. Käytännössä säännösten suppeus on osoittautunut puutteeksi.

Vuonna 1996 tuli voimaan uusi hallintolainkäyttöä koskeva yleislaki. Sitä sovelletaan, jollei toisaalla lainsäädännössä ole muuta säädetty. Lain 1 §:n 2 momentin mukaan lakia sovelletaan yleisten hallintotuomioistuinten ohella myös, kun haetaan muutosta valittamalla tai ylimääräisellä muutoksenhakekeinolla hallintoviranomaiselta tai muutoksenhakuasioita käsittelemään perustelta lautakunnalta tai muulta tähän rinnastettavalta erityiseltä viranomaiselta. Edellä mainitussa lakia koskevassa hallituksen esityksessä (s. 33) todetaan, että kilpailuneuvostoa voidaan asiallisesti pitää 1 §:n 2 momentin soveltamisalaan kuuluvana tuomioistuintyyppisenä toimielimenä. Koska kilpailuneuvostossa käsiteltävät asiat eivät kuitenkaan ole valitusasioita, ei hallintolainkäyttöä koskeva laki tule suoraan 1 §:n 2 momentin nojalla sovellettavaksi kilpailuneuvostossa. Nykyisellään ainoita kilpailuneuvoston käsittelemiä muutoksenhakuasioita ovat kilpailunrajoituslain 19 §:ssä tarkoitetut poikkeuslupa-asiat. Hallintolainkäyttölain perusteluisa todetaan myös, että lain soveltamisesta

voidaan tarvittaessa ottaa erityissäännös kilpailuneuvostoa koskevaan lainsäädäntöön. Kilpailuneuvoston katsotaan siten kuuluvan hallintolainkäytön järjestelmään, minkä vuoksi sen toimintaan sovellettaisiin hallintolainkäyttölakia, jos se käsittelee valitusasioita. Nykyisellään asioiden käsittelyä kilpailuneuvostossa koskevat vain kilpailunrajoituslain, kilpailuneuvostosta annetun lain ja julkisista hankinnoista annetun lain säännökset.

Koska asioiden kilpailuneuvostossa käsittelemistä koskevat säännökset ovat nykyisin puutteellisia, on tarkoituksenmukaista lisätä kilpailuneuvostosta annettuun lakiin maininta siitä, että asioiden käsittelyyn kilpailuneuvostossa sovelletaan soveltuvin osin hallintolainkäyttölakia, jollei erityislainsäädännössä olevista säännöksistä muuta johdu. Kilpailuneuvoston käsittelemien asioiden luonteen ja prosessisääntöjen yhtenäisyyden vuoksi hallintolainkäyttölain säännösten soveltamisala on syytä säätää koskemaan yhtäläisesti kaikkia kilpailuneuvoston käsittelemiä asioita, riippumatta siitä ovatko ne asioita, jotka neuvosto ratkaisee ensiasteena tai muutokenhakuasteena.

Ehdotetun 13 §:n 1 momentin mukaan asioiden käsittelyyn kilpailuneuvostossa sovelletaan hallintolainkäyttölakia lukuun ottamatta sen 2 §:n säännöstä hallintolainkäyttölain soveltamisalan rajauksesta. Täten kilpailuneuvostossa sovelletaan hallintolainkäyttölain 2 §:stä poiketen myös lain 37—50 §:ää. Luonnollisesti kilpailuneuvostossa ei kuitenkaan sovelleta niitä hallintolainkäyttölain säännöksiä, jotka eivät voi koskea kilpailuneuvostoa. Näitä ovat lain 7 § (valitus valtion hallintoviranomaisen päätöksestä), 8 § (valitus kunnallisen viranomaisen, Ahvenanmaan maakunnan viranomaisen ja kirkollisen viranomaisen päätöksestä), 9 § (valitus lääninoikeuden päätöksestä), 11 § (valitusviranomaisen alistus-asia), 12 § (toimivaltainen lääninoikeus), 13 § (valitusoikeuden rajoittaminen 7—9 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa), 38 § (suullinen käsittely asianomaisen pyynnöstä lääninoikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa), 69 § (hallintoriita-asia), 70 § (toimivaltainen lääninoikeus hallintoriita-asia) ja 71 § (perustevalitus). Muita kuin edellä mainittuja hallintolainkäyttölain säännöksiä sovelletaan siltä osin kuin kilpailuneuvostosta annetussa laissa, kilpailunrajoituslaissa tai julkisista hankinnoista annetussa laissa ei ole sovelletta-

vaksi tulevan hallintolainkäyttölain säännöksen osalta erityisesti toisin säädetty.

Nykyisen kilpailuneuvostosta annetun lain 13 § ehdotetaan siirrettäväksi 13 §:n uudeksi 2 momentiksi.

1.3. Vakuutusyhtiölaki

3 luku. Vakuutusyhtiön osakkuus

3 a §. Pykälän mukaan sosiaali- ja terveysministeriön on pyydettävä 3 §:ssä tarkoitettua ilmoituksesta kilpailuviraston lausunto, jos hankinta kuuluu kilpailunrajoituslaissa tarkoitetun yrityskauppavalvonnan piiriin. Kilpailunrajoituslain 11 c §:n 2 momentin mukaan yrityskaupasta, johon sovelletaan kilpailunrajoituslain lisäksi myös lain 11 c §:n 2 momentissa tarkoitettuja vakuutus- ja eläkelaitoksia koskevia säännöksiä, ilmoitetaan kilpailuvirastolle vasta sen jälkeen, kun yrityskaupan osapuolet ovat saaneet tiedon sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksesta tai siitä, ettei ministeriö vastusta yrityskauppaa. Ilmoitusta kilpailuvirastolle ei tarvitse tehdä, jos sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt yrityskaupasta kilpailuviraston lausunnon ja kilpailuvirasto on lausunnossaan katsonut, ettei estettä kaupan hyväksymiselle ole. Pykälässä tarkoitettu kilpailuviraston lausunto on vakuutusyhtiölain 3 luvun 4 §:ssä tarkoitettu tarvittava selvitys, joka vaikuttaa sosiaali- ja terveysministeriölle asetettuun määräaikaan.

Harkittessaan, onko ilmoituksessa tarkoitettu vakuutusyhtiön osakkeiden tai takuusuusien hankinta sallittava vai kiellettävä, sosiaali- ja terveysministeriön on tarkasteltava asiaa vakuutusyhtiölain 3 luvun 4 §:n mukaisesti vakuutustoiminnan terveen kehityksen kannalta. Jos ministeriö katsoo, että hankinta vaarantaa vakuutustoiminnan tervettä kehitystä, hankinta on kiellettävä. Vakuutustoiminnan terve kehitys on kokonaisuus, johon yrityskaupalla voi olla erilaisia vaikutuksia. Yrityskaupan kielteiset vaikutukset voivat ilmetä vakuutuksenottajien etujen suoranaista vaarantumisenä tai esimerkiksi yleisemmin siten, että yrityskaupalla on olennaiset haitalliset seuraukset tietyn vakuutuslajin harjoittamiseen Suomessa. Jotta ilmoituksen käsittelyn yhteydessä voitaisiin arvioida vakuutusyhtiön osakkeiden tai takuusuusien hankinnan kilpailuvaikutukset, ministeriön on pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa pyydettävä kilpailuviraston lau-

sunto. Ministeriö voi tarvittaessa pyytää kilpailuviraston lausunnon myös muissa tapauksissa, eli niissä, joissa yrityskaupan osapuolten liikevaihto ei ylitä kilpailunrajoituslain 11 a §:n 1 momentissa säädettyjä rajoja. Vakuutusyhtiölain 14 a luvun 2 §:n 3 momentin mukaan ministeriön ja kilpailuviraston on oltava tarkoituksenmukaisessa yhteistyössä keskenään.

14 a luku. Kilpailun turvaaminen

4 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään kilpailuviraston velvollisuus pyytää vakuutusalaä valvovan ministeriön lausunto poikkeuslupa-asioiden lisäksi niistä puuttumattomuustodistussasioissa, jotka koskevat vakuutusyhtiöiden toimintaa.

16 luku. Sulautuminen ja vähemmistöosakkeiden lunastus

13 §. Pykälän 3 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön on pyydettävä 2 momentissa tarkoitettua hakemuksesta kilpailuviraston lausunto, jos hakemuksessa tarkoitettu järjestely kuuluu kilpailunrajoituslaissa tarkoitetun yrityskauppavalvonnan piiriin. Kilpailunrajoituslain 11 c §:n 2 momentin mukaan yrityskaupasta, johon sovelletaan lisäksi myös lain 11 c §:n 2 momentissa tarkoitettuja vakuutus- ja eläkelaitoksia koskevia säännöksiä, ilmoitetaan kilpailuvirastolle vasta sen jälkeen, kun yrityskaupan osapuolet ovat saaneet tiedon sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksesta tai siitä, ettei ministeriö vastusta yrityskauppaa. Ilmoitusta kilpailuvirastolle ei tarvitse tehdä, jos sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt yrityskaupasta kilpailuviraston lausunnon ja kilpailuvirasto on lausunnossaan katsonut, ettei estettä kaupan hyväksymiselle ole.

16 a luku. Vakuutuskannan luovuttaminen

9 §. Pykälän 3 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön on pyydettävä 1 momentissa tarkoitettua hakemuksesta kilpailuviraston lausunto, jos hakemuksessa tarkoitettu järjestely kuuluu kilpailunrajoituslaissa tarkoitetun yrityskauppavalvonnan piiriin. Kilpailunrajoituslain 11 c §:n 2 momentin mukaan yrityskaupasta, johon sovelletaan lisäksi myös lain 11 c §:n 2 momentissa tarkoitettuja vakuutus- ja eläkelaitoksia kos-

kevia säännöksiä, ilmoitetaan kilpailuvirastolle vasta sen jälkeen, kun yrityskaupan osapuolet ovat saaneet tiedon sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksesta tai siitä, ettei sosiaali- ja terveysministeriö vastusta yrityskauppaa. Ilmoitusta kilpailuvirastolle ei tarvitse tehdä, jos sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt yrityskaupasta kilpailuviraston lausunnon ja kilpailuvirasto on lausunnossaan katsonut, ettei estettä kaupan hyväksymiselle ole.

1.4. Laki työeläkevakuutusyhtiöistä

7 §. *Omistajakontrolli.* Pykälän 3 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön on pyydettävä 3 §:ssä tarkoitettua ilmoituksesta kilpailuviraston lausunto, jos hankinta kuuluu kilpailunrajoituslaissa tarkoitettun yrityskauppavalvonnan piiriin. Kilpailunrajoituslain 11 c §:n 2 momentin mukaan yrityskaupasta, johon sovelletaan lisäksi myös lain 11 c §:n 2 momentissa tarkoitettuja vakuutus- ja eläkelaitoksia koskevia säännöksiä, ilmoitetaan kilpailuvirastolle vasta sen jälkeen, kun yrityskaupan osapuolet ovat saaneet tiedon sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksesta tai siitä, ettei ministeriö vastusta yrityskauppaa. Ilmoitusta kilpailuvirastolle ei tarvitse tehdä, jos sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt yrityskaupasta kilpailuviraston lausunnon ja kilpailuvirasto on lausunnossaan katsonut, ettei estettä kaupan hyväksymiselle ole. Pykälän 3 momentissa tarkoitettu kilpailuviraston lausunto on sellainen uudeksi 4 momentiksi siirrettäväksi ehdotetussa, nykyisessä 3 momentissa tarkoitettu tarvittava selvitys, joka vaikuttaa sosiaali- ja terveysministeriölle asetettuun määräaikaan.

1.5. Vakuutusyhdistyslaki

14 luku. Sulautuminen ja vakuutuskannan luovuttaminen

4 §. Pykälän 3 momentin mukaan ministeriön on pyydettävä 1 momentissa tarkoitettua hakemuksesta kilpailuviraston lausunto, jos hakemuksessa tarkoitettu järjestely kuuluu kilpailunrajoituslaissa tarkoitettun yrityskauppavalvonnan piiriin. Kilpailunrajoituslain 11 c §:n 2 momentin mukaan yrityskaupasta, johon sovelletaan lisäksi myös lain 11 c §:n 2 momentissa tarkoitettuja vakuutus- ja eläkelaitoksia koskevia säännöksiä, il-

moitetaan kilpailuvirastolle vasta sen jälkeen, kun yrityskaupan osapuolet ovat saaneet tiedon sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksesta tai siitä, ettei ministeriö vastusta yrityskauppaa. Ilmoitusta kilpailuvirastolle ei tarvitse tehdä, jos sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt yrityskaupasta kilpailuviraston lausunnon ja kilpailuvirasto on lausunnossaan katsonut, ettei estettä kaupan hyväksymiselle ole.

1.6. Eläkesäätiölaki

102 §. Pykälän 3 momentin mukaan ministeriön on pyydettävä 1 momentissa tarkoitettua hakemuksesta kilpailuviraston lausunto, jos hakemuksessa tarkoitettu järjestely kuuluu kilpailunrajoituslaissa tarkoitettun yrityskauppavalvonnan piiriin. Kilpailunrajoituslain 11 c §:n 2 momentin mukaan yrityskaupasta, johon sovelletaan lisäksi myös lain 11 c §:n 2 momentissa tarkoitettuja vakuutus- ja eläkelaitoksia koskevia säännöksiä, ilmoitetaan kilpailuvirastolle vasta sen jälkeen, kun yrityskaupan osapuolet ovat saaneet tiedon sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksesta tai siitä, ettei ministeriö vastusta yrityskauppaa. Ilmoitusta kilpailuvirastolle ei tarvitse tehdä, jos sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt yrityskaupasta kilpailuviraston lausunnon ja kilpailuvirasto on lausunnossaan katsonut, ettei estettä kaupan hyväksymiselle ole.

1.7. Vakuutuskassalaki

135 §. Pykälän 3 momentin mukaan ministeriön on pyydettävä 1 momentissa tarkoitettua hakemuksesta kilpailuviraston lausunto, jos hakemuksessa tarkoitettu järjestely kuuluu kilpailunrajoituslaissa tarkoitettun yrityskauppavalvonnan piiriin. Kilpailunrajoituslain 11 c §:n 2 momentin mukaan yrityskaupasta, johon sovelletaan lisäksi myös lain 11 c §:n 2 momentissa tarkoitettuja vakuutus- ja eläkelaitoksia koskevia säännöksiä, ilmoitetaan kilpailuvirastolle vasta sen jälkeen, kun yrityskaupan osapuolet ovat saaneet tiedon sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksesta tai siitä, ettei ministeriö vastusta yrityskauppaa. Ilmoitusta kilpailuvirastolle ei tarvitse tehdä, jos sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt yrityskaupasta kilpailuviraston lausunnon ja kilpailuvirasto on lausunnossaan katsonut, ettei estettä kaupan hyväksymiselle ole.

1.8. Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain 11 luvun kumoamisesta

11 luku. Kilpailun turvaaminen

Lain 11 luku ehdotetaan kumottavaksi. Muutos liittyy kilpailunrajoituslain 12 §:n 4 momentin muuttamiseen. Kilpailunrajoituslain 12 §:n 4 momenttia on ehdotettu muutettavaksi siten, että siitä poistetaan rahoitustarkastuksen (aiemmin pankkitarkastusvirasto) kilpailuviraston kanssa rinnakkainen esityksentekomahdollisuus. Pankkialaa valvovan erityisviranomaisen asiantuntemuksen hyödyntäminen kilpailuviraston käsitellessä kyseisen alan kilpailunrajoituksia toteutuu jatkossa yleisen viranomaisyhteistyön kautta.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Kilpailunrajoituslakiin ehdotettujen 11 b §:n 6 momentin ja 11 c §:n 4 momentin nojalla kauppa- ja teollisuusministeriö antaa tarkempia säännöksiä liikevaihdon laskeamisesta ja ilmoitusvelvollisuudesta yritys-kauppatapeauksissa.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kilpailunrajoituksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan kilpailunrajoituksista 27 päivänä toukokuuta 1992 annetun lain (480/1992) 8 §:n 4 momentti ja 13 §,
muutetaan 9 ja 11 §, 4 luvun otsikko, 12 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 14 §:n 2 momentti, 15 ja 16 §, 17 §:n 1 momentti, 19 §:n 2 momentti ja 21 §:n 1—3 momentti, sellaisena kun niistä on 21 §:n 3 momentti laissa 448/1994, sekä
lisätään lakiin uusi 3 a luku, johon samalla siirretään muutettu 11 §, sekä lakiin uusi 18 a, 19 a ja 19 b § seuraavasti:

9 §

Kilpailunrajoituksella, joka ei ole 4—7 §:n perusteella kielletty, katsotaan olevan vahingollisia vaikutuksia, jos se terveän ja toimivan taloudellisen kilpailun kannalta sopimattomalla tavalla vähentää tai on omiaan vähentämään tehokkuutta elinkeinoelämän piirissä tai estää tai vaikeuttaa toisen elinkeinon harjoittamista.

3 a luku

Yrityskauppa- valvonta

11 §

Yrityskaupalla tarkoitetaan tässä laissa:

1) osakeyhtiölain (734/1978) 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettua määräysvallan tai vastaa-

van tosiasiallisen määräysvallan hankkimista (*määräysvalta*);

2) elinkeinonharjoittajan koko liiketoiminnan tai sen osan hankkimista;

3) sulautumista; sekä

4) sellaisen yhteisyrityksen perustamista, joka huolehtii pysyvästi kaikista itsenäiselle yritykselle kuuluvista tehtävistä.

Säännöksiä yrityskauppa-
valvonnasta ei sovelleta 1 momentissa tarkoitettuun konsernin sisäiseen järjestelyyn.

Yrityskaupan osapuolella tarkoitetaan määräysvallan hankkijaa, 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua liiketoiminnan tai sen osan hankkijaa, määräysvallan kohdetta, 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua liiketoimintaa tai sen osaa, 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua sulautumiseen osallistuvaa yhteisöä

tai säätiötä sekä 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua yhteisyrityksen perustajaa.

11 a §

Säännöksiä yrityskauppavalvonnasta sovelletaan yrityskauppaan, jossa yrityskaupan osapuolten yhteenlaskettu liikevaihto ylittää 2 miljardia markkaa ja jossa vähintään kahden yrityskaupan osapuolen liikevaihto ylittää 150 miljoonaa markkaa. Lisäksi säännösten soveltaminen edellyttää, että hankinnan kohde tai sen kanssa samaan konserniin kuuluva yhteisö tai säätiö, sulautuva yhteisö tai säätiö tai sen kanssa samaan konserniin kuuluva yhteisö tai säätiö taikka perustettava yhteisyritys harjoittaa liiketoimintaa Suomessa.

Mitä tässä laissa säädetään liikevaihdosta, koskee:

1) niiden luottolaitosten, sijoituspalveluyritysten ja muiden rahoituslaitosten, joihin sovelletaan luottolaitostoiminnasta annetun lain (1607/1993) 4 luvun säännöksiä, mainitun lain mukaisesti laaditun tuloslaskelman mukaisten tuottoerien yhteenlaskettua määrää lukuun ottamatta satunnaisia tuottoja; sekä

2) vakuutus- ja eläkelaitosten kokonaisvakuutusmaksutuloa tai, kun kysymys on eläkesäätiöistä, maksutuloa.

Säännöksiä yrityskauppavalvonnasta ei sovelleta, jos yrityskauppa kuuluu yrityskeskittymien valvonnasta annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 soveltamisalaan, paitsi jos komissio siirtää yrityskeskittymän kilpailuviraston käsiteltäväksi mainitun asetuksen 9 artiklan nojalla.

11 b §

Määräysvallan hankkijan, 11 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua liiketoiminnan tai sen osan hankkijan, absorptiosulautumisessa vastaanottavan yhteisön tai säätiön, kombinaatiosulautumisessa sulautuvan yhteisön tai säätiön ja yhteisyrityksen perustajan liikevaihtoon luetaan:

1) sellaisen yhteisön ja säätiön liikevaihto, joka käyttää siinä määräysvaltaa;

2) sellaisen yhteisön ja säätiön liikevaihto, jossa se käyttää määräysvaltaa;

3) sellaisen yhteisön ja säätiön liikevaihto, jossa 1 kohdassa tarkoitettu yhteisö tai säätiö käyttää määräysvaltaa; sekä

4) sellaisen yhteisön ja säätiön liikevaihto, jossa määräysvaltaa käyttää sama luonnollinen henkilö kuin johdantokappaleessa maini-

tussa yhteisössä tai säätiössä.

Hankinnan kohteen liikevaihtona pidetään:

1) sen yhteisön tai säätiön liikevaihtoa, josta hankitaan määräysvalta;

2) 11 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun liiketoimintaan tai sen osaan liittyvää liikevaihtoa; tai

3) absorptiosulautumisessa sulautuvan yhteisön tai säätiön liikevaihtoa.

Hankinnan kohteen liikevaihtoon luetaan myös sen yhteisön tai säätiön liikevaihto, jossa 2 momentin 1 tai 3 kohdassa tarkoitettu yhteisö tai säätiö käyttää määräysvaltaa.

Jos liiketoimintaa hankitaan useammassa erässä, hankinnan kohteen liikevaihtona pidetään hankintaa edeltävän kahden vuoden aikana samalta yhteisöltä tai säätiöltä hankittuun liiketoimintaan liittyvää yhteenlaskettua liikevaihtoa.

Hankinnan kohteen liikevaihtoon luetaan myös kaikkien niiden samalla toimialalla Suomessa toimivien yhteisöjen tai säätiöiden liikevaihdot, joissa hankkija on hankintaa edeltävän kahden vuoden aikana hankkinut määräysvallan.

Liikevaihdon laskemisesta antaa tarkempia säännöksiä asianomainen ministeriö.

11 c §

Yrityskaupasta on ilmoitettava kilpailuvirastolle viikon kuluessa:

1) määräysvallan hankkimisesta;

2) 11 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua liiketoiminnan tai sen osan hankkimisesta;

3) arvopaperimarkkinalain (495/1989) 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettua ostotarjouksen julkistamisesta;

4) siitä, kun sulautumisesta on sulautumiseen osallisissa yhteisöissä päätetty; tai

5) siitä, kun yhteisyrityksen perustamisesta on perustamiskokouksessa päätetty.

Yrityskaupasta, johon sovelletaan vakuutusyhtiölain (1062/1979) 3, 16 tai 16 a luvun säännöksiä, työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain (354/1997) 3 tai 10 luvun säännöksiä, vakuutusyhdistyslain (1250/1987) 1 luvun 2 §:n 3 momentin tai 14 luvun säännöksiä, eläkesäätiölain (1774/1995) 11 luvun säännöksiä tai vakuutuskassalain (1164/1992) 12 luvun säännöksiä, on ilmoitettava kilpailuvirastolle viikon kuluessa siitä, kun yrityskaupan osapuolet ovat saaneet tiedon asianomaisen ministeriön suostumuksesta tai siitä, ettei ministeriö vastusta yrityskauppaa. Ilmoitusta yrityskaupasta ei kuiten-

kaan tarvitse tehdä, jos asianomainen ministeriö, sen mukaan kuin tässä momentissa mainituissa laeissa säädetään, on pyytänyt yrityskaupasta kilpailuviraston lausunnon ja kilpailuvirasto on lausunnossaan katsonut, ettei estettä kaupan hyväksymiselle ole.

Ilmoitusvelvollisia ovat määräysvallan hankkija, liiketoiminnan tai sen osan hankkija, sulautumiseen osallistuvat yhteisöt tai säätiöt ja yhteisyrityksen perustajat.

Ilmoitusvelvollisuudesta antaa tarkempia säännöksiä asianomainen ministeriö.

11 d §

Kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä kieltää tai määrätä purettavaksi yrityskaupan tai asettaa yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja, jos sen seurauksena syntyy tai vahvistuu sellainen määräävä markkina-asema, joka merkittävästi estää kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla.

Kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä kieltää 1 momentissa mainitun lisäksi myös sellaisen sähkömarkkinoilla tapahtuvan yrityskaupan, jonka seurauksena yrityskaupan osapuolten ja niihin 11 b §:n 1—3 momentin mukaisessa suhteessa olevien jakeluverkkotoimintaa harjoittavien yhteisöjen tai laitosten yhteenlaskettu siirtoliiketoiminnan osuus 400 voltin jännitteellä jakeluverkossa siirretystä sähköön määrästä ylittää valtakunnallisesti 25 prosenttia.

Jos 1 momentissa tarkoitettu kilpailun esityminen tai 2 momentissa tarkoitettu yrityskaupan haitalliset vaikutukset voidaan välttää asettamalla yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja, kilpailuviraston tulee esityksen tekemisen sijasta neuvotella ja määrätä noudatettavaksi tällaiset ehdot.

Kilpailuvirasto voi asettaa ehdon tehosteeksi uhkasakon. Kilpailuneuvosto voi asettaa kiellon, määräyksen tai ehdon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon määrää maksettavaksi kilpailuneuvosto.

11 e §

Kilpailuvirasto tutkii yrityskauppaa koskevan ilmoituksen välittömästi. Ensivaiheessa kilpailuvirasto ratkaisee, onko asiassa ryhdyttävä jatkoselvitykseen. Jos kilpailuvirasto ei anna päätöstä jatkoselvitykseen ryhtymisestä kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta, yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi. Määräaika ei ala kulua, jos ilmoitus on olennaisesti puutteellinen.

Jollei kilpailuvirasto aseta ehtoja tai tee esitystä yrityskaupan kieltämisestä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun kilpailuvirasto päätti jatkoselvitykseen ryhtymisestä, yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi. Kilpailuneuvosto voi pidentää määräaikaa enintään kahdella kuukaudella.

Kilpailuviraston tutkintavaltuuksista sen käsitellessä yrityskauppavalvontaa koskevia asioita on voimassa, mitä 10, 20 ja 25 §:ssä säädetään.

11 f §

Osapuolet eivät saa ryhtyä toimenpiteisiin yrityskaupan toteuttamiseksi, ellei tässä laissa toisin säädetä tai asian käsittelyssä toisin määrätä, ennen kuin yrityskauppaa koskevassa asiassa on annettu lopullinen päätös tai kaupan katsotaan tulleen muutoin hyväksytyksi.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei estä arvopaperimarkkilain 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen julkisen ostotarjouksen toteuttamista tai arvopaperimarkkinalain 6 luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua lunastusvelvollisuuden tai osakeyhtiölain 14 luvun 19 §:n 1 momentin mukaisen lunastusvelvollisuuden tai -oikeuden käyttämistä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei estä sulautumisen täytäntöönpanoluvan myöntämistä. Sulautumisen täytäntöönpanoa ei kuitenkaan saa rekisteröidä ennen kuin yrityskauppaa koskevassa asiassa on annettu lopullinen päätös tai kaupan katsotaan tulleen muutoin hyväksytyksi.

11 g §

Elinkeinonharjoittajalle, joka jättää täyttämättä 11 c §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden tai joka panee yrityskaupan täytäntöön 11 d tai 11 f §:n vastaisesti, määrätään 8 §:ssä säädetty seuraamusmaksu, jollei menettelyä ole pidettävä vähäisenä tai seuraamusmaksun määräämistä kilpailun turvaamisen kannalta muutoin perusteettomana.

11 h §

Kilpailuneuvoston tulee antaa päätöksensä asiassa, jossa kilpailuvirasto on esittänyt yrityskaupan kieltämistä, kolmen kuukauden kuluessa esityksen tekemisestä. Muutoin yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi.

Yrityskaupan täytäntöönpanokiello raukeaa, jollei kilpailuneuvosto kuukauden kuluessa esityksen tekemisestä tai valituksen vireilletulosta toisin määrää.

11 i §

Kilpailuvirasto voi hakemuksesta poistaa yrityskaupan toteuttamiselle asetetun ehdon tai lieventää sitä markkinaolosuhteiden olennaisen muutoksen tai muun painavan syyn johdosta.

Aikaisemman päätöksen estämättä kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä kieltää yrityskaupan tai määrätä sen purettavaksi tai asettaa sen toteuttamiselle ehtoja, jos kaupan osapuolet ovat antaneet virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja, joilla on ollut olennainen vaikutus asian ratkaisuun, tai jos kauppa on pantu täytäntöön 11 d tai 11 f §:n vastaisesti. Edellytyksenä on lisäksi, että uutta käsittelyä koskeva kilpailuviraston esitys annetaan kaupan osapuolille tiedoksi viimeistään vuoden kuluessa siitä, kun päätös sai lainvoiman tai kun yrityskauppa pantiin täytäntöön.

4 luku

Menettelytapasäännöksiä

12 §

Kilpailuvirasto selvittää kilpailunrajoituksia ja niiden vaikutuksia. Jos kilpailuvirasto katsoo elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rajoittavan kilpailua 4—7 tai 9 §:ssä tarkoitettulla tavalla, sen on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin kilpailunrajoituksen tai sen vahingollisten vaikutusten poistamiseksi. Kilpailuvirasto voi kuitenkin olla ryhtymättä toimenpiteisiin, jos kilpailunrajoituksella on vain vähäinen vaikutus taloudelliseen kilpailuun.

Jos 9 §:ssä tarkoitettun kilpailunrajoituksen vahingollisia vaikutuksia ei ole neuvotteluiin tai muulla tavoin kyetty poistamaan, kilpailuviraston on tehtävä esitys kilpailuneuvostolle.

Myös asianomainen ministeriö voi tehdä esityksen pääasiassa vakuutustoimintaa koskevan kilpailunrajoituksen käsittelemisestä kilpailuneuvostossa.

14 §

Kilpailuviraston on saatettava väliaikaista kieltoa tai velvoitetta koskeva määräyksensä viikon kuluessa sen antamisesta kilpailuneuvoston käsiteltäväksi. Kilpailuviraston on tehtävä pääasiallisesti koskeva esitys kuukauden kuluessa väliaikaismääräyksen antamisesta.

Jos kilpailuvirasto ei tee esitystä tai ei saata väliaikaista kieltoa tai velvoitetta koskevaa määräystä kilpailuneuvoston käsiteltäväksi säädetyssä määräajassa, kiello tai velvoite raukeaa.

15 §

Edellä 8 §:n 3 momentissa, 11 d §:n 1 momentissa, 12 §:n 3 ja 4 momentissa, 14 §:n 2 momentissa, 16 §:ssä, 19 §:n 3 momentissa tai 19 a §:n 2 momentissa tarkoitettun esityksen ja 21 §:n 1 momentissa tarkoitettun valituksen saavuttua kilpailuneuvostoon on asia ennen varsinaista käsittelyä esikäsittelyssä valmisteltava puheenjohtajan johdolla niin, että se voidaan viipymättä ratkaista, jollei puheenjohtaja esitä neuvostolle esityksen tutkimatta jättämistä tai hylkäämistä heti perusteettomana.

16 §

Milloin kilpailunrajoituksella on 9 §:ssä tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia tai se on kielletty 4—7 §:ssä, kilpailuneuvosto voi:

1) kieltää elinkeinonharjoittajaa tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymää soveltamasta 9 §:ssä tarkoitettua sopimusta tai muuta kilpailua rajoittavaa järjestelyä taikka siihen rinnastettavaa menettelyä tai määrätä elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän lopettamaan 4—7 §:n vastaisen menettelyn; ja

2) velvoittaa elinkeinonharjoittajan toimitamaan hyödykkeen toiselle elinkeinonharjoittajalle vastaavanlaisilla ehdoilla kuin hän tarjoaa niitä muille vastaavassa asemassa oleville elinkeinonharjoittajille.

17 §

Kilpailuneuvosto voi asettaa 16 §:ssä tarkoitettun määräyksen, kiellon tai velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon.

18 a §

Elinkeinonharjoittaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 4—7 §:ssä säädettyä kieltoa tai kilpailuneuvoston päätöstä, jossa kilpailuneuvosto on katsonut, että kilpailunrajoituksella on 9 §:ssä tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia, on velvollinen korvaamaan toiselle elinkeinonharjoittajalle aiheuttamansa vahingon. Vahingonkorvaus käsittää korvauksen kuluista, hinnanerosta, saamatta jääneestä voitosta sekä muusta vä-

littömästä tai välillisestä taloudellisesta vahingosta, jota kilpailunrajoituksesta on aiheutunut.

Korvausta voidaan sovitella, jos täysi korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi rikkomuksen laatu, vahingon laajuus, osapuolten olosuhteet ja muut seikat huomioon ottaen.

Oikeus korvaukseen vanhenee, jollei korvauskannetta ole pantu vireille viiden vuoden kuluessa siitä, kun elinkeinonharjoittaja sai tiedon tai hänen olisi pitänyt saada tieto vahingon ilmenemisestä.

Käsittellessään 1 momentissa tarkoitettua korvauskannetta tuomioistuimien voi pyytää kilpailuviraston lausunnon.

19 §

Kilpailuvirasto voi asettaa poikkeusluvalle ehtoja. Poikkeuslupa voidaan myöntää toistaiseksi tai määräajaksi.

19 a §

Kilpailuvirasto voi elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän hakemuksesta antaa päätöksen, jonka mukaan hakijan sopimus, päätös tai menettelytapa ei annettujen tietojen perusteella kuulu 4—6 §:ssä säädettyjen kieltojen piiriin (*puuttumattomuustodistus*).

Kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä peruuttaa puuttumattomuustodistuksen, jos:

1) olosuhteet päätöksen antamisen jälkeen ovat olennaisesti muuttuneet;

2) päätöksen antaminen on perustunut virheellisiin, harhaanjohtaviin tai puutteellisiin tietoihin; tai

3) 4—6 §:ssä säädettyjen kieltojen soveltamista koskeva oikeuskäytäntö on kilpailuneuvoston tai korkeimman hallinto-oikeuden antamien päätösten seurauksena olennaisesti muuttunut.

19 b §

Seuraamusmaksua ei voida määrätä sellaisesta kilpailunrajoituksesta, jolle on haettu poikkeuslupaa tai puuttumattomuustodistusta, hakemuksen jättämisen ja kilpailuviranomaisen lainvoimaisen päätöksen väliseltä ajalta edellyttäen, että rajoitukseen on ryhdytty hakemuksen jättämisen jälkeen.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei kuitenkaan estä seuraamusmaksun määräämistä, jos kilpailuvirasto on kahden kuukauden kuluessa hakemuksen saapumisesta ilmoittanut hakijalle, että viraston alustavan tutkimuksen perusteella sopimus, päätös tai menettelytapa kuuluu 4—6 §:ssä säädettyjen kieltojen piiriin eikä sille voida myöntää poikkeuslupaa.

21 §

Kilpailuviraston tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta kilpailuneuvostolta siinä järjestyksessä kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Kilpailuviraston 11 e §:n 1 momentin ja 14 §:n 1 momentin nojalla antamaan päätökseen, kilpailuviraston 19 b §:n 2 momentin nojalla antamaan ilmoitukseen ja kilpailuviraston päätökseen toimittaa 20 §:ssä tarkoitettu tarkastus ei saa hakea muutosta valittamalla. Kilpailuviraston 10 §:n nojalla antamaa päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei kilpailuneuvosto toisin määrää.

Kilpailuneuvoston tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siinä järjestyksessä kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Kilpailuneuvoston päätökseen, joka koskee kilpailuviraston 19 §:n 1 ja 2 momentin ja 19 a §:n 1 momentin nojalla antamaa päätöstä, ja kilpailuneuvoston 11 e §:n 2 momentin nojalla antamaan päätökseen, ei saa hakea muutosta valittamalla. Kilpailuneuvoston päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Muutosta ei saa hakea valittamalla 20 §:n 5 momentin nojalla annettuun virka-apupäätökseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Tätä lakia sovelletaan sen voimaantulon jälkeen tehtyihin yrityskauppoihin.

Lain 18 a §:ää sovelletaan lain voimaantulon jälkeen toteutettuihin kilpailunrajoituksiin ja lain voimaantulon jälkeen annettuihin kilpailuneuvoston päätösten rikkomiseen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**kilpailuneuvostosta annetun lain 6 ja 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kilpailuneuvostosta 27 päivänä toukokuuta 1992 annetun lain (481/1992) 6 §:n 1 momentti sekä

lisätään 13 §:ään uusi 1 momentti, jolloin nykyinen 1 momentti siirtyy 2 momentiksi, seuraavasti:

6 §

Kilpailunrajoitusta koskeva asia kilpailuneuvostossa tulee vireille kilpailunrajoituksista annetun lain 8 §:n 3 momentissa, 11 d §:n 1 momentissa, 12 §:n 3 ja 4 momentissa, 14 §:n 2 momentissa, 16 §:ssä, 19 §:n 3 momentissa tai 19 a §:n 2 momentissa tarkoitettulla esityksellä tai 21 §:n 1 momentissa tarkoitettulla valituksella. Esitys ja valitus on tehtävä kirjallisesti.

13 §

Jollei tässä laissa, kilpailunrajoituksista annetussa laissa tai julkisista hankinnoista annetussa laissa toisin säädetä, asioiden käsittelyyn kilpailuneuvostossa sovelletaan hallintolainkäyttölakia (586/1996) lukuun ottamatta sen 2 §:ää.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 .

3.

Laki**vakuutusyhtiölain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 28 päivänä joulukuuta 1979 annetun vakuutusyhtiölain (1062/1979) 14 a luvun 4 §, sellaisena kuin se on laissa 483/1992, sekä

lisätään 3 lukuun uusi 3 a §, 16 luvun 13 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 611/1997, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3—5 momentti siirtyvät 4—6 momentiksi, 16 a luvun 9 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 611/1997, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 ja 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, seuraavasti:

3 luku

Vakuutusyhtiön osakkuus

3 a §

Asianomaisen ministeriön on pyydettävä 3 §:ssä tarkoitettua ilmoituksesta kilpailuviraston lausunto, jos hankinta kuuluu kilpailunrajoituksista annetussa laissa (480/1992) tarkoitettun yrityskauppavalvonnan piiriin.

14 a luku

Kilpailun turvaaminen

4 §

Kilpailuviraston on kilpailunrajoituksista annetun lain 19 §:n 1 momentissa ja 19 a §:n 1 momentissa tarkoitettun hakemuksen johdosta kuultava asianomaista ministeriötä silloin, kun asia koskee vakuutusyhtiöiden toimintaa.

16 luku

16 a luku

Sulautuminen ja vähemmistöosakkeiden lunastus**Vakuutuskannan luovuttaminen**

13 §

9 §

Ministeriön on pyydetävä 1 momentissa tarkoitettusta hakemuksesta kilpailuviraston lausunto, jos hakemuksessa tarkoitettu järjestely kuuluu kilpailunrajoituksista annetussa laissa tarkoitettun yrityskauppavalvonnan piiriin.

Ministeriön on pyydetävä 1 momentissa tarkoitettusta hakemuksesta kilpailuviraston lausunto, jos hakemuksessa tarkoitettu järjestely kuuluu kilpailunrajoituksista annetussa laissa tarkoitettun yrityskauppavalvonnan piiriin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

4.

Laki**työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään työeläkevakuutusyhtiöistä 25 päivänä huhtikuuta 1997 annetun lain (354/1997) 7 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3—5 momentti siirtyvät 4—6 momentiksi, seuraavasti:

7 §

Omistajakontrolli

kilpailunrajoituksista annetussa laissa (480/1992) tarkoitettun yrityskauppavalvonnan piiriin.

Asianomaisen ministeriön on pyydetävä 1 momentissa tarkoitettusta ilmoituksesta kilpailuviraston lausunto, jos hankinta kuuluu

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

5.

Laki**vakuutusyhdistyslain 14 luvun 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 31 päivänä joulukuuta 1987 annetun vakuutusyhdistyslain (1250/1987) 14 luvun 4 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3—5 momentti siirtyvät 4—6 momentiksi, seuraavasti:

14 luku

Sulautuminen ja vakuutuskannan
luovuttaminen

lausunto, jos hakemuksessa tarkoitettu järjestely kuuluu kilpailunrajoituksista annetussa laissa (480/1992) tarkoitetun yrityskauppa-
valvonnan piiriin.

4 §

Ministeriön on pyydettävä 1 momentissa
tarkoitettusta hakemuksesta kilpailuviraston

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 19 .

6.

Laki

eläkesäätiölain 102 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 29 päivänä joulukuuta 1995 annetun eläkesäätiölain (1774/1995) 102 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3—6 momentti siirtyvät 4—7 momentiksi, seuraavasti:

102 §

laissa (480/1992) tarkoitetun yrityskauppa-
valvonnan piiriin.

Ministeriön on pyydettävä 1 momentissa
tarkoitettusta hakemuksesta kilpailuviraston
lausunto, jos hakemuksessa tarkoitettu järjes-
tely kuuluu kilpailunrajoituksista annetussa

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

7.

Laki

vakuutuskassalain 135 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 27 päivänä marraskuuta 1992 annetun vakuutuskassalain (1164/1992) 135 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3—5 momentti siirtyvät 4—6 momentiksi, seuraavasti:

135 §

laissa (480/1992) tarkoitetun yrityskauppa-
valvonnan piiriin.

Ministeriön on pyydettävä 1 momentissa
tarkoitettusta hakemuksesta kilpailuviraston
lausunto, jos hakemuksessa tarkoitettu järjes-
tely kuuluu kilpailunrajoituksista annetussa

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

8.**Laki****luottolaitostoiminnasta annetun lain 11 luvun kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §	2 §
Tällä lailla kumotaan luottolaitostoi-	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
minnasta 30 päivänä joulukuuta 1993 anne-	19 .
tun lain (1607/1993) 11 luku.	

Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Kauppa- ja teollisuusministeri *Antti Kalliomäki*

1.

Laki

kilpailunrajoituksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan kilpailunrajoituksista 27 päivänä toukokuuta 1992 annetun lain (480/1992) 8 §:n 4 momentti ja 13 §,
muutetaan 9 ja 11 §, 4 luvun otsikko, 12 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 14 §:n 2 momentti, 15 ja 16 §, 17 §:n 1 momentti, 19 §:n 2 momentti ja 21 §:n 1—3 momentti,
 sellaisena kun niistä on 21 §:n 3 momentti laissa 448/1994, sekä
lisätään lakiin uusi 3 a luku, johon samalla siirretään muutettu 11 §, sekä lakiin uusi 18 a, 19 a ja 19 b § seuraavaasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

Kilpailuneuvosto voi määrätä elinkeinonharjoittajan tai näiden yhteenliittymän lopettamaan 4—7 §:n vastaisen menettelyn.

(Kumotaan)

9 §

Kilpailunrajoituksella katsotaan olevan vahingollisia vaikutuksia, jos se terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun kannalta sopimattomalla tavalla:

- 1) vaikuttaa hinnanmuodostukseen;
- 2) vähentää tai on omiaan vähentämään tehokkuutta elinkeinoelämän piirissä;
- 3) estää tai vaikeuttaa toisen elinkeinon harjoittamista; tai
- 4) on yhteensopimaton velvoittavan kansainvälisen sopimuksen kanssa.

9 §

Kilpailunrajoituksella, joka ei ole 4—7 §:n perusteella kielletty, katsotaan olevan vahingollisia vaikutuksia, jos se terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun kannalta sopimattomalla tavalla vähentää tai on omiaan vähentämään tehokkuutta elinkeinoelämän piirissä tai estää tai vaikeuttaa toisen elinkeinon harjoittamista.

3 a luku

Yrityskauppalvonta

11 §

Kilpailuvirasto voi velvoittaa määräävässä markkina-asemassa olevan elinkeinonharjoittajan ilmoittamaan sellaiset liikkeen hankkimista, osake-enemmistön ostamista tai muuta toisen elinkeinonharjoittajan toimintaa koskevan määräämisvallan hankkimista koskevat sopimukset, joilla voidaan olettaa olevan merkittävää vaikutusta kilpailuolosuhteisiin.

11 §

Yrityskaupalla tarkoitetaan tässä laissa:
 1) osakeyhtiölain (734/1978) 1 luvun 3 §:ssä tarkoitetun määräysvallan tai vastaavan tosiasiallisen määräysvallan hankkimista (määräysvalta);
 2) elinkeinonharjoittajan koko liiketoiminnan tai sen osan hankkimista;
 3) sulautumista; sekä
 4) sellaisen yhteisyrityksen perustamista,

Voimassa oleva laki

Ilmoitusvelvollisuus voidaan asettaa muul-
lekin kuin 1 momentissa tarkoitettulle elin-
keinonharjoittajalle, milloin tämä toimii sel-
laisilla hyödykemarkkinoilla, joilla kilpailua
julkisen vallan toimesta estetään tai merkit-
tävästi rajoitetaan taikka vääristetään.

Kilpailuvirasto voi velvoittaa 1 ja 2 mo-
mentissa tarkoitettun elinkeinonharjoittajan
toimittamaan tarvittavia lisäselvityksiä ilmoi-
tuksen kohteena olevasta toimenpiteestä.

Ehdotus

joka huolehtii pysyvästi kaikista itsenäiselle
yrittäjälle kuuluvista tehtävistä.

Säännöksiä yrityskauppavalvonnasta ei so-
velleta 1 momentissa tarkoitettuun konsernin
sisäiseen järjestelyyn.

Yrityskaupan osapuolella tarkoitetaan mää-
räysvallan hankkijaa, 1 momentin 2 kohdas-
sa tarkoitettua liiketoiminnan tai sen osan
hankkijaa, määräysvallan kohdetta, 1 mo-
mentin 2 kohdassa tarkoitettua liiketoimintaa
tai sen osaa, 1 momentin 3 kohdassa tarkoi-
tettuun sulautumiseen osallistuvaa yhteisöä
tai säätiötä sekä 1 momentin 4 kohdassa tar-
koitetun yhteisyrityksen perustajaa.

11 a §

Säännöksiä yrityskauppavalvonnasta sovel-
letaan yrityskauppaan, jossa yrityskaupan
osapuolten yhteenlaskettu liikevaihto ylittää
2 miljardia markkaa ja jossa vähintään kah-
den yrityskaupan osapuolen liikevaihto ylit-
tää 150 miljoonaa markkaa. Lisäksi säännös-
ten soveltaminen edellyttää, että hankinnan
kohde tai sen kanssa samaan konserniin kuu-
luva yhteisö tai säätiö, sulautuva yhteisö tai
säätiö tai sen kanssa samaan konserniin kuu-
luva yhteisö tai säätiö taikka perustettava
yhteisyritys harjoittaa liiketoimintaa Suomes-
sa.

Mitä tässä laissa säädetään liikevaihdesta,
koskee:

1) niiden luottolaitosten, sijoituspalveluyri-
tysten ja muiden rahoituslaitosten, joihin
sovelletaan luottolaitostoiminnasta annetun
lain (1607/1993) 4 luvun säännöksiä, maini-
tun lain mukaisesti laaditun tuloslaskelman
mukaisten tuottoerien yhteenlaskettua mää-
rää lukuunottamatta satunnaisia tuottoja; se-
kä

2) vakuutus- ja eläkelaitosten kokonaisva-
kuutusmaksutuloa tai, kun kysymys on elä-
kesäätiöistä, maksutuloa.

Säännöksiä yrityskauppavalvonnasta ei
sovelleta, jos yrityskauppa kuuluu yritys-
keskittymien valvonnasta annetun neuvos-
ton asetuksen (ETY) N:o 4064/89 sovel-
tamisalaan, paitsi jos komissio siirtää
yrityskeskittymän kilpailuviraston käsiteltä-
väksi mainitun asetuksen 9 artiklan nojalla.

11 b §

Määräysvallan hankkijan, 11 §:n 1 mo-

mentin 2 kohdassa tarkoitetun liiketoiminnan tai sen osan hankkijan, absorptiosulautumisessa vastaanottavan yhteisön tai säätiön, kombinaatiosulautumisessa sulautuvan yhteisön tai säätiön ja yhteisyrityksen perustajan liikevaihtoon luetaan:

1) sellaisen yhteisön ja säätiön liikevaihto, joka käyttää siinä määräysvaltaa;

2) sellaisen yhteisön ja säätiön liikevaihto, jossa se käyttää määräysvaltaa;

3) sellaisen yhteisön ja säätiön liikevaihto, jossa 1 kohdassa tarkoitettu yhteisö tai säätiö käyttää määräysvaltaa; sekä

4) sellaisen yhteisön ja säätiön liikevaihto, jossa määräysvaltaa käyttää sama luonnollinen henkilö kuin johdantokappaleessa mainitussa yhteisössä tai säätiössä.

Hankinnan kohteen liikevaihtona pidetään:

1) sen yhteisön tai säätiön liikevaihtoa, josta hankitaan määräysvalta;

2) 11 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun liiketoimintaan tai sen osaan liittyvää liikevaihtoa; tai

3) absorptiosulautumisessa sulautuvan yhteisön tai säätiön liikevaihtoa.

Hankinnan kohteen liikevaihtoon luetaan myös sen yhteisön tai säätiön liikevaihto, jossa 2 momentin 1 tai 3 kohdassa tarkoitettu yhteisö tai säätiö käyttää määräysvaltaa.

Jos liiketoimintaa hankitaan useammassa erässä, hankinnan kohteen liikevaihtona pidetään hankintaa edeltävän kahden vuoden aikana samalta yhteisöltä tai säätiöltä hankittuun liiketoimintaan liittyvää yhteenlaskettua liikevaihtoa.

Hankinnan kohteen liikevaihtoon luetaan myös kaikkien niiden samalla toimialalla Suomessa toimivien yhteisöjen tai säätiöiden liikevaihdot, joissa hankkija on hankintaa edeltävän kahden vuoden aikana hankkinut määräysvallan.

Liikevaihdon laskemisesta antaa tarkempia säännöksiä asianomainen ministeriö.

11 c §

Yrityskaupasta on ilmoitettava kilpailuvirastolle viikon kuluessa:

1) määräysvallan hankkimisesta;

2) 11 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun liiketoimintaan tai sen osan hankkimisesta;

3) arvopaperimarkkinalain (495/1989) 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettusta ostotarjouksen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

julkistamisesta;

4) siitä, kun sulautumisesta on sulautumiseen osallisissa yhteisöissä päätetty; tai

5) siitä, kun yhteisyrityksen perustamisesta on perustamiskokouksessa päätetty.

Yrityskaupasta, johon sovelletaan vakuutusyhtiölain (1062/1979) 3, 16 tai 16 a luvun säännöksiä, työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain (354/1997) 3 tai 10 luvun säännöksiä, vakuutusyhdistyksen lain (1250/1987) 1 luvun 2 §:n 3 momentin tai 14 luvun säännöksiä, eläkesäätiölain (1774/1995) 11 luvun säännöksiä tai vakuutuskassalain (1164/1992) 12 luvun säännöksiä, on ilmoitettava kilpailuvirastolle viikon kuluessa siitä, kun yrityskaupan osapuolet ovat saaneet tiedon asianomaisen ministeriön suostumuksesta tai siitä, ettei ministeriö vastusta yrityskauppaa. Ilmoitusta yrityskaupasta ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos asianomainen ministeriö, sen mukaan kuin tässä momentissa mainituissa laeissa säädetään, on pyytänyt yrityskaupasta kilpailuviraston lausunnon ja kilpailuvirasto on lausunnossaan katsonut, ettei estettä kaupan hyväksymiselle ole.

Ilmoitusvelvollisia ovat määräysvallan hankkija, liiketoiminnan tai sen osan hankkija, sulautumiseen osallistuvat yhteisöt tai säätiöt ja yhteisyrityksen perustajat.

Ilmoitusvelvollisuudesta antaa tarkempia säännöksiä asianomainen ministeriö.

11 d §

Kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä kieltää tai määrätä purettavaksi yrityskaupan tai asettaa yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja, jos sen seurauksena syntyy tai vahvistuu sellainen määräävä markkina-asema, joka merkittävästi estää kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla.

Kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä kieltää 1 momentissa mainitun lisäksi myös sellaisen sähkömarkkinoilla tapahtuvan yrityskaupan, jonka seurauksena yrityskaupan osapuolten ja niihin 11 b §:n 1—3 momentin mukaisessa suhteessa olevien jakeluverkkotoimintaa harjoittavien yhteisöjen tai laitosten yhteenlaskettu siirtoliiketoiminnan osuus 400 voltin jännitteellä jakeluverkossa siirretystä sähköön määrästä ylittää valtakunnallisesti 25 prosenttia.

Jos 1 momentissa tarkoitettu kilpailun es-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tyminen tai 2 momentissa tarkoitetun yrityskaupan haitalliset vaikutukset voidaan välttää asettamalla yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja, kilpailuviraston tulee esityksen tekemisen sijasta neuvotella ja määrätä noudatettavaksi tällaiset ehdot.

Kilpailuvirasto voi asettaa ehdon tehoteeksi uhkasakon. Kilpailuneuvosto voi asettaa kiellon, määräyksen tai ehdon tehoteeksi uhkasakon. Uhkasakon määrää maksettavaksi kilpailuneuvosto.

11 e §

Kilpailuvirasto tutkii yrityskauppaa koskevan ilmoituksen välittömästi. Ensivaiheessa kilpailuvirasto ratkaisee, onko asiassa ryhdyttävä jatkoselvitykseen. Jos kilpailuvirasto ei anna päätöstä jatkoselvitykseen ryhtymisestä kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta, yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi. Määräaika ei ala kulua, jos ilmoitus on olennaisesti puutteellinen.

Jollei kilpailuvirasto aseta ehtoja tai tee esitystä yrityskaupan kieltämisestä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun kilpailuvirasto päätti jatkoselvitykseen ryhtymisestä, yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi. Kilpailuneuvosto voi pidentää määräaikaa enintään kahdella kuukaudella.

Kilpailuviraston tutkintavaltuuksista sen käsitellessä yrityskauppavalvontaa koskevia asioita on voimassa, mitä 10, 20 ja 25 §:ssä säädetään.

11 f §

Osapuolet eivät saa ryhtyä toimenpiteisiin yrityskaupan toteuttamiseksi, ellei tässä laissa toisin säädetä tai asian käsittelyssä toisin määrätä, ennen kuin yrityskauppaa koskevassa asiassa on annettu lopullinen päätös tai kaupan katsotaan tulleen muutoin hyväksytyksi.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei estä arvopaperimarkkilain 6 luvun 1 §:ssä tarkoitetun julkisen ostotarjouksen toteuttamista tai arvopaperimarkkinalain 6 luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun lunastusvelvollisuuden tai osakeyhtiölain 14 luvun 19 §:n 1 momentin mukaisen lunastusvelvollisuuden tai oikeuden käyttämistä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei estä sulautumisen täytäntöönpanoluvan myöntämistä. Sulautumisen täytäntöönpanoa ei kuiten-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kaan saa rekisteröidä, ennen kuin yritys-
kauppaa koskevassa asiassa on annettu lo-
pullinen päätös tai kaupan katsotaan tulleen
muutoin hyväksytyksi.

11 g §

Elinkeinonharjoittajalle, joka jättää täyttä-
mättä 11 c §:ssä säädetyn ilmoitusvelvolli-
suuden tai panee yrityskaupan täytäntöön 11
d tai 11 f §:n vastaisesti, määrätään 8 §:ssä
säädetty seuraamusmaksu, jollei menettelyä
ole pidettävä vähäisenä tai seuraamusmaksun
määräämistä kilpailun turvaamisen kannalta
muutoin perusteettomana.

11 h §

Kilpailuneuvoston tulee antaa päätöksensä
asiassa, jossa kilpailuvirasto on esittänyt yri-
tyskaupan kieltämistä, kolmen kuukauden
kuluessa esityksen tekemisestä. Muutoin yri-
tyskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi.

Yrityskaupan täytäntöönpanon kieltäminen rauke-
aa, jollei kilpailuneuvosto kuukauden ku-
luessa esityksen tekemisestä tai valituksen
vireilletulosta toisin määrää.

11 i §

Kilpailuvirasto voi hakemuksesta poistaa
yrityskaupan toteuttamiselle asetetun ehdon
tai lieventää sitä markkinaolosuhteiden olen-
naisen muutoksen tai muun painavan syyn
johdosta.

Aikaisemman päätöksen estämättä kilpai-
luneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä
kieltää yrityskaupan tai määrätä sen puretta-
vaksi tai asettaa sen toteuttamiselle ehtoja,
jos kaupan osapuolet ovat antaneet virheel-
lisiä tai harhaanjohtavia tietoja, joilla on ol-
lut olennainen vaikutus asian ratkaisuun, tai
jos kauppa on pantu täytäntöön 11 d tai 11 f
§:n vastaisesti. Edellytyksenä on lisäksi,
että uutta käsittelyä koskeva kilpailuviraston
esitys annetaan kaupan osapuolille tiedoksi
viimeistään vuoden kuluessa siitä, kun pää-
tös sai lainvoiman tai kun yrityskauppa pan-
tiin täytäntöön.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 luku

4 luku

Kilpailunrajoitusten vahingollisten vaikutusten poistaminen**Menettelytapasäännöksiä**

12 §

Kilpailuvirasto selvittää kilpailunrajoituksia ja niiden vaikutuksia. Jos kilpailuvirasto katsoo kilpailunrajoituksella olevan 9 §:ssä tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia, sen on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin niiden poistamiseksi.

12 §

Kilpailuvirasto selvittää kilpailunrajoituksia ja niiden vaikutuksia. Jos kilpailuvirasto katsoo elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rajoittavan kilpailua 4—7 §:ssä tai 9 §:ssä tarkoitetulla tavalla, sen on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin kilpailunrajoituksen tai sen vahingollisten vaikutusten poistamiseksi. Kilpailuvirasto voi kuitenkin olla ryhtymättä toimenpiteisiin, jos kilpailunrajoituksella on vain vähäinen vaikutus taloudelliseen kilpailuun.

Mikäli kilpailunrajoituksen vahingollisia vaikutuksia ei ole neuvotteluin tai muulla tavoin kyetty poistamaan, kilpailuviraston on tehtävä esitys kilpailuneuvostolle.

Jos 9 §:ssä tarkoitetun kilpailunrajoituksen vahingollisia vaikutuksia ei ole neuvotteluin tai muulla tavoin kyetty poistamaan, kilpailuviraston on tehtävä esitys kilpailuneuvostolle.

Myös pankkitarkastusvirasto voi tehdä esityksen pääasiassa sen valvomaa toimintaa sekä sosiaali- ja terveysministeriö pääasiassa vakuutustoimintaa koskevan kilpailunrajoituksen käsittelemistä varten kilpailuneuvostossa.

Myös asianomainen ministeriö voi tehdä esityksen pääasiassa vakuutustoimintaa koskevan kilpailunrajoituksen käsittelemisestä kilpailuneuvostossa.

13 §

Mikäli kilpailuvirasto taikka pankkitarkastusvirasto tai sosiaali- ja terveysministeriö ei tee 12 §:ssä tarkoitettua esitystä asian käsittelemisestä kilpailuneuvostossa, sen voi tehdä elinkeinonharjoittaja, jota kilpailunrajoitus välittömästi koskee, tai elinkeinonharjoittajien tai kuluttajien etujen valvomiseksi toimiva yhteisö. Kilpailuvirastolle on varattava tilaisuus antaa lausuntonsa esityksestä. Jos kilpailunrajoitus koskee pääasiassa pankkitarkastusviraston valvomaa toimintaa tai vakuutustoimintaa, on myös pankkitarkastusvirastolle tai sosiaali- ja terveysministeriölle varattava tilaisuus antaa lausunto esityksestä.

13 §

(Kumotaan)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §

Kilpailuviraston on saatettava väliaikaista kieltoa tai velvoitetta koskeva määräyksensä viikon kuluessa sen antamisesta kilpailuneuvoston käsiteltäväksi. *Muutoin kielto tai velvoite raukeaa.*

Kilpailuviraston on saatettava väliaikaista kieltoa tai velvoitetta koskeva määräyksensä viikon kuluessa sen antamisesta kilpailuneuvoston käsiteltäväksi. *Kilpailuviraston on tehtävä pääasiaa koskeva esitys kuukauden kuluessa väliaikaismääräyksen antamisesta. Jos kilpailuvirasto ei tee esitystä tai ei saata väliaikaista kieltoa tai velvoitetta koskevaa määräystä kilpailuneuvoston käsiteltäväksi säädetyssä määräajassa, kielto tai velvoite raukeaa.*

15 §

Edellä 12—14 §:ssä tarkoitetun esityksen saavuttua kilpailuneuvostoon on asia ennen varsinaista käsittelyä esikäsittelyssä valmistettava puheenjohtajan johdolla niin, että se voidaan viipymättä ratkaista, jollei puheenjohtaja esitä neuvostolle esityksen tutkimatta jättämistä tai hylkäämistä heti perusteettomana.

15 §

Edellä 8 §:n 3 momentissa, 11 d §:n 1 momentissa, 12 §:n 3 ja 4 momentissa, 14 §:n 2 momentissa, 16 §:ssä, 19 §:n 3 momentissa tai 19 a §:n 2 momentissa tarkoitetun esityksen ja 21 §:n 1 momentissa tarkoitetun valituksen saavuttua kilpailuneuvostoon on asia ennen varsinaista käsittelyä esikäsittelyssä valmistettava puheenjohtajan johdolla niin, että se voidaan viipymättä ratkaista, jollei puheenjohtaja esitä neuvostolle esityksen tutkimatta jättämistä tai hylkäämistä heti perusteettomana.

16 §

Milloin kilpailunrajoituksella on 9 §:ssä tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia, kilpailuneuvosto voi:

1) kieltää elinkeinonharjoittajaa tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymää soveltamasta sopimusta tai muuta kilpailua rajoittavaa järjestelyä taikka siihen rinnastettavaa menettelyä; tai

2) velvoittaa elinkeinonharjoittajan toimittamaan hyödykkeen toiselle elinkeinonharjoittajalle vastaavanlaisilla ehdoilla kuin hän tarjoaa niitä muille vastaavassa asemassa oleville elinkeinonharjoittajille.

Kilpailuneuvoston päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

16 §

Milloin kilpailunrajoituksella on 9 §:ssä tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia tai se on kielletty 4—7 §:ssä, kilpailuneuvosto voi:

1) kieltää elinkeinonharjoittajaa tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymää soveltamasta 9 §:ssä tarkoitettua sopimusta tai muuta kilpailua rajoittavaa järjestelyä taikka siihen rinnastettavaa menettelyä tai määrätä elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän lopettamaan 4—7 §:n vastaisen menettelyn; ja

2) velvoittaa elinkeinonharjoittajan toimittamaan hyödykkeen toiselle elinkeinonharjoittajalle vastaavanlaisilla ehdoilla kuin hän tarjoaa niitä muille vastaavassa asemassa oleville elinkeinonharjoittajille.

(Kumotaan)

17 §

Kilpailuneuvosto voi asettaa 8 §:n 4 momentissa ja 16 §:n 1 momentissa tarkoitetun määräyksen, kiellon tai velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon.

17 §

Kilpailuneuvosto voi asettaa 16 §:ssä tarkoitetun määräyksen, kiellon tai velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon.

18 a §

Elinkeinonharjoittaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 4—7 §:ssä säädettyä kieltoa tai kilpailuneuvoston päätöstä, jossa kilpailuneuvosto on katsonut, että kilpailunrajoituksella on 9 §:ssä tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia, on velvollinen korvaamaan toiselle elinkeinonharjoittajalle aiheuttamansa vahingon. Vahingonkorvaus käsittää korvauksen kuluista, hinnanerosta, saamatta jääneestä voitosta sekä muusta välittömästä tai välillisestä taloudellisesta vahingosta, jota kilpailunrajoituksesta on aiheutunut.

Korvausta voidaan sovittelaa, jos täysi korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi rikkomuksen laatu, vahingon laajuus, osapuolten olosuhteet ja muut seikat huomioon ottaen.

Oikeus korvaukseen vanhenee, jollei korvauskannetta ole pantu vireille viiden vuoden kuluessa siitä, kun elinkeinonharjoittaja sai tiedon tai hänen olisi pitänyt saada tieto vahingon ilmenemisestä.

Käsitellessään 1 momentissa tarkoitettua korvauskannetta tuomioistuimien voi pyytää kilpailuviraston lausunnon.

19 §

Jos virasto katsoo, ettei edellytyksiä poikkeuslupan myöntämiselle ole, asia on hakijan niin vaatiessa saatettava kilpailuneuvoston ratkaistavaksi.

Kilpailuvirasto voi asettaa poikkeusluvalle ehtoja. Poikkeuslupa voidaan myöntää toislaiseksi tai määrääjäksi.

19 a §

Kilpailuvirasto voi elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän hakemuksesta antaa päätöksen, jonka mukaan hakijan sopimus, päätös tai menettely

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tapa ei annettujen tietojen perusteella kuulu 4—6 §:ssä säädetettyjen kieltojen piiriin (puuttumattomuustodistus).

Kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä peruuttaa puuttumattomuustodistuksen, jos:

1) olosuhteet päätöksen antamisen jälkeen ovat olennaisesti muuttuneet;

2) päätöksen antaminen on perustunut virheellisiin, harhaanjohtaviin tai puutteellisiin tietoihin; tai

3) 4—6 §:ssä säädettyjen kieltojen soveltamista koskeva oikeuskäytäntö on kilpailuneuvoston tai korkeimman hallinto-oikeuden antamien päätösten seurauksena olennaisesti muuttunut.

19 b §

Seuraamusmaksua ei voida määrätä sellaisesta kilpailunrajoituksesta, jolle on haettu poikkeuslupaa tai puuttumattomuustodistusta, hakemuksen jättämisen ja kilpailuviranomaisen lainvoimaisen päätöksen väliseltä ajalta edellyttäen, että rajoitukseen on ryhdytty hakemuksen jättämisen jälkeen.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei kuitenkaan estä seuraamusmaksun määräämistä, jos kilpailuvirasto on kahden kuukauden kuluessa hakemuksen saapumisesta ilmoittanut hakijalle, että viraston alustavan tutkimuksen perusteella sopimus, päätös tai menettelytapa kuuluu 4—6 §:ssä säädettyjen kieltojen piiriin eikä sille voida myöntää poikkeuslupaa.

21 §

Kilpailuneuvoston 8 §:n 1 momentin nojalla määräämään seuraamusmaksuun, 8 §:n 4 momentin nojalla antamaan määräykseen ja 16 §:n 1 momentin nojalla antamaan päätökseen, 17 §:n 1 momentin nojalla annettu uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen, 14 §:n 4 momentissa ja 17 §:n 4 momentissa tarkoitettuun uhkasakon maksettavaksi määräämistä koskevaan päätökseen samoin kuin päätökseen, jolla kilpailuneuvostolle tehty esitys jätetään tutkimatta tai hylätään taikka seuraamusmaksu jätetään määräämättä, saa hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siinä järjestyksessä kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annettussa laissa (154/50) säädetään.

21 §

Kilpailuviraston tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta kilpailuneuvostolta siinä järjestyksessä kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Kilpailuviraston 11 e §:n 1 momentin ja 14 §:n 1 momentin nojalla antamaan päätökseen, kilpailuviraston 19 b §:n 2 momentin nojalla antamaan ilmoitukseen ja kilpailuviraston päätökseen toimittaa 20 §:ssä tarkoitettu tarkastus ei saa hakea muutosta valittamalla. Kilpailuviraston 10 §:n nojalla antamaa päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei kilpailuneuvosto toisin määrää.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Kilpailuneuvoston 17 §:n 1 momentin nojalla antamaan uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla eikä muutosta saa hakea myöskään muihin kuin 1 momentissa mainittuihin kilpailuneuvoston tämän lain nojalla antamiin päätöksiin.

Kilpailuviraston tämän lain nojalla antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Muutosta ei myöskään saa hakea valittamalla 20 §:n 5 momentin nojalla annettuun virka-apupäätökseen.

Kilpailuneuvoston tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siinä järjestyksessä kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Kilpailuneuvoston päätökseen, joka koskee kilpailuviraston 19 §:n 1 ja 2 momentin ja 19 a §:n 1 momentin nojalla antamaa päätöstä, ja kilpailuneuvoston 11 e §:n 2 momentin nojalla antamaan päätökseen, ei saa hakea muutosta valittamalla. Kilpailuneuvoston päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Muutosta ei saa hakea valittamalla 20 §:n 5 momentin nojalla annettuun virka-apupäätökseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Tätä lakia sovelletaan sen voimaantulon jälkeen tehtyihin yrityskauppoihin.

Lain 18 a §:ää sovelletaan lain voimaantulon jälkeen toteutettuihin kilpailunrajoituksiin ja lain voimaantulon jälkeen annettujen kilpailuneuvoston päätösten rikkomiseen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki

kilpailuneuvostosta annetun lain 6 ja 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kilpailuneuvostosta 27 päivänä toukokuuta 1992 annetun lain (481/1992) 6 §:n 1 momentti sekä
lisätään 13 §:ään uusi 1 momentti, jolloin nykyinen 1 momentti siirtyy 2 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Kilpailunrajoitusta koskeva asia kilpailuneuvostossa tulee vireille kilpailunrajoituksista annetun lain 8 tai 12—14 §:ssä tarkoitettulla esityksellä. Esitys on tehtävä kirjallisesti. Kiellerystä kilpailunrajoituksesta poikkeamista tai myönnetyn poikkeuksen peruuttamista koskevat kilpailunrajoituksista annetun lain 19 §:ssä tarkoitetut asiat tulevat samoin vireille kirjallisesta esityksestä.

6 §

Kilpailunrajoitusta koskeva asia kilpailuneuvostossa tulee vireille kilpailunrajoituksista annetun lain 8 §:n 3 momentissa, 11 d §:n 1 momentissa, 12 §:n 3 ja 4 momentissa, 14 §:n 2 momentissa, 16 §:ssä, 19 §:n 3 momentissa tai 19 a §:n 2 momentissa tarkoitetulla esityksellä tai 21 §:n 1 momentissa tarkoitetulla valituksella. Esitys ja valitus on tehtävä kirjallisesti.

13 §

Tarkempia määräyksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

13 §

Jollei tässä laissa, kilpailunrajoituksista annetussa laissa tai julkisista hankinnoista annetussa laissa toisin säädetä, asioiden käsittelyyn kilpailuneuvostossa sovelletaan hallintolainkäyttölakia (586/1996) lukuunottamatta lain 2 §:ää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
 kuuta 19 .

3.

Laki**vakuutusyhtiölain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 28 päivänä joulukuuta 1979 annetun vakuutusyhtiölain (1062/1979) 14 a luvun 4 §, sellaisena kuin se on laissa 483/1992, sekä

lisätään 3 lukuun uusi 3 a §, 16 luvun 13 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 611/1997, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3—5 momentti siirtyvät 4—6 momentiksi, 16 a luvun 9 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 611/1997, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 ja 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

Vakuutusyhtiön osakkuus

3 a §

Asianomaisen ministeriön on pyydettävä 3 §:ssä tarkoitettusta ilmoituksesta kilpailuviraston lausunto, jos hankinta kuuluu kilpailunrajoituksista annetussa laissa (480/1992) tarkoitetun yrityskauppavalvonnan piiriin.

14 a luku

Kilpailun turvaaminen

4 §

Kilpailuviraston on kilpailunrajoituksista annetun lain 19 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen johdosta kuultava sosiaali- ja terveysministeriötä silloin, kun asia koskee vakuutusyhtiöiden toimintaa.

14 a luku

Kilpailun turvaaminen

4 §

Kilpailuviraston on kilpailunrajoituksista annetun lain 19 §:n 1 momentissa ja 19 a §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen johdosta kuultava asianomaista ministeriötä silloin, kun asia koskee vakuutusyhtiöiden toimintaa.

16 luku

Sulautuminen ja vähemmistöosakkaiden lunastus

13 §

Ministeriön on pyydettävä 1 momentissa tarkoitettusta hakemuksesta kilpailuviraston lausunto, jos hakemuksessa tarkoitettu järjestely kuuluu kilpailunrajoituksista annetussa laissa tarkoitetun yrityskauppavalvonnan piiriin.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

16 a luku

Vakuutuskannan luovuttaminen

9 §

Ministeriön on pyydettävä 1 momentissa tarkoitetusta hakemuksesta kilpailuviraston lausunto, jos hakemuksessa tarkoitettu järjestely kuuluu kilpailunrajoituksista annetussa laissa tarkoitettun yrityskauppavalvonnan piiriin.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 .*

4.

Laki**työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään työeläkevakuutusyhtiöistä 25 päivänä huhtikuuta 1997 annetun lain (354/1997) 7 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3—5 momentti siirtyvät 4—6 momentiksi, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

7 §

Omistajakontrolli

Aasianomaisen ministeriön on pyydettävä 1 momentissa tarkoitettua ilmoituksesta kilpailuviraston lausunto, jos hankinta kuuluu kilpailunrajoituksista annetussa laissa (480/1992) tarkoitettun yrityskauppavalvonnan piiriin.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 .*

5.

Laki

vakuutusyhdistyslain 14 luvun 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 31 päivänä joulukuuta 1987 annetun vakuutusyhdistyslain (1250/1987) 14 luvun 4 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3—5 momentti siirtyvät 4—6 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 luku

Sulautuminen ja vakuutuskannan
luovuttaminen

4 §

Ministeriön on pyydettävä 1 momentissa tarkoitetusta hakemuksesta kilpailuviraston lausunto, jos hakemuksessa tarkoitettu järjestely kuuluu kilpailunrajoituksista annetussa laissa (480/1992) yrityskauppavalvonnan piiriin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

6.

Laki

eläkesäätiölain 102 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 29 päivänä joulukuuta 1995 annetun eläkesäätiölain (1774/1995) 102 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3—6 momentti siirtyvät 4—7 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

102 §

Ministeriön on pyydettävä 1 momentissa tarkoitetusta hakemuksesta kilpailuviraston lausunto, jos hakemuksessa tarkoitettu järjestely kuuluu kilpailunrajoituksista annetussa laissa tarkoitettun (480/1992) tarkoitettun yrityskauppavalvonnan piiriin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

7.

Laki**vakuutuskassalain 135 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 27 päivänä marraskuuta 1992 annetun vakuutuskassalain (1164/1992) 135 §:ään
uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3—5 momentti siirtyvät 4—6 momentiksi, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

135 §

Ministeriön on pyydettävä 1 momentissa
tarkoitetusta hakemuksesta kilpailuviraston
lausunto, jos hakemuksessa tarkoitettu järjes-
tely kuuluu kilpailunrajoituksista annetussa
laissa (480/1992) tarkoitetun yrityskauppa-
valvonnan piiriin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

